

หลักการและแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

(นายดิสทัต โทตระกิตย์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

คำนำ

การปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีความเสี่ยงที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทุกประการและให้นำหลักของลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังเช่นระบบที่เคยใช้ในอดีต จะเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่กล้าใช้ดุลพินิจหรือดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ อันส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดทางแพ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการเฉพาะ โดยมีให้นำหลักความรับผิดทางละเมิดและลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต โปร่งใส และเป็นธรรมแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้สร้างมาตรการเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นหากไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และเจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับความคุ้มครองโดยไม่ถูกฟ้องคดีต่อศาล เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บุคคลภายนอกผู้เสียหายฟ้องหน่วยงานของรัฐ และเมื่อหน่วยงานของรัฐได้ชดเชยค่าเสียหายแล้วจึงจะพิจารณาไต่เบี่ยงกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด โดยเรียกค่าเสียหายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เฉพาะกรณีที่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น และกรณีมีผู้ร่วมกระทำความผิดหลายคน ผู้ที่ร่วมกระทำความผิดต้องรับผิดชอบเฉพาะส่วนของตนมิใช่อีกอย่างลูกหนี้ร่วม กฎหมายฉบับนี้จึงก่อให้เกิดความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

แม้ว่าพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะใช้บังคับมาระยะหนึ่งแล้ว แต่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนมากยังไม่เข้าใจหลักการของกฎหมายดังกล่าว โดยมีการหารือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบดังกล่าวมายังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอย่างต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้จัดทำ “หลักการและแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เรียงมาตรา” เพื่ออธิบายหลักการของกฎหมายและ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ระเบียบในเรื่องนี้เป็นรายมาตราโดยวิเคราะห์จากแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหวังว่าเอกสารฉบับนี้จะช่วยให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

(นายดิศทัต โหตระกิตย์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๖๑

สารบัญ

หน้า

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๑	ชื่อพระราชบัญญัติ.....	๑
มาตรา ๒	วันใช้บังคับ.....	๑
มาตรา ๓	กฎหมายใดที่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้แทน.....	๑
	๑. ส่วนที่เป็นสารบัญญัติ.....	๒
	๒. ส่วนที่เป็นวิธีบัญญัติ.....	๔
มาตรา ๔	บทนิยาม.....	๖
	๑. กรณีที่ถือว่า “เป็นเจ้าหน้าที่”	๖
	๒. กรณีที่ถือว่า “ไม่เป็นเจ้าหน้าที่”	๗
	๓. กรณีที่ถือว่า “เป็นหน่วยงานของรัฐ”	๘
	๓.๑ ราชการส่วนกลาง.....	๘
	๓.๒ ราชการส่วนภูมิภาค.....	๘
	๓.๓ ราชการส่วนท้องถิ่น.....	๙
	๓.๔ รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา.....	๙
	๓.๕ หน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตาม พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙.....	๙
	๔. กรณีที่ถือว่า “ไม่เป็นหน่วยงานของรัฐ”	๑๐
มาตรา ๕	หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่.....	๑๒
มาตรา ๖	กรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำความผิดโดยมิใช่การกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่.....	๑๕
มาตรา ๗	การขอให้ศาลเรียกเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเข้ามาเป็นคู่ความในคดี.....	๑๖
มาตรา ๘	สิทธิของหน่วยงานของรัฐในการเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๑๗
	๑. การไล่เบี้ยเอาแก่เจ้าหน้าที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐ.....	๑๗
	๑.๑ การกระทำโดยจงใจ.....	๑๘
	๑.๒ การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง.....	๑๙
	๑.๓ การกระทำที่มีใช้การจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง.....	๓๑
	๒. หลักเกณฑ์การไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ.....	๓๓
	๓. กรณีการละเมิดที่เกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน.....	๓๕
มาตรา ๙	อายุความไล่เบี้ยระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าหน้าที่.....	๓๖
	๑. อายุความในการเรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๓๖
	๒. กรณีที่เจ้าหน้าที่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน คืนแก่ตนได้.....	๓๗
	๓. เจ้าหน้าที่ผู้มีสิทธิเรียกให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตน.....	๓๘
	๔. อายุความไล่เบี้ยให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๓๘
	๕. เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐจะต้องชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ตัวเจ้าหน้าที่.....	๓๙

มาตรา ๑๐	การใช้บังคับกฎหมายสารบัญญัติกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่และอายุความในการใช้สิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๓๙
๑.	เจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ.....	๓๙
๑.๑	กรณีถือว่าเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ.....	๔๐
๑.๒	กรณีที่ไม่ถือว่าเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ.....	๔๒
๑.๓	หน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๔๒
๒.	อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่.....	๔๓
๒.๑	การนับอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่.....	๔๓
๒.๒	อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีหน่วยงานของรัฐมีความเห็นไม่ตรงกับ ความเห็นของกระทรวงการคลัง.....	๔๘
๒.๓	อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบถึงแก่ความตาย.....	๔๘
๒.๔	การใช้สิทธิเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต้องอยู่ภายในอายุความ ๑๐ ปี นับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิด.....	๕๐
มาตรา ๑๑	การยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและระยะเวลาในการพิจารณาคำขอ.....	๕๓
๑.	การร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๕๔
๑.๑	การยื่นคำขอ.....	๕๔
๑.๒	ระยะเวลาในการยื่นคำขอ.....	๕๖
๑.๓	การพิจารณาคำขอ.....	๕๖
๑.๔	การดำเนินการในกรณีไม่เห็นด้วยกับการวินิจฉัยของหน่วยงานของรัฐ.....	๕๗
๒.	การฟ้องคดีต่อศาล.....	๕๘
มาตรา ๑๒	หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงิน.....	๕๘
๑.	การออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน.....	๕๙
๑.๑	หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่ง.....	๕๙
๑.๒	หน่วยงานของรัฐไม่อาจออกคำสั่งกับบุคคลที่มีใจเจ้าหน้าที่.....	๖๐
๑.๓	ช่วงเวลาในการออกคำสั่ง.....	๖๒
๑.๔	กรณีที่ไม่ถือว่าเป็นการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน.....	๖๓
๒.	อายุความของการใช้สิทธิเรียกร้องของหน่วยงานของรัฐโดยวิธีการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ ชำระเงิน.....	๖๔
๓.	มาตรการบังคับในกรณีเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระเงินตามคำสั่ง.....	๖๔
๓.๑	ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง.....	๖๔
๓.๒	ก่อนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีหนังสือแจ้งเตือนเสียก่อน.....	๖๖
๓.๓	กำหนดอายุความการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง.....	๖๗
๓.๔	การใช้มาตรการบังคับในกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดออกจากราชการ โอนย้ายไปยัง หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือถึงแก่ความตาย.....	๖๘

๓.๕ การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น ไม่เป็นการตัดอำนาจของ หน่วยงานของรัฐในการที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ ผู้ไม่ยอมชำระเงินตามคำสั่ง.....	๗๐
๓.๖ สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ด้วยกันได้.....	๗๑
๔. การฟ้องคดีไม่มีผลกระทบต่อการใช้บังคับให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินตามคำสั่ง.....	๗๒
มาตรา ๑๓ การจัดให้มีระเบียบเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถผ่อนชำระเงิน.....	๗๓
มาตรา ๑๔ เมื่อได้จัดตั้งศาลปกครองแล้ว ให้การร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ เป็นสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง.....	๗๓
มาตรา ๑๕ มาตรการรักษาการตามกฎหมาย.....	๗๔
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙	
ข้อ ๑ ชื่อระเบียบ.....	๗๖
ข้อ ๒ วันใช้บังคับ.....	๗๖
ข้อ ๓ บทยกเลิกระเบียบและข้อบังคับที่ใช้บังคับก่อนหน้านี้.....	๗๖
ข้อ ๔ บทนิยาม.....	๗๖
๑. ความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่”	๗๗
๒. ความหมายของคำว่า “คณะกรรมการ”	๗๘
๓. ความหมายของคำว่า “ผู้แต่งตั้ง”	๗๘
๔. ความหมายของคำว่า “ความเสียหาย”	๗๙
ข้อ ๕ บทรักษาการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ.....	๘๐
หมวด ๑ กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ	
ข้อ ๖ ความหมายของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ในหมวด ๑.....	๘๐
ข้อ ๗ การรายงานความเสียหายต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ.....	๘๒
ข้อ ๘ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด จำนวนกรรมการ และ กำหนดเวลาการดำเนินการของคณะกรรมการ.....	๘๓
๑. การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด.....	๘๓
๒. กรณีที่ไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด.....	๘๖
๓. ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด.....	๘๙
๔. การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ถือว่าเป็นการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบ ข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด.....	๙๒
๕. กรณีที่เหตุละเมิดเกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับและศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้ว.....	๙๓
๖. สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนขาดอายุความ.....	๙๓
๗. จำนวนและองค์ประกอบของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด.....	๙๓

ข้อ ๙	การรายงานความเสียหายกรณีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งทำละเมิดต่อ หน่วยงานของรัฐอีกแห่งหนึ่ง.....	๙๔
ข้อ ๑๐	การร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดกรณีเจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐอีกแห่งหนึ่ง.....	๙๔
ข้อ ๑๑	การร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดกรณีหน่วยงาน ของรัฐได้รับความเสียหายมากกว่าหนึ่งแห่งหรือความเสียหายเกิดจากการกระทำของ เจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน.....	๙๖
ข้อ ๑๒	การตรวจสอบความถูกต้องของผู้บังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงาน กรณีผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดไม่ถูกต้อง หรือไม่ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดทั้งที่ ต้องมีการแต่งตั้ง.....	๙๘
ข้อ ๑๒/๑	ผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด กรณีมีเหตุ อันควรเชื่อว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีส่วนต้องรับผิดชอบ.....	๙๙
ข้อ ๑๓	การประชุมของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด.....	๙๙
ข้อ ๑๔	การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด.....	๑๐๐
ข้อ ๑๕	การรับฟังพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด.....	๑๐๐
ข้อ ๑๖	การเสนอความเห็นของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด.....	๑๐๑
ข้อ ๑๗	การดำเนินการของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด ภายหลังจากได้รับผลการพิจารณาของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบ ทางละเมิดแล้ว.....	๑๐๒
	๑. หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายต้องทำการวินิจฉัยสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการ สอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด.....	๑๐๒
	๒. หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายต้องส่งสำนวนการพิจารณาของคณะกรรมการ สอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ.....	๑๐๓
	๒.๑ การพิจารณาของกระทรวงการคลัง.....	๑๐๕
	๒.๒ ระยะเวลาพิจารณาสำนวนของกระทรวงการคลัง.....	๑๐๕
	๒.๓ การดำเนินการพิจารณาสำนวนของกระทรวงการคลังในกรณีที่เหตุแห่งละเมิด เกิดก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลบังคับใช้.....	๑๐๖
ข้อ ๑๘	การดำเนินการของผู้แต่งตั้งภายหลังจากที่กระทรวงการคลังพิจารณาสำนวนการสอบ ข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดแล้วเสร็จ.....	๑๐๗
	๑. การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาคภายหลังจากที่กระทรวง การคลังพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดแล้วเสร็จ.....	๑๐๘
	๒. การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภายหลังจากที่กระทรวงการคลังพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด แล้วเสร็จ.....	๑๑๐

ข้อ ๑๙	การดำเนินการแจ้งคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทน หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ จำต้องแจ้งสิทธิและอายุความในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองด้วย.....	๑๑๐
ข้อ ๒๐	กรณีหน่วยงานของรัฐตั้งแต่สองแห่งขึ้นไปร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบทางละเมิดและผลในชั้นที่สุดผู้ร่วมแต่งตั้งมีความเห็นแตกต่างจนหาข้อยุติไม่ได้.....	๑๑๐
ข้อ ๒๑	การพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดของกระทรวงการคลัง.....	๑๑๑
	๑. การพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดโดยคณะกรรมการพิจารณา ความรับผิดชอบทางแพ่ง.....	๑๑๑
	๒. คณะกรรมการพิจารณาความรับผิดชอบทางแพ่ง เป็นคณะกรรมการที่มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุม กรรมการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเบี้ยประชุมกรรมการ.....	๑๑๑
ข้อ ๒๒	การชุดใช้ค่าเสียหายกรณีความเสียหายเกิดแก่เงิน.....	๑๑๑
ข้อ ๒๓	การชุดใช้ค่าเสียหายกรณีความเสียหายมิได้เกิดแก่เงิน.....	๑๑๒
ข้อ ๒๔	การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบถึงแก่ความตาย.....	๑๑๒
ข้อ ๒๕	การผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน.....	๑๑๓
	๑. การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ.....	๑๑๓
	๒. ระยะเวลาในการยื่นคำขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน.....	๑๑๓
	๓. การตกลงยินยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน.....	๑๑๓
ข้อ ๒๖	หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคำประกันของกระทรวงการคลัง.....	๑๑๔
ข้อ ๒๗	การดำเนินคดีล้มละลายกรณีเจ้าหน้าที่ไม่สามารถชำระค่าสินไหมทดแทนได้.....	๑๑๔
ข้อ ๒๘	การประนีประนอมยอมความ.....	๑๑๕
ข้อ ๒๙	การดำเนินการเกี่ยวกับการคำประกัน การดำเนินคดีล้มละลาย และการประนีประนอม ยอมความของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่.....	๑๑๖

หมวด ๒ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

ข้อ ๓๐	ความหมายของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ในหมวด ๒.....	๑๑๗
ข้อ ๓๑	การรายงานความเสียหายกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก.....	๑๑๘
ข้อ ๓๒	การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเมื่อผู้เสียหายยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐ ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	๑๑๙
ข้อ ๓๓	การดำเนินการเมื่อได้รับคำขอให้หน่วยงานของรัฐชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนและเห็นว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับตน.....	๑๑๙
ข้อ ๓๔	การดำเนินการเมื่อหน่วยงานของรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าจำต้องชุดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เสียหาย.....	๑๑๙
ข้อ ๓๕	การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล.....	๑๒๐
ข้อ ๓๖	การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาลและหน่วยงานของรัฐ เห็นว่าความเสียหายมิได้เกิดจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่.....	๑๒๑

- ข้อ ๓๗ การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาลและหน่วยงานของรัฐ
เห็นว่าความเสียหายเกิดจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่..... ๑๒๑
- ข้อ ๓๘ สิทธิไต่เบี่ยของหน่วยงานของรัฐภายหลังจากที่หน่วยงานของรัฐรับผิดต่อบุคคลภายนอก
ในความเสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่..... ๑๒๒

พระราชบัญญัติ
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่
พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับใด ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่และเกิดความเสียหายแก่เอกชนขึ้นใหม่ โดยมีให้นำหลักความรับผิดทางละเมิดและลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายเอกชนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ พระราชบัญญัตินี้จึงมีลักษณะเป็น “กฎหมายกลาง” ที่จะนำมาใช้บังคับกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓ อย่างไรก็ตาม โดยที่การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่กระทำก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ในกรณีนี้มีแนวคำพิพากษาของศาล รวมทั้งความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยไว้ ดังนี้

- กรณีคดีที่เกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ การใช้บังคับกฎหมายจึงต้องแยกพิจารณาเป็น ๒ ส่วน คือ หลักเกณฑ์ในส่วนที่เป็นสารบัญญัติ เช่น ความรับผิดในทางละเมิด สิทธิไต่เบี่ย ความรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ฯลฯ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำละเมิด แต่ถ้าเป็นหลักเกณฑ์ในส่วนวิธีบัญญัติ เช่น ขั้นตอนการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด การพิจารณาของผู้มีอำนาจสั่งการ การรายงานกระทรวงการคลังเพื่อตรวจสอบ การแจ้งผลการพิจารณา การเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทน ฯลฯ จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๐๑/๒๕๕๙)

- กรณีที่มีการเพิกถอน น.ส. ๓ ก. หลังจากพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับแล้ว อันก่อให้เกิดความเสียหายและมีผลเป็นการละเมิด ดังนั้น การปรับใช้ข้อกฎหมายทั้งในส่วนสารบัญญัติและวิธีบัญญัติ จึงต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสรีจี้ที่ ๑๕๒๕/๒๕๕๙)

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓/ตอนที่ ๖๐ ก/หน้า ๒๕/๑๔ พุทธศักราช ๒๕๓๙

๑. ส่วนที่เป็นสารบัญญัติ

เช่น ความรับผิดทางละเมิด สิทธิไล่เบี้ย อายุความ ความรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ฯลฯ ย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์เรื่องละเมิด แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวอย่าง

- มูลละเมิดเกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ความรับผิดในการทำละเมิดย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๖๕๙/๒๕๔๑)

- มูลละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การพิจารณาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดจึงต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ เท่าที่ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๙/๒๕๔๖, อ.๒๒๘/๒๕๕๓, อ.๒๒๙/๒๕๕๓, อ.๙๖๐/๒๕๕๖, อ.๒๖๕/๒๕๕๓)

- ถ้าพฤติการณ์ของข้าราชการเป็นการกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกเป็นเหตุให้กระทรวงมหาดไทยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน กระทรวงมหาดไทยย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเรียกเงินชดเชยจากผู้ทำละเมิดและผู้ร่วมรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะการกระทำละเมิดดังกล่าวได้เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ (เรื่องเสร็จที่ ๖๘๐/๒๕๔๐)

- นาง น. และนาย จ. เป็นโจทก์ฟ้องสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นจำเลยเนื่องจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในสังกัด โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติคืนรถยนต์บรรทุกสิบล้อและให้ชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้นำเงินไปวางศาลตามจำนวนที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเป็นค่าสินไหมทดแทนและค่าฤชาธรรมเนียม แล้วได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ต่อมาคณะกรรมการฯ ได้มีมติว่าควรฟ้องไล่เบี้ยให้พันตำรวจเอก ส. และพันตำรวจโท ก. รับผิดคนละ ๔๓,๖๖๐ บาท เมื่อการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งสองเกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ความรับผิดและสิทธิไล่เบี้ยย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงมีสิทธิไล่เบี้ยเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำละเมิดและผู้ร่วมรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๑๓/๒๕๔๖)

- กรณีที่การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ เจ้าหน้าที่ร่วมกันกระทำละเมิดจึงต้องร่วมกันรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมซึ่งเป็นส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ ดังนั้น จำเลยที่ ๑ ถึงจำเลยที่ ๕ จะต้องรับผิดต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อย่างลูกหนี้ร่วมตามหลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่จำเลยที่ ๑ ถึงจำเลยที่ ๕ ทำหนังสือขอแบ่งส่วนความรับผิดเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน นั้นไม่สามารถกระทำได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔๕/๒๕๔๒)

- การกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๓๕ - ๒๕๓๗ ซึ่งเป็นการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ดังนั้นในส่วนที่เป็นสารบัญญัติ ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในส่วนที่เป็นวิธีบัญญัติ ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

พ.ศ. ๒๕๓๙ กรณีเรื่องอายุความเรียกเงินชดเชยและความรับผิดของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดนั้น เนื่องจากการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ จึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ (เรื่องเสร็จที่ ๙๐/๒๕๔๑)

- มูลละเมิดที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ กรณีดังกล่าวจะต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดตามมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับ กล่าวคือผู้เสียหายจะต้องฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลต้องถือเอาวันที่ผู้แทนนิติบุคคลได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นวันเริ่มนับอายุความ (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๕/๒๕๔๑)

- เรื่องอายุความเป็นกฎหมายสารบัญญัติ เมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำละเมิดของนาย ท. เจ้าหน้าที่ซึ่งทำการยกยอกเงินของทบวงมหาวิทยาลัย เกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ จึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องอายุความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ (เรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๔๔)

- การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๓๙ อันเป็นเวลาก่อนที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ดังนั้น อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องให้นาย ก. ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่กรมประชาสัมพันธ์ จึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายจะต้องฟ้องคดีภายในอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันทำละเมิด และในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลให้ถือเอาวันที่ผู้แทนนิติบุคคลได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นวันเริ่มนับอายุความ (เรื่องเสร็จที่ ๔๘๘/๒๕๔๕)

- ในกรณีที่การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ในเรื่องอายุความจะต้องบังคับตามมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและผู้ต้องรับผิดหรือสิบปีนับแต่วันทำละเมิด กรณีที่กรมอุทยานแห่งชาติฯ เป็นผู้เสียหาย จึงต้องถือเอาวันที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติฯ ได้รับแจ้งเกี่ยวกับผู้ต้องรับผิดหรือมีหนังสือรายงานต่อปลัดกระทรวงการคลังแจ้งถึงตัวผู้ต้องรับผิด แล้วแต่กรณี เป็นวันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและผู้ต้องรับผิด (เรื่องเสร็จที่ ๗๘๖/๒๕๕๑)

- กรณีที่การกระทำละเมิดเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่คาบเกี่ยวกันระหว่างการใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่การกระทำละเมิดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะเวลาที่ใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายสารบัญญัติต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับข้อเท็จจริงตามที่หารือเป็นกรณีการขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนโดยไม่มีผู้ค้ำประกัน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายสารบัญญัติ จึงไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๙๔/๒๕๔๒)

๒. ส่วนที่เป็นวิธีสบัญญัติ

เช่น ขั้นตอนการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง การพิจารณาของผู้มีอำนาจสั่งการ การรายงานกระทรวงการคลังเพื่อตรวจสอบ การแจ้งผลการพิจารณา ฯลฯ ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มิได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดไว้เป็นพิเศษเกี่ยวกับความเสียหายเนื่องจากความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ก่อนที่พระราชบัญญัติและระเบียบดังกล่าวประกาศใช้บังคับ ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติและระเบียบดังกล่าวได้ประกาศใช้บังคับ การดำเนินการใดที่ค้างดำเนินการอยู่จึงต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติและระเบียบใหม่ต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๔๐)

- พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ย่อมใช้บังคับกับขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ในส่วนที่ยังมิได้ดำเนินการหรือที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการ นับแต่วันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ มีผลใช้บังคับ แต่จะไม่กระทบถึงการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายหรือระเบียบเดิมที่ได้ดำเนินการไปเสร็จสิ้นแล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ นี้มีผลใช้บังคับซึ่งเป็นไปตามหลักการของการบังคับใช้กฎหมายโดยทั่วไป (เรื่องเสร็จที่ ๓๓๘/๒๕๔๐)

- แม้การทำละเมิดเกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ แต่การดำเนินการในส่วนที่เป็นกระบวนการสอบสวนเพื่อหาผู้รับผิดชอบละเมิดได้ดำเนินการภายหลังจากที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแล้วต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๒/๒๕๕๓)

- มูลละเมิดเกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ แต่การดำเนินการสอบสวนเพื่อหาตัวผู้ต้องรับผิดชอบแพ่งเสร็จสิ้นวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ หลังจากพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแล้ว ดังนั้น การดำเนินการสอบสวนเพื่อหาตัวผู้ต้องรับผิดชอบแพ่งหลังจากพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับซึ่งอยู่ในส่วนที่เป็นวิธีสบัญญัติ จึงต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๓/๒๕๔๖)

- กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ ข้อกฎหมายในส่วนสารบัญญัติต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะที่มีการกระทำละเมิด แต่ข้อกฎหมายในส่วนที่เป็นวิธีสบัญญัติให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ อายุความในการใช้สิทธิไล่เบี้ยเป็นข้อกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติ จึงมีกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือ

เจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ เมื่อกรมทางหลวงได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษาของศาลไปแล้ว จึงมีสิทธิไล่เบี้ยเอาากับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ (เรื่องเสร็จที่ ๘๑๑/๒๕๕๓)

- กองทัพเรือได้กระทำละเมิดเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ซึ่งเป็นเวลาก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ เมื่อกองทัพเรือได้ชดใช้ค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นผู้เสียหายตามคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว จึงเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเนื่องมาจากการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น กองทัพเรือจึงสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยจากนาวาโท ร. ได้ โดยอายุความในการใช้สิทธิไล่เบี้ยซึ่งเป็นข้อกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติ มีกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่กองทัพเรือได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๓/๒๕๕๕)

- เหตุละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับแล้ว สิทธิของโจทก์ในการฟ้องเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐให้รับผิดทางละเมิดจึงต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒๗๑-๘๒๗๒/๒๕๕๐, ๓๔๗๓/๒๕๕๒)

- กรณีที่การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนถือเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายวิธีสบัญญัติ จึงต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔๕/๒๕๕๒)

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ สามารถใช้บังคับย้อนหลังไปเป็นคุณแก่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้หรือไม่ มีแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาแตกต่างกันเป็นสองแนวทาง ดังนี้

- การใช้บังคับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้มีผลย้อนหลังไปถึงขณะเกิดการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่นั้น หากใช้บังคับให้เป็นคุณกับตัวเจ้าหน้าที่ให้ไม่ต้องรับผิดตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดเมื่อเจ้าหน้าที่ได้กระทำลงไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ย่อมสามารถใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวย้อนหลังได้และถือว่าไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายและมีได้มีผลกระทบต่อสิทธิของรัฐ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๕๘/๒๕๕๙)

- เมื่อเหตุละเมิดเกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ให้ไม่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว เว้นแต่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นข้อกฎหมายในส่วนสารบัญญัติจึงไม่นำมาใช้ ดังนั้น กรณีนี้ กองทัพเรือย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเรียกเงินชดใช้จากนาวาโท ร. ผู้กระทำละเมิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๓/๒๕๕๕)

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานอื่นใด

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

๑. กรณีที่ถือว่า “เป็นเจ้าหน้าที่”

ตัวอย่าง

- เมื่อองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) มีสถานภาพเป็นรัฐวิสาหกิจและเป็นรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ อันมีผลทำให้ ปรส. เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น กรรมการ อนุกรรมการ เลขาธิการ พนักงาน ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานอื่นของ ปรส. จึงได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ด้วย (เรื่องเสรีจที่ ๒๘/๒๕๔๑)
- การปฏิบัติงานของพนักงานสถานธนาณูปถัมภ์เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีเป็นการปฏิบัติงานประจำการบรรจุแต่งตั้ง การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน ค่าตอบแทนและค่าจ้าง การดำเนินการทางวินัย การเกษียณอายุและการต่ออายุการดำรงตำแหน่ง เป็นไปตามระเบียบสำนักงาน จ.ส.ท. ว่าด้วยพนักงานสถานธนาณูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๒๓ และให้ถือว่าเป็นพนักงานเทศบาลด้วย ดังนั้น พนักงานสถานธนาณูปถัมภ์จึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ในราชการส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสรีจที่ ๔๘๕/๒๕๔๓)
- เมื่อพนักงานของรัฐในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในกระทรวงสาธารณสุขซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ บุคคลดังกล่าวจึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสรีจที่ ๑๘๖/๒๕๔๔)
- พนักงานลูกจ้างประจำสำนักงานเขตคันนายาวสังกัดกรุงเทพมหานครซึ่งมีฐานะเป็นราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๕๑/๒๕๔๕)
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีให้เป็นประธานการเจรจาข้อตกลงแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการสร้างเขื่อนอันเกิดจากการปฏิบัติงานตามโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ จึงถือได้ว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ กระทำการในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นกรณีบุคคลเหล่านั้นได้รับแต่งตั้งมาเพื่อปฏิบัติงานอันเป็นภารกิจของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ดังนั้น คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงจึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่เช่นกัน (เรื่องเสรีจที่ ๓๕๑/๒๕๔๕)
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรตำบล เจ้าหน้าที่ตำบลและหมู่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่ป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบลหรือหมู่บ้าน รวมถึงราษฎรที่ได้รับแจกจ่ายอาวุธปืนและปฏิบัติหน้าที่ตาม

ที่ราชการมอบหมายก็มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเช่นกัน แม้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมีใช้ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นให้แก่หน่วยงานของรัฐอันอยู่ในความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่” (เรื่องเสร็จที่ ๕๕๓/๒๕๔๗)

- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับกำกับการดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม อันมีสถานะภาพเป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจึงเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะกรรมการหรือในฐานะอื่นใดตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ และมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๕๐๑/๒๕๕๑)

- เมื่อนาย ส. และนาย ป. ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการจัดทำกรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยระบุตัวบุคคลเป็นการเฉพาะตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๙ (๙) แห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงถือได้ว่าบุคคลทั้งสองเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๘/๒๕๕๒)

- นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้ความหมายรวมถึงผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือในฐานะอื่นใด บรรดาซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือถูกสั่งให้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐด้วย ดังนั้น ผู้แทนบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสถาบันการบินพลเรือน จึงเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับแต่งตั้งในฐานะกรรมการให้ปฏิบัติงานให้แก่สถาบันการบินพลเรือน (เรื่องเสร็จที่ ๘๗๘/๒๕๕๖)

๒. กรณีที่ถือว่า “ไม่เป็นเจ้าหน้าที่”

ตัวอย่าง

- ลูกจ้างขององค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) ซึ่งได้ทำสัญญาว่าจ้างบุคคลมาเป็นลูกจ้างเป็นครั้งคราวเฉพาะงาน ไม่ใช่การบรรจุแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามระเบียบว่าด้วยเรื่องรับสมัคร บรรจุ และให้ออกของพนักงานเจ้าหน้าที่องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับ ร.ส.พ. ย่อมเป็นไปตามข้อตกลงในสัญญาจ้างแรงงาน รวมทั้งความผิดทางละเมิดซึ่งต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ ลูกจ้างดังกล่าวจึงมิใช่เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔๙/๒๕๔๒)

- กรณีที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำสัญญาแต่งตั้งให้เอกชนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา นิติบุคคล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินงานในหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใดแทนการไฟฟ้าส่วนภูมิกาดังกรณี ที่หรือมานั้น เป็นสัญญาจ้างทำของตามนัยมาตรา ๔๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เอกชนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นคู่สัญญากับการไฟฟ้าส่วนภูมิกาดังกล่าวจึงมิใช่เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิกาด ดังนั้น บุคคลดังกล่าวจึงไม่เป็น “เจ้าหน้าที่” ตามนัยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๙๖/๒๕๔๒)

- เมื่อบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด (บสส.) ไม่เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน และลูกจ้างของ บสส. ตลอดจนผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก บสส. จึงไม่ใช่ “เจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ และไม่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๒๔/๒๕๕๖)

๓. กรณีที่ถือว่า “เป็นหน่วยงานของรัฐ”

๓.๑ ราชการส่วนกลาง

ซึ่งประกอบไปด้วย กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม

ตัวอย่าง

- สำนักงานธนาคุณเคราะห์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการรับจำนำ แต่ไม่ได้ถูกจัดตั้งให้เป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายพิเศษแต่ประการใด สำนักงานธนาคุณเคราะห์จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งในกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการซึ่งเป็นนิติบุคคล ดังนั้น สำนักงานธนาคุณเคราะห์จึงเป็นหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๑๒/๒๕๔๖)

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมืองมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงเป็นหน่วยงานของรัฐและอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๙๒๓/๒๕๔๓)

๓.๒ ราชการส่วนภูมิภาค

ตัวอย่าง

- เมื่อจังหวัดและอำเภอเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคตามมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน และเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น จังหวัดเพชรบูรณ์จึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดอันการจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๘๖๘/๒๕๕๖)

๓.๓ ราชการส่วนท้องถิ่น

ตัวอย่าง

- เทศบาลเมืองตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงเป็นหน่วยงานของรัฐ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๓๑/๒๕๔๖)

- เทศบาลเมืองสหัสขันธ์เป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งนายกเทศมนตรีเมืองสหัสขันธ์และปลัดเทศบาลเมืองสหัสขันธ์เป็นเจ้าหน้าที่รัฐในสังกัด ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีจึงอาจฟ้องให้เทศบาลเมืองสหัสขันธ์รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่นายกเทศมนตรีและปลัดเทศบาลเมืองสหัสขันธ์ได้กระทำการได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๕๗/๒๕๕๓)

๓.๔ รัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา

ตัวอย่าง

- เมื่อองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) มีสถานะภาพเป็นรัฐวิสาหกิจ และเป็นรัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นโดยพระราชบัญญัติ จึงมีผลทำให้ ปรส. เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๒๘/๒๕๔๑)
- บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัยเป็นรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกำหนด บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ ดังนั้น บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัยจึงมีสถานะภาพเป็นหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๓๒๙/๒๕๔๙)
- การเคหะแห่งชาติเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย จึงเป็นหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๗๑๑/๒๕๕๒)
- โรงงานยาสูบเป็นรัฐวิสาหกิจตามมาตรา ๔ (ก) แห่งพระราชบัญญัติวิธีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ จึงเป็นหน่วยงานภายในของกระทรวงการคลัง มีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๑/๒๕๕๓)
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๐๓ มีวัตถุประสงค์ในการผลิต จัดให้ได้มา จัดส่งและจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า และดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับ พลังงานไฟฟ้าและธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์แก่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จึงเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครอง สูงสุดที่ ร.๔๑๙/๒๕๕๒)
- องค์การพอกหนังเป็นรัฐวิสาหกิจจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การพอกหนัง พ.ศ. ๒๔๙๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบอุตสาหกรรมประเภทพอกหนังสัตว์อันเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ ทหารและประชาชน องค์การพอกหนังจึงเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทาง ละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๔๙/๒๕๕๖)

๓.๕ หน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตาม พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

ตัวอย่าง

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระตามรัฐธรรมนูญ และพระราชกฤษฎีกา กำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงถือเป็นหน่วยงานของรัฐในฐานะเป็นหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ เป็นหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๓/๒๕๔๕)
- มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร มิได้เป็นส่วนราชการ แต่เป็นหน่วยงานอื่นที่มี พระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐอันอยู่ในความหมายของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๒๓/๒๕๕๔)

๔. กรณีที่ถือว่า “ไม่เป็นหน่วยงานของรัฐ”

ตัวอย่าง

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นและมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เนื่องจาก กลต. ไม่ได้เป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม และไม่ใช่อำนาจส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ และไม่เป็นหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กลต. จึงมิได้เป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามนิยามในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๒๓๗/๒๕๔๒)^๒

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการแต่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีฯ มหาวิทยาลัยดังกล่าวจึงมิใช่หน่วยงานของรัฐตามนิยามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๑๖๙/๒๕๔๔)^๓

- เมื่อการสื่อสารแห่งประเทศไทยแปรรูปเป็นบริษัทจำกัดแล้ว โดยแบ่งเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) การสื่อสารแห่งประเทศไทยจึงไม่เป็นหน่วยงานของรัฐภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๓/๒๕๔๕)

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และไม่ใช่อำนาจส่วนภูมิภาคตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายอื่น ดังนั้น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงมิได้เป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๕๖๓/๒๕๔๕)^๔

- บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มิใช่เป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากมิใช่รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และมีใช้หน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๕๕๙/๒๕๔๕)

- เมื่อองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยได้แปรรูปเป็นบริษัท ทศท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) แล้ว บริษัทดังกล่าวจึงมิใช่รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และมีใช้หน่วยงานอื่น

^๒ **หมายเหตุ** ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว

^๓ **หมายเหตุ** ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว

^๔ **หมายเหตุ** ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว

ของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ (เรื่องเสร็จที่ ๒๓๙/๒๕๔๖)

- ครุสภามีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ แต่เป็นหน่วยงานอื่นของรัฐ ดังนั้น เมื่อยังไม่มีมติตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ครุสภเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ครุสภจึงไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๒๒๕/๒๕๔๖ และเรื่องเสร็จที่ ๑๐๔๒/๒๕๔๗)^๕

- กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพฯ เป็นนิติบุคคล แต่กองทุนดังกล่าวมิได้เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจและมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพจึงไม่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๕๑๓/๒๕๕๐)^๖

- สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองเป็นหน่วยงานอิสระในสถาบันพระปกเกล้า มิได้เป็นนิติบุคคล แยกต่างหากจากสถาบันพระปกเกล้าจึงมิใช่หน่วยงานรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๑/๒๕๕๓)

- เมื่อการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ ไม่ได้ประสงค์ให้ธนาคารมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจมาตั้งแต่ต้น เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้กระทรวงการคลังซื้อหุ้นของธนาคารได้ไม่เกินร้อยละ ๔๙ ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดเท่านั้น แตกต่างจากการจัดตั้งธนาคารอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นรัฐวิสาหกิจซึ่งกฎหมายจัดตั้งกำหนดให้ทุนของธนาคารทั้งหมดหรือมากกว่าร้อยละ ๕๐ ในวาระเริ่มแรกเป็นของรัฐ แม้ว่าต่อมาธนาคารได้มีการเพิ่มทุนเพื่อระดมเงินทุนสำหรับใช้ในการบริหารกิจการของธนาคาร ทำให้ธนาคารมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่ คือ กระทรวงการคลัง ธนาคารออมสิน และธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีสัดส่วนการถือหุ้นรวมกันเกินร้อยละ ๕๐ ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายแล้วของธนาคาร อันส่งผลให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ ก็ตาม แต่เนื่องจากความเป็นรัฐวิสาหกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไม่ได้เป็นมาตั้งแต่วาระเริ่มแรกโดยธนาคารเพียงจะมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจเพราะมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการถือหุ้นภายหลังที่ได้มีการจัดตั้งธนาคารมาแล้วหลายปี และสัดส่วนการถือหุ้นของธนาคารอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อันส่งผลให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีสถานะไม่แน่นอนในการเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ ประกอบกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินและประกอบกิจการอื่นให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้น มิได้เป็นองค์กรที่มีการใช้อำนาจรัฐอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมิใช่รัฐวิสาหกิจ

^๕ **หมายเหตุ** ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๙ กำหนดให้ครุสภเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว

^๖ **หมายเหตุ** ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว

ที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ จึงมิใช่หน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๕/๒๕๕๕)^๗

- บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด (บสส.) เป็นบริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยจดทะเบียนประกอบกิจการเป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งแม้ว่า บสส. จะเป็นรัฐวิสาหกิจตาม (ค) ของบทนิยาม “รัฐวิสาหกิจ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ เนื่องจากเป็นบริษัทที่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงินซึ่งเป็นองค์การของรัฐบาลมีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ แต่โดยที่ บสส. มิใช่รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และมีใช้หน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น บสส. จึงไม่เป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๒๔/๒๕๕๖)

- สำนักงานที่ดินจังหวัดระยองมิใช่หน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลที่อาจถูกฟ้องให้ชดเชยค่าเสียหายได้ ศาลปกครองชั้นต้นชอบที่จะเรียกกรมที่ดินซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดเข้ามาเป็นผู้ถูกฟ้องคดีร่วมด้วย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๒๑/๒๕๕๘)

- สำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นส่วนราชการในสังกัดกรมที่ดิน ไม่ได้มีสถานะเป็นกรม ดังนั้น สำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบูรณ์จึงไม่ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๘๖๐/๒๕๕๖)

มาตรา ๕ หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดตามวรรคหนึ่ง

การพิจารณาว่าการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่เป็นการทำละเมิดหรือไม่นั้น พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มิได้บัญญัตินิยามศัพท์คำว่า “ละเมิด” ไว้เป็นการเฉพาะและมีได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดของหน่วยงานของรัฐต่อผู้เสียหาย รวมทั้งความรับผิดในการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ไว้โดยครบถ้วน ดังนั้น จึงต้องนำบทบัญญัติมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดมาใช้บังคับ^๘ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ๓ ประการ ดังนี้^๙

- ก) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- ข) กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย
- ค) ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย

^๗ **หมายเหตุ** ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยไปในทำนองเดียวกันในคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๘๐/๒๕๕๗

^๘ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๘/๒๕๕๒

^๙ ชาญชัย แสงวงศ์ศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๔๔.

สำหรับการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่นั้น หากเป็นละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายสามารถฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้เท่านั้น จะฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ หรือแม้แต่กรณีเจ้าหน้าที่นั้นไม่ได้สังกัดหน่วยงานใด ผู้เสียหายก็จะฟ้องเจ้าหน้าที่โดยตรงไม่ได้ จะต้องฟ้องกระทรวงการคลัง^{๑๐}

ตัวอย่าง

- ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีได้มีคำสั่งให้นาย ย. ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเนื่องจากได้รับรายงานการสอบสวนของนายอำเภอว่านาย ย. บกพร่องในหน้าที่หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งอันเป็นผลให้นาย ย. ต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และส่งผลให้นาย ป. และนาง ว. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีก ๒ คน ออกจากตำแหน่งตามไปด้วย แต่เนื่องจากการใช้ดุลพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีที่สั่งให้นาย ย. ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งจังหวัดอุดรธานีให้นาย ย. ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการทำละเมิดต่อนาย ย. กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีผู้ออกคำสั่งจึงเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามนัยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสรีที่ ๑๑๐/๒๕๕๓)
- เจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีคำสั่งยกเลิกการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างอาคารบริการทำให้ผู้ฟ้องคดีผู้เสนอราคาต่ำสุดได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ฟ้องคดีจึงต้องฟ้องกระทรวงสาธารณสุขหน่วยงานของรัฐ จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕/๒๕๔๖)
- นาง ก. ผู้ฟ้องคดีลาออกจากการประจำโดยหลงเชื่อว่าตนได้รับการอนุมัติเข้าเป็นอาจารย์ประจำของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แต่ความปรากฏว่าอธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังไม่ลงนามในคำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดีเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวโดยไม่ปรากฏเหตุแห่งการไม่อนุมัติโดยชัดแจ้ง และเมื่อผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว อธิการบดีกลับเพิกเฉยมิได้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ฟ้องคดีทราบโดยไม่ชักช้า ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติราชการของอธิการบดีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย จึงเป็นการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของอธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผู้ถูกฟ้องคดีในฐานะหน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๖/๒๕๔๖)
- ผู้ฟ้องคดีมีฐานะเป็นผู้ค้าประกันการเช่าซื้อรถยนต์พิพาทซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในรถยนต์คันดังกล่าวได้รับความเสียหายเนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิเสธสิทธิของผู้ฟ้องคดีไม่คืนรถยนต์พิพาทดังกล่าวให้โดยอ้างว่าไม่เป็นผู้มีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเก็บรักษาของกลาง พ.ศ. ๒๔๘๐ และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เมื่อผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีส่วนได้เสียในรถยนต์คันดังกล่าวโดยตรง การไม่คืนรถยนต์ของกลางให้กับผู้ฟ้องคดีจึงเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่เป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี และเป็นการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๘/๒๕๔๗)

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑-๘๒.

- ผู้อำนวยการเขตราชบุรีบูรณะและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานครดำเนินการพิจารณาคำร้องขอใบอนุญาตต่อเติมดัดแปลงอาคารของนาย ส. ผู้ฟ้องคดีล่าช้าและสร้างชั้นตอนเกินความจำเป็นในการดำเนินการส่งผลให้ใช้ระยะเวลาในการขออนุญาตถึง ๖ ปีเศษทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๖๘/๒๕๕๑)

- เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศูนย์ป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์ของนาย ป. ผู้ฟ้องคดีไว้เป็นของกลางเนื่องจากสงสัยว่าอาจเป็นรถยนต์ที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่กลับเก็บรักษารถยนต์ของกลางโดยไม่มีระเบียบและการควบคุมที่รัดกุมเพียงพอ ทำให้รถยนต์ของกลางดังกล่าวเกิดความเสียหายมีอุปกรณ์ภายในรถยนต์สูญหายและเกิดความเสียหายกับตัวเครื่องเสมือนว่ามีการใช้งานมานาน แสดงให้เห็นว่ารถยนต์ของกลางคันดังกล่าวไม่อยู่ในสภาพเดิมก่อนที่จะถูกยึด จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายอันเป็นการทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๘๒/๒๕๕๑)

- เจ้าหน้าที่ตามโครงการชลประทานจังหวัดหนองบัวลำภูดำเนินการก่อสร้างถนนเลียบลำห้วยพะเนียงรุกที่ดินของนาง น. ผู้ฟ้องคดีโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย เนื่องจากกรมชลประทานมิได้มีการเวนคืนที่ดินของผู้ฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์หรือได้มีการตกลงซื้อขายที่ดินดังกล่าว และไม่ปรากฏว่ากรมชลประทานมีสิทธิขุดลอกเอาที่ดินของผู้ฟ้องคดีโดยวิธีอื่น ๆ จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่จงใจทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน กรมชลประทานหน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๐/๒๕๕๒, อ.๒๖๕/๒๕๕๒, อ.๒๗๐/๒๕๕๒)

- เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการยึดและขายทอดตลาดที่ดินพิพาทโดยประมาทเลินเล่อจากการทำแผนที่ท้ายประกาศแสดงที่ตั้งของที่ดินพิพาทว่าอยู่ติดถนนสาธารณะประโยชน์ รถยนต์เข้าถึงที่ดินและอยู่ทางทิศตะวันออกของสถานีรถไฟสุพรรณบุรี ทั้งที่ดินพิพาทไม่ได้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของสถานีรถไฟ แต่อยู่ทางทิศตะวันตกของสถานีรถไฟ ไม่ติดถนนสาธารณะประโยชน์ รถยนต์เข้าไม่ถึงที่ดินและติดกับที่ดินของเอกชนทุกด้าน ทำให้นาย ส. ผู้ฟ้องคดีเข้าซื้อที่ดินแต่ปรากฏว่าไม่ตรงกับที่ตั้งของที่ดินตามแผนที่ท้ายประกาศการขายทอดตลาด จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีต้องเสียหาย กรมบังคับคดีหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๑๓/๒๕๕๒)

- เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ประจำเรือนจำกลางจังหวัดพัทลุงละเลยต่อหน้าที่ไม่ตรวจค้นผู้ต้องขังก่อนเข้าเรือนนอนเป็นเหตุให้นักโทษชาย ฉ. ใช้อาวุธมีดความยาวประมาณ ๗ นิ้วฆ่านักโทษชาย ป. ถึงแก่ความตายถือได้ว่าความตายของนักโทษชาย ป. เป็นผลต่อเนื่องโดยตรงจากการบกพร่องละเลยต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่จะต้องตรวจค้นร่างกายและเครื่องหลับนอนของผู้ต้องขังก่อนเข้าเรือนนอน การละเลยต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ดังกล่าวจึงเป็นการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์หน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายต่อทายาทของนักโทษชาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๓๙/๒๕๕๒)

- คณะกรรมการอัยการมีมติไม่เห็นชอบนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนาย ส. ผู้ฟ้องคดีให้ดำรงตำแหน่งอัยการอาวุโสโดยไม่มีเหตุเพียงพอทั้งที่ผู้ฟ้องคดีมีคุณสมบัติครบถ้วน

ตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการดำรงตำแหน่งอัยการอาวุโส พ.ศ. ๒๕๔๓ ทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหายไม่ได้รับการแต่งตั้งและไม่ได้รับเงินเดือนในตำแหน่งอัยการอาวุโส จึงเป็นกรณีคณะกรรมการอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดของสำนักงานอัยการสูงสุดทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานอัยการสูงสุดหน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๕๐/๒๕๕๓)

- คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเขือแจ้มีวาระการดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลใช้บังคับ กรณีพิพาทในคดีนี้จึงต้องบังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ เมื่อมาตรา ๖๔/๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติให้ความเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อลาออก ดังนั้น เมื่อนาย ถ. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะเขือแจ้ได้ยื่นหนังสือลาออก หามีผลให้นาย ค. ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะเขือแจ้ไปพร้อมกับนาย ถ. ด้วยไม่ ดังนั้น คำสั่งของนายอำเภอเมืองลำพูนที่ให้คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเขือแจ้พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะและคำสั่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะเขือแจ้ใหม่ จึงเป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมายและเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี เมื่อนายอำเภอเมืองลำพูนเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรมการปกครอง กรมการปกครองในฐานะหน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๗๙/๒๕๕๓)

- เจ้าหน้าที่ผู้ทำการประเมินราคาที่ดินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมกำหนดตำแหน่งที่ดินตลาดเคลื่อนจากความจริง เป็นเหตุให้การคำนวณค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนขายที่ดินและค่าอากรต่าง ๆ ผิดไป ทำให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเสียค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ผู้ซื้อและผู้ขายจะพึงต้องชำระแก่ทางราชการทั้งหมดเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนขายเกินกว่าจำนวนที่ต้องเสียจริง จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ กรมที่ดินหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๘๔/๒๕๕๓)

- เมื่อข้อ ๙ แห่งระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้าง พ.ศ. ๒๕๑๙ กำหนดให้บำเหน็จปกติของลูกจ้างประจำที่เสียชีวิตระหว่างรับราชการตกทอดถึงทายาทโดยธรรมได้ ดังนั้น เมื่อนางสาว ต. ผู้ฟ้องคดียื่นขอรับบำเหน็จปกติมายังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมสามัญศึกษาเดิม) ผู้ถูกฟ้องคดี โดยอ้างสิทธิในการรับบำเหน็จปกติของบิดาในฐานะผู้สืบสันดาน ประเภทรุ่นนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนก่อน เพราะหากผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว ย่อมเป็นผู้มีสิทธิได้รับบำเหน็จปกติของบิดาในฐานะทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามประมวลกฎหมายดังกล่าว ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ดำเนินการตรวจสอบเรื่องดังกล่าวให้ถี่ถ้วนเสียก่อน แต่กลับดำเนินการอนุมัติให้เบิกจ่ายบำเหน็จปกติของบิดาของผู้ฟ้องคดีให้แก่ภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายไปทั้งหมด โดยมีได้กันส่วนไว้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี จึงเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่อันเป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๔๑/๒๕๕๓)

- นาย ข. ผู้ฟ้องคดีได้ดำเนินเรื่องขอคืนรถยนต์ของกลางที่ถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ยึดไว้ โดยการดำเนินเรื่องขอคืนรถยนต์ดังกล่าวได้ปฏิบัติตามขั้นตอนเรื่อยมาจนถึงนาย ว. เจ้าพนักงานป่าไม้ ได้รับเรื่องดังกล่าวไว้ใน

ความรับผิดชอบแต่นาย ว. กลับเลยไม่ดำเนินเรื่องภายในระยะเวลาที่สมควรโดยอ้างว่าตนเองไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการจัดการเกี่ยวกับรถยนต์ของกลาง จึงต้องรอการปฐักษาขั้นตอนแนวทางการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่เดิมและไม่มีเวลาที่จะดำเนินการเนื่องจากติดภารกิจอื่น และเมื่อกลับมายังหน่วยงานไม่ปรากฏเรื่องขอคืนรถยนต์คันพิพาทวางอยู่ที่เดิมจึงไม่ได้เฉลียวใจที่จะดำเนินการต่อ จนกระทั่งได้รับการประสานงานจากสำนักป้องกันและปราบปรามให้ตรวจสอบค้นเรื่องเดิม จึงได้พยายามค้นหาเรื่องดังกล่าวจนพบและได้ดำเนินการจนแล้วเสร็จนั้น ลักษณะพฤติการณ์ดังกล่าวย่อมเข้าข่ายการประมาทเลินเล่อ พฤติการณ์ของนาย ว. ดังกล่าว จึงเป็นการมิได้ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอตามวิสัยและพฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น เมื่อนาย ว. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้ถูกฟ้องคดี ประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่จนเป็นผลให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากการที่ได้รับคืนรถยนต์คันพิพาทล่าช้าเกินสมควร อันเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายจากการที่ผู้ฟ้องคดีต้องขาดประโยชน์ใช้สอยรถยนต์คันพิพาทในช่วงระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒/๒๕๕๔)

- นาย ว. ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากการถูกเพิกถอนทะเบียนรถยนต์ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการที่นาง ส. และนาง ณ. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมการขนส่งทางบก ผู้ถูกฟ้องคดี อาศัยโอกาสในตำแหน่งหน้าที่กระทำความจงใจดำเนินการสวมทะเบียนรถของผู้ฟ้องคดีโดยใช้เอกสารราชการปลอมและนำเอกสารดังกล่าวให้นาย ข. เจ้าหน้าที่ขนส่ง ๕ ฝ่ายทะเบียนรถ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีเช่นกันดำเนินการ ประกอบกับนาย ข. หลงเชื่อจึงไม่ได้ตรวจสอบรายละเอียดตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ โดยนำเอกสารดังกล่าวไปดำเนินการทั้งที่ไม่ปรากฏตัวผู้ยื่นคำขอหรือผู้รับมอบอำนาจ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อ ๘ ของระเบียบกรมการขนส่งทางบก ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนและภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๑ พฤติการณ์ดังกล่าวของนาง ส. และนาง ณ. เป็นการกระทำโดยจงใจ ส่วนนาย ข. กระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีและเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี กรมการขนส่งทางบก ผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสังกัดอยู่จึงต้องรับผิดชอบนาย ว. ผู้ฟ้องคดีในผลแห่งละเมิดตามนัยมาตรา ๕ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๙๐/๒๕๕๖)

- เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งหกเป็นผู้ประกอบอาชีพค้าขายสิ่งประดิษฐ์เครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้จากประเทศพม่าได้ยื่นคำร้องขอนำสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้เข้ามาในราชอาณาจักรโดยในขณะนั้นไม่ปรากฏว่าสินค้าที่ผู้ฟ้องคดีทั้งหกขอนำเข้าเป็นสินค้าต้องห้าม นายด่านศุลกากรสังขละบุรีจึงมีหน้าที่จัดเก็บภาษีสินค้านั้นตามที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราอากรท้ายพระราชกฤษฎีกาแล้วปล่อยสินค้านั้นดังกล่าวเข้าประเทศได้ การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งได้รับมอบหมายจากกรมศุลกากรให้ปฏิบัติหน้าที่แทนเพื่อประโยชน์ในการบริหารแบบบูรณาการ ได้มีคำสั่งให้นายด่านศุลกากรสังขละบุรีชะลอการเก็บภาษีอากรปากรวางสินค้าที่ผู้ฟ้องคดีทั้งหกยื่นคำร้องขอนำเข้า โดยอ้างเหตุว่าเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ เป็นคำสั่งที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนั้น คำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้นายด่านศุลกากรสังขละบุรีไม่ดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรปากรวางตามคำสั่งส่งผลให้ผู้ฟ้องคดีทั้งหกไม่สามารถนำสินค้านั้นเข้ามาในประเทศได้ การกระทำของนายด่านศุลกากรสังขละบุรีตามคำสั่งของ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีจึงเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีทั้งหก กระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานทางปกครองซึ่งเป็นต้นสังกัดของผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดจึงต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดดังกล่าวตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๑๐/๒๕๕๖)

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้ถูกฟ้องคดี ออกประกาศของผู้ถูกฟ้องคดี เรื่อง ประกวตราค่าซื้อครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง โดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอราคาว่าต้องมีศูนย์บริการเป็นของตนเองในเขตอำเภอที่ผู้ซื้อตั้งอยู่ ประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ต้องการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการเสนอราคา จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การที่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีอาศัยข้อกำหนดดังกล่าวไม่เปิดซองประกวตราค่าของผู้ฟ้องคดี ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่อาจเข้าแข่งขันในการประกวตราค่าในครั้งนี้และมีการพิจารณาให้ผู้อื่นเป็นผู้ชนะการประกวตราค่าดังกล่าว ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจึงเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๘๐/๒๕๕๖)

- เมื่อคณะกรรมการดำเนินการประมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ตามคำสั่งของโรงเรียนสีชมพูศึกษา มีคำสั่งไม่รับคำเสนอรับจ้างประมูลก่อสร้างอาคารเรียนของบริษัท อ. จำกัด ผู้ฟ้องคดี ซึ่งถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓) โดยมีได้ให้เหตุผล ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายที่อ้างอิง ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจที่แน่นอนชัดเจนตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียสิทธิที่จะเข้าประมูลงานก่อสร้าง และมีผลทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับการพิจารณาจ้างก่อสร้าง คำสั่งของคณะกรรมการดำเนินการประมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ตามคำสั่งของโรงเรียนสีชมพูศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายอันเป็นการละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเดิม) ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่โดยผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐได้โดยตรงแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๐๕/๒๕๕๖)

- นาง พ. ผู้ฟ้องคดีได้ซื้อที่ดินตาม น.ส. ๓ ก. ตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา แต่ต่อมาอธิบดีกรมที่ดินมีคำสั่งให้เพิกถอน น.ส. ๓ ก. ของผู้ฟ้องคดี เนื่องจากนาย อ. เจ้าหน้าที่ที่ดิน ๔ สำนักงานที่ดินอำเภอรโนด นาย บ. เจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินอำเภอรโนด ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรมที่ดินและนาย น. นายอำเภอรโนด ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรมการปกครองได้ร่วมกันกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ออก น.ส. ๓ ก. โดยนำ ส.ค. ๑ สำหรับที่ดินแปลงอื่นมาใช้เป็นหลักฐานในการออก น.ส. ๓ ก. ทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องสูญเสียสิทธิครอบครองที่ดินตาม น.ส. ๓ ก. และสูญเสียเงินลงทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันจำเป็นที่ผู้ฟ้องคดีใช้จ่ายไปเพื่อปรับสภาพที่ดินให้เป็นบ่อเลี้ยงปลาสดโดยไม่อาจทำประโยชน์ที่ดินด้วยการเลี้ยงปลาสดได้อีกต่อไป ดังนั้น จึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานของรัฐคือกรมการปกครองและกรมที่ดินจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๖๒/๒๕๕๓)

- การออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล เรื่อง การกำหนดจำนวนประกาศหรือป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขัดกับข้อ ๕ (๔) ของประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง วิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงเป็นคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นเมื่อประกาศดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหาย จึงเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีใช้กรณีที่ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา ๑๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่อย่างไรก็ดี สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ได้กระทำไปในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของตน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๑๔/๒๕๕๙)
- การก่อสร้างทางเป็นภารกิจของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ (กรมทางหลวง) การที่ผู้ครอบครองที่ดินยินยอมให้เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ กั้นเขตทางรูกล้ำเข้าไปในที่ดินยอมเป็นกรณีที่ราษฎรเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจตามกฎหมาย ส่วนค่าที่ดินได้แจ้งว่าจะดำเนินการเมื่อได้ออกพระราชกฤษฎีกาเวนคืนแล้ว การยินยอมเช่นนี้จึงมิใช่เป็นการยินยอมอุทิศหรือสละสิทธิในที่ดินแต่เป็นกรณีที่เข้าใจว่าจะได้รับค่าทดแทนที่ดินในภายหลัง การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงเป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงต้องรับผิดในผลแห่งการละเมิด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๕/๒๕๕๙)
- กรณีการรังวัดแบ่งกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินมีโฉนดออกเป็น ๕ แปลง เจ้าหน้าที่ผู้จัดทำรูปแผ่นกระดาษบาง (ร.ว.๙) กลับทิศ ผิดไปจากบันทึกถ้อยคำ (ท.ด.๑๖) ทำให้การจดทะเบียนแบ่งกรรมสิทธิ์รวมกลับทิศผิดพลาดคลาดเคลื่อน ต่อมาอธิบดีกรมที่ดินได้มีคำสั่งให้แก้ไขรายการจดทะเบียนที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นเหตุให้โฉนดที่ดินแปลงที่จำนองเป็นประกันกับผู้ฟ้องคดีถูกแก้ไขและมีจำนวนเนื้อที่ลดลง ทำให้สิทธิในการบังคับชำระหนี้จำนองของผู้ฟ้องคดีลดลงบางส่วนเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสังกัดอยู่จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในผลแห่งละเมิดนั้น (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๘๗/๒๕๕๙)
- ประธานคณะกรรมการประกวดราคาเข้ามาเป็นคู่กรณีในคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยไม่ชอบ แต่สำหรับคดีการทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากประธานคณะกรรมการประกวดราคาได้ออกคำสั่งทางปกครองว่าผู้ฟ้องคดีไม่ผ่านการคัดเลือกเบื้องต้นนั้นเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีฟ้องหน่วยงานของรัฐได้โดยตรงแต่จะฟ้องประธานคณะกรรมการประกวดราคาไม่ได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๐๓/๒๕๕๙)
- ผู้ถูกฟ้องคดีดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานธุรการ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดซื้อวัสดุได้ติดต่อกับผู้ฟ้องคดีเพื่อการจัดซื้อจัดจ้างหมึกพิมพ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อผู้ฟ้องคดีได้ส่งมอบหมึกพิมพ์ให้แก่เจ้าหน้าที่แล้วแต่ไม่ได้รับค่าสินค้า ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดสังกัด จึงต้องรับผิดชอบต่อผู้ฟ้องคดีในผลแห่งละเมิด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๒๔/๒๕๕๙)
- ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งส่งตัวผู้ฟ้องคดีกลับมาปฏิบัติราชการในตำแหน่งเดิมทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหายเนื่องจากเสื่อมเสียชื่อเสียง จึงเป็นกรณีการกระทำละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีจึงต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่โดยตรงไม่ได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๐๐/๒๕๕๖)

- นายอำเภอสวรรณภูมิมีคำสั่งให้นาย อ. ผู้ฟ้องคดีพ้นจากการเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู และพ้นจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีขอที่จะฟ้องให้หน่วยงานของรัฐต้นสังกัดคือกรมการปกครองรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่มิได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๒๘๖/๒๕๕๖)

- การฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการทำละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายขอที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่จะฟ้องผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ นายกรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำละเมิดมิได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๔๗/๒๕๕๖)

- ผู้อำนวยการโรงเรียนเซิงทะเลวิทยาคม “จุติ-ก้อง อนุสรณ์” และผู้อำนวยการโรงเรียนตะกั่วทุ่งงานทวิวิทยาคมเจ้าหน้าที่ของรัฐบอกเลิกสัญญาจ้างก่อสร้างอาคารเรียนกับบริษัท สงวนศักดิ์ก่อสร้าง จำกัด ผู้ฟ้องคดี ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ถ้าผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการเลิกสัญญาจ้างดังกล่าวมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ขอที่จะนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้กรมสามัญศึกษาหน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าเสียหาย แต่จะฟ้องตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรงมิได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๘๐/๒๕๕๖)

- อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้นำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมิชอบทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหาย กรณีจึงเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมการค้าต่างประเทศในฐานะหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๕๖๒/๒๕๕๖)

- เทศมนตรีตำบลป่าซางซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการก่อสร้างถนนคอนกรีตเข้าไปในที่ดินของนาง ส. ผู้ฟ้องคดีที่มีรั้วล้อมรอบชัดเจนโดยมิได้แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบ จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายจึงอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่คือเทศบาลตำบลป่าซางให้รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๕๙๖/๒๕๕๖)

- สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดลพบุรีมิใช่หน่วยงานของรัฐที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลจึงถูกฟ้องคดีให้รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดไม่ได้ ดังนั้น นางสาว ส. ผู้ได้รับความเสียหายจากโครงการจัดรูปที่ดินตำบลหนองเต่า จังหวัดลพบุรี จึงต้องฟ้องกรมชลประทานซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐโดยตรง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๕๓/๒๕๕๗)

- อธิบดีกรมสามัญศึกษาเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการสั่งให้มีการสอบสวน พิจารณาและสั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดี จึงเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีจึงต้องฟ้องกรมสามัญศึกษาหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจะฟ้องอธิบดีกรมสามัญศึกษาหรือคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยตรงมิได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๙๔/๒๕๕๗)

- นาย ว. ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากการที่สภามหาวิทยาลัยนเรศวรออกคำสั่งถอดถอนผู้ฟ้องคดีออกจากการดำรงตำแหน่งคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. ๒๕๓๓ ผู้ฟ้องคดีจึงอาจฟ้องมหาวิทยาลัยนเรศวรหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรง แต่จะฟ้องอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวรหรือสภามหาวิทยาลัยนเรศวรไม่ได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๕๘/๒๕๕๗)

- เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจตามกฎหมายของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกล่าวหานาย จ. ผู้ฟ้องคดีว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและดำเนินการยึดอายัด และขายทอดตลาด

ทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย เป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ฟ้องคดีจึงอาจฟ้องสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๘๗/๒๕๔๘)

- บริษัท น. จำกัด ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากคำสั่งแจ้งผลการพิจารณาการประกวดราคาจ้างเหมาปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนแม่น้ำแควของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีเนื่องจากการพิจารณาการประกวดราคาที่ไม่เป็นธรรม เป็นกรณีพิพาทอันเกี่ยวกับการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายจึงต้องฟ้องเทศบาลเมืองกาญจนบุรีหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยตรง แต่จะฟ้องนายกเทศมนตรีเมืองกาญจนบุรีหรือคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาจ้างเหมาปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนแม่น้ำแควไม่ได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๖๕/๒๕๔๘)

- เจ้าหน้าที่ในสังกัดตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งมีหน้าที่แต่งตั้งให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสี่เป็นเจ้าหน้าที่รับอนุญาตของบริษัท หลักทรัพย์บีพีที จำกัด (มหาชน) ปฏิบัติหน้าที่ในการแต่งตั้งให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสี่เป็นเจ้าหน้าที่รับอนุญาตล่าช้าเกินสมควร ทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสี่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จึงเป็นกรณีผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่จึงต้องฟ้องตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ร.๒๒๑-๒๒๔/๒๕๔๙)

- ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหล่มสักมีคำสั่งยกเลิกเงินค่าตอบแทนพิเศษของนาง ว. ผู้ฟ้องคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย เป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งทางปกครองที่มีชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ฟ้องคดีต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อาจฟ้องผู้อำนวยการโรงพยาบาลหล่มสักได้ ส่วนโรงพยาบาลหล่มสักและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์มิได้เป็นหน่วยงานของรัฐอันมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงไม่อาจถูกฟ้องได้เช่นกัน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๓๙/๒๕๔๙)

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์ของบุคคลล้มละลายในราคาต่ำเกินสมควรอันเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเป็นเหตุให้ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดดังกล่าวส่งผลให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดในคดีล้มละลายได้รับความเสียหาย ไม่อาจขอคืนเงินค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ จึงเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ฟ้องคดีจึงสามารถฟ้องให้กรมบังคับคดีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๒๒/๒๕๕๑)

- รองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนในฐานะผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตและออกประกาศจังหวัดลำพูน เรื่อง ควบคุมโรงเรียนธรรมสาธิตศึกษามีผลทำให้สถานภาพสิทธิและหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนธรรมสาธิตศึกษา ใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ ใบอนุญาตให้เป็นครู และใบอนุญาตบรรจครูโรงเรียนธรรมสาธิตศึกษาระงับลง ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ แม้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำละเมิดจะสังกัดกระทรวงมหาดไทยแต่เนื่องจากคำสั่งดังกล่าวเป็นการออกคำสั่งโดยอาศัยอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๗๕/๒๕๕๑)

- ความเสียหายอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาหอทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถเข้าบรรจุเพื่อดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน และได้ลาออกจากงานเดิม ทำให้ผู้ฟ้องคดีขาดรายได้และได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาหอหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๘๔/๒๕๕๑)

- เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาไชยาได้เข้ามาตัดแต่งกิ่งต้นยางพาราของนาย อ. ผู้ฟ้องคดีเกินแก่ความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายจากกระแสไฟฟ้า โดยตัดแต่งกิ่งจนเหลือเพียงลำต้น และเป็นการเลือกปฏิบัติเนื่องจากต้นยางพาราบนที่ดินข้างเคียงไม่ได้ถูกตัดแต่งไปด้วยส่งผลให้ต้นยางพาราของผู้ฟ้องคดีตายไม่สามารถผลิตน้ำยางได้ตามปกติทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องคดีจึงสามารถฟ้องการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ แต่จะฟ้องการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาไชยาหรือเจ้าหน้าที่มิได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๑๙/๒๕๕๒)

- ข้าราชการในสังกัดกรมการพัฒนาชุมชนทำละเมิดต่อผู้เสียหายในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายจะฟ้องข้าราชการโดยตรงมิได้แต่ต้องฟ้องกรมการพัฒนาชุมชนหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับกรณีละเมิดอันเกิดจากเจ้าหน้าที่กองทุนหมู่บ้านลำปางกลางฝั่งตะวันออก เมื่อกองทุนหมู่บ้านลำปางกลางฝั่งตะวันออกมิใช่หน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น ผู้เสียหายจึงมีสิทธิฟ้องเจ้าหน้าที่ของกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวได้โดยตรง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๕๓๖/๒๕๕๒)

- อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่พิจารณาโครงร่างงานวิจัยของผู้ฟ้องคดีและไม่ตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระให้ผู้ฟ้องคดีโดยมิชอบส่งผลเสียหายทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท เป็นกรณีพิพาทว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ฟ้องคดีจึงสามารถฟ้องมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หน่วยงานของรัฐในสังกัดให้รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ แต่เมื่อผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่เมื่อผู้ฟ้องคดีรู้หรือควรรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้องคดีต้องชำระค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ แล้ว ศาลจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๘๒/๒๕๕๒)

- การกระทำของหน่วยจุลกรมราชทัณฑ์เข้าตรวจค้นเรือนจำเป็นการใช้อำนาจในฐานะเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใต้บังคับบัญชาของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ผู้ถูกฟ้องคดี เมื่อนาย ก. ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำของหน่วยจุลกรมดังกล่าว นาย ก. จึงอาจฟ้องกรมราชทัณฑ์หน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้แต่จะฟ้องอธิบดีกรมราชทัณฑ์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ ดังนั้น จึงสมควรเรียกกรมราชทัณฑ์เข้ามาเป็นผู้ถูกฟ้องคดีด้วย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๔๗/๒๕๕๓)

- เทศบาลเมืองสัทธิพิมีการปรับขนาดจากเทศบาลขนาดกลางเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ทำให้มีตำแหน่งบริหารว่างหลายตำแหน่งรวมถึงตำแหน่งนักบริหารงานทั่วไป ระดับ ๘ ที่นาย ส. ผู้ฟ้องคดีได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย โดยเทศบาลเมืองสัทธิพิได้เปิดการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งสายงานต่าง ๆ รวมถึงเปิดสรรหาหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารในเวลาถัดมาเป็นจำนวนมาก แต่กลับไม่ดำเนินการสรรหาบุคคลในตำแหน่งของผู้ฟ้องคดีทั้งที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน ทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียโอกาสเข้ารับการสรรหา

และได้รับความเสียหายต่อความก้าวหน้าในราชการทั้งเสียสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย กรณีนี้จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ผู้ฟ้องคดีจึงต้องฟ้องเทศบาลเมืองสัทธิบซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนและจะฟ้องนายกเทศมนตรีและปลัดเทศบาลเมืองสัทธิบซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๕๗/๒๕๕๗)

- ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดให้จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและกำหนดให้จำเลยที่ ๒ ในฐานะปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในกระทรวงดังกล่าวรองลงมาจากจำเลยที่ ๑ ส่วนจำเลยที่ ๓ มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและขึ้นตรงต่อจำเลยที่ ๑ ขณะเกิดเหตุโจทก์รับราชการในกรมตำรวจ จำเลยที่ ๑ จึงมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาของโจทก์ เมื่อมีกรณีโจทก์ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง จำเลยที่ ๑ จึงออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยโจทก์ ซึ่งต่อมาจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ได้รายงานข้อเท็จจริงต่อจำเลยที่ ๑ ว่าโจทก์กล่าวข้อความหมิ่นประมาทจำเลยที่ ๑ จริง เป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ ออกคำสั่งพักราชการโจทก์ การกระทำของจำเลยทั้งสามดังกล่าวจึงเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ราชการทั้งสิ้น กรณีจึงต้องด้วยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยทั้งสามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐร่วมกันรับผิดชอบในมูลละเมิดที่จำเลยทั้งสามกระทำไปในการปฏิบัติหน้าที่แต่อาจฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบต่อโจทก์ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๐๔/๒๕๔๓)

- เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอประจันตคามทั้งสามเริ่มจับกุมโจทก์ถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสามได้ปฏิบัติหน้าที่แล้ว ครั้นเมื่อจับกุมโจทก์ได้ก็จะต้องควบคุมตัวโจทก์ไปส่งที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอประจันตคาม ดังนั้น การควบคุมตัวโจทก์ไปส่งที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอประจันตคามจึงถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสามได้ปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน ดังนั้น หากข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสามได้ทำร้ายร่างกายโจทก์ขณะควบคุมโจทก์ไปส่งที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอประจันตคามต้องถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสามได้กระทำความผิดต่อโจทก์โดยได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่แล้ว โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องกรมตำรวจเป็นจำเลยเพื่อเรียกค่าเสียหายได้ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๒๔/๒๕๔๓)

- จำเลยที่ ๑ เป็นข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทำการสอนวิชาพลศึกษาในชั่วโมงวิชาพลศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการในฐานะผู้แทนของกรมสามัญศึกษา จำเลยที่ ๒ การออกคำสั่งให้นักเรียนวิ่งรอบสนามเพื่ออบอุ่นร่างกายและการลงโทษนักเรียนให้วิ่งรอบสนามก็ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วย เมื่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการดังกล่าวของจำเลยที่ ๑ ทำให้เด็กชาย พ. นักเรียนคนหนึ่งในชั้นเรียนดังกล่าวถึงแก่ความตาย จำเลยที่ ๒ จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าเหตุละเมิดคดีนี้เกิดขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ใช้บังคับ แต่เมื่อโจทก์ฟ้องคดีพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ประกาศใช้บังคับแล้ว ดังนั้น สิทธิของโจทก์ในการฟ้องเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบจึงต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เมื่อคดีปรากฏว่าการทำละเมิดของจำเลยที่ ๑ ต่อโจทก์เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ กรมสามัญศึกษา จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่โจทก์ต้องห้ามมิให้ฟ้องจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๒๙/๒๕๔๖)

ในกรณีที่เป็นการละเมิดแต่การละเมิดมิได้เกิดจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการใช้อำนาจตามกฎหมาย
ย่อมอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

ตัวอย่าง

- นาย ส. ลูกจ้างสังกัดสำนักงานเขตคันนายาว ซึ่งอยู่ในสังกัดของกรุงเทพมหานครผู้ถูกฟ้องคดี
ขับรถยนต์บรรทุกน้ำ ๖ ล้อขึ้นมาบนถนนรามอินทราเพื่อฉีดน้ำรดต้นไม้เกาะกลางถนน อันเป็นการปฏิบัติ
หน้าที่ของนาย ส. ขณะเกิดเหตุ นาย ส. ขับรถยนต์บรรทุกน้ำอยู่ในช่องทางเดินรถทางขวาที่เกาะกลางถนนฉีดน้ำ
รดต้นไม้อยู่ เป็นเหตุให้รถยนต์คันที่นาย พ. ผู้ฟ้องคดีขับชนท้ายรถยนต์บรรทุกน้ำดังกล่าวได้รับความเสียหาย
ส่วนนาย พ. ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ กรุงเทพมหานคร
ผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เนื่องจากการกระทำความผิด
ของนาย ส. ดังกล่าวไม่ใช่การกระทำความผิดที่เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย คดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณา
พิพากษาของศาลปกครอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๕๑/๒๕๔๕)

- นาย ส. ลูกจ้างประจำ ตำแหน่งพนักงานขับรถยนต์ของสำนักงานเขตยานนาวา ปฏิบัติหน้าที่ขับรถ
เก็บขยะมูลฝอยด้วยความประมาทชนท้ายรถรับจ้างสาธารณะของนาย พ. ทำให้รถยนต์ของนาย พ. ได้รับความ
เสียหาย การกระทำความผิดของนาย ส. จึงเป็นการทำละเมิดต่อนาย พ. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
ในการให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด กรณีจึงเป็นไปตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิด
ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิด
ที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำไปในการปฏิบัติหน้าที่ แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เก็บขยะมูลฝอยเป็นการ
ปฏิบัติหน้าที่ธรรมดาทั่วไปมิได้เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงไม่อยู่ในอำนาจ
พิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง คดีนี้จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่
๒๗๘/๒๕๔๙)

- ความเสียหายที่เกิดกับรถยนต์ของนาย ส. จากแรงระเบิดซึ่งเกิดจากแผนก ๕ กองคลังแสง
กรมสรรพาวุธทหารบก อำเภอบางพลี จังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานในสังกัดของกองทัพบกผู้ถูกฟ้องคดี
อันเนื่องมาจากกองทัพบกในฐานะหน่วยงานที่บังคับบัญชาได้ละเลยไม่กำกับดูแลให้หน่วยงานที่ขึ้นตรงทำการ
จัดเก็บรักษาและป้องกันวัตถุระเบิดให้ได้มาตรฐาน ซึ่งการกระทำความผิดดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่
ตามกฎหมายในการเตรียมกำลังกองทัพบกและการป้องกันราชอาณาจักรของกองทัพบก ดังนั้น เมื่อเกิด
ความเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่กรณีจึงเป็นไปตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติ
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด
ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำไปในการปฏิบัติหน้าที่ บริษัท ม. ประกันภัย จำกัด ผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้รับช่วงสิทธิ
จากการซื้อค่าสินไหมทดแทนให้แก่ นาย ส. ผู้เอาประกันภัยไปแล้วจึงสามารถฟ้องให้กองทัพบกรับผิดชอบใช้
ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ดูแลกองคลังแสงนั้นเป็นเพียงการปฏิบัติหน้าที่
ตามธรรมดาเพื่อให้กิจการของหน่วยงานประสบความสำเร็จมิใช่กรณีการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเป็นการใช้อำนาจ
ตามกฎหมาย ดังนั้น คดีนี้จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่
ระหว่างศาลที่ ๖/๒๕๔๘)

- บุตรของนาย ว. ผู้ฟ้องคดีติดเชื้อเอชไอวีจากการเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ และเข้ารับ
การรักษาโรคปอดอักเสบ โรคหอบ และโรคอื่น ๆ รวมหลายครั้งที่โรงพยาบาลราชวิถี สถาบันสุขภาพเด็ก
แห่งชาติ มหาราชนิ (โรงพยาบาลเด็ก) โรงพยาบาลปากเกร็ด และโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จึงเป็นกรณีบุคลากร

ทางแพทย์ของโรงพยาบาลดังกล่าวซึ่งถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่สังกัดกรมการแพทย์ผู้ถูกฟ้องคดีอันมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้บุตรของนาย ว. ติดเชื้อเอชไอวีอันเป็นการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ กรณีจึงเป็นไปตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำให้ไปในการปฏิบัติหน้าที่ แต่คดีที่ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ต้องรับผิดชอบนั้นอาจอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองก็ได้ เมื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้วัคซีนและการรักษาพยาบาลผู้ป่วยเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามธรรมดาทั่วไปของบุคลากรทางการแพทย์มิได้เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น คดีพิพาทนี้จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๑๔/๒๕๔๘)

หากเป็นกรณีละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบ

ตัวอย่าง

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้อาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๑ ออกคำสั่งให้ยกเลิกบัญชีรายชื่อ (เฉพาะจังหวัด) มีผลให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๔ พ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดขอนแก่น ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล จึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และโดยมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ต้องให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๔ มีโอกาสที่จะทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน การที่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ไม่ได้ให้โอกาสผู้ฟ้องคดีที่ ๔ ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตนตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และกรณีที่พิพาทไม่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๓๐ วรรคสอง (๑) ถึง (๖) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ออกคำสั่งโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญ ดังนั้น คำสั่งเรื่องยกเลิกบัญชีรายชื่อ (เฉพาะจังหวัด) และคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๔ พ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดขอนแก่นของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีที่ ๔ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใด กระทรวงการคลัง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ ๔ แทนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ตามมาตรา ๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๔/๒๕๕๒)

- มติของคณะรัฐมนตรีให้นาย ว. ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงเป็นคำสั่งทางปกครอง หากผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายก็ถือได้ว่าเป็นการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อคณะรัฐมนตรีมิได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใด กระทรวงการคลังจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๒๘๖-๒๘๗/๒๕๔๗)

- นาย ป. ผู้ฟ้องคดีถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร โดยผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมและขอความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแพทยจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เนื่องจากผู้ฟ้องคดีประสบกับภาวะปัญหาทางจิตก่อนการกระทำความผิดและถูกควบคุมตัวไม่สามารถต่อสู้คดีได้ด้วยตนเอง ซึ่งต่อมา นาย ว. ในฐานะรองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีหนังสือแจ้งปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือผู้ฟ้องคดีและให้ยุติเรื่องร้องเรียนเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายและถูกคุมขังในเวลาต่อมา กรณีดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากคำสั่งทางปกครอง เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใด กระทรวงการคลังจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงสมควรให้มีคำสั่งเรียกกระทรวงการคลังเข้ามาเป็นคู่กรณีในคดีนี้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๐๘/๒๕๕๖, ๕๕/๒๕๕๗)

มาตรา ๖ ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการนั้นเป็นการเฉพาะตัว ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

ในกรณีการกระทำละเมิดไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เป็นละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่ง ดังนั้น เจ้าหน้าที่จึงต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

ตัวอย่าง

- นาย ป. ลูกจ้างประจำของกรุงเทพมหานครเลื่อนรถของกรุงเทพมหานครโดยมิได้มีผู้ได้อนุญาต ทั้งนาย ป. ไม่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานขับรถแต่อย่างใด ด้วยความรีบร้อนไม่ระมัดระวังจึงได้ถอยรถเฉี่ยวชนนาง ม. ได้รับบาดเจ็บ จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกของนาย ป. โดยมิใช่การกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ นาย ป. จึงต้องรับผิดชอบในการนั้นเป็นการเฉพาะตัว (เรื่องเสรีที่ ๓๒๖/๒๕๔๖)

- อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีหนังสือถึง ป.ป.ช. ขอทราบข้อมูลเอกสารของ ป.ป.ช. เพื่อนำไปใช้ในการต่อสู้คดีที่ผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องอธิการบดีกับพวก ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากการออกหนังสือดังกล่าวถึง ป.ป.ช. จึงเป็นกรณีอธิการบดีทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี แม้ว่าอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้จะมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ แต่การมีหนังสือถึง ป.ป.ช. ดังกล่าวเป็นการกระทำในลักษณะส่วนตัว แม้จะใช้ชื่อมหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของหนังสือ แต่ก็นับได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวมิได้ใช้อำนาจตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีขอที่จะฟ้องให้อธิการบดีรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวต่อศาลยุติธรรม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๒๐/๒๕๔๔)

- เจ้าหน้าที่รัฐในตำแหน่งหัวหน้าศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าเรือใช้ให้ราษฎรทำร้ายร่างกาย นาง ด. ผู้ฟ้องคดีเป็นการกระทำโดยอาศัยเหตุส่วนตัวมิใช่เป็นการกระทำละเมิดโดยใช้อำนาจตามกฎหมายในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ถ้าผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการกระทำของหัวหน้าศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าเรือทำละเมิดทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๒๐/๒๕๔๕)

- การที่นาย อ. เจ้าหน้าที่ที่ดิน สำนักงานที่ดินอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นำที่ดินของนาง ท. ผู้เสียหายไปจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมโอนไปยังนาง ว. โดยมีชอบด้วยกฎหมายแล้วนำเงินที่ได้จากการโอนขายไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัวนั้น หาใช่เป็นการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ที่ดินไม่ แต่เป็นกรณีก่อการละเมิดในทางส่วนตัว กรมที่ดินหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๔๖/๒๕๔๖)

มาตรา ๗ ในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องหน่วยงานของรัฐ ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบหรือต้องร่วมรับผิดชอบ หรือในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเจ้าหน้าที่ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบหรือต้องร่วมรับผิดชอบ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีสิทธิขอให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่เรียกเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐแล้วแต่กรณี เข้ามาเป็นคู่ความในคดี

ถ้าศาลพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องมิใช่ผู้ต้องรับผิดชอบ ให้ขยายอายุความฟ้องร้องผู้ที่ต้องรับผิดชอบซึ่งมิได้ถูกเรียกเข้ามาในคดีออกไปถึงหกเดือนนับแต่วันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด

ในกรณีที่เกิดการละเมิดขึ้นและผู้เสียหายได้ฟ้องให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน หากในกรณีเช่นนั้นหน่วยงานของรัฐพิจารณาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบเองเป็นการส่วนตัวหรือร่วมรับผิดชอบในฐานะส่วนตัวร่วมกับหน่วยงานของรัฐด้วย หน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิขอให้ศาลเรียกเจ้าหน้าที่เข้าเป็นคู่ความในคดีได้ หรือถ้าผู้เสียหายฟ้องให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนและเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบหรือร่วมรับผิดชอบด้วย เจ้าหน้าที่ก็มีสิทธิขอให้ศาลเรียกหน่วยงานของรัฐเข้าเป็นคู่ความในคดีได้เช่นกัน^{๑๑} ซึ่งศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กมลชัย รัตนสกาววงศ์ ได้อธิบายในเรื่องเดียวกันว่า^{๑๒} การเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐที่ถูกฟ้องสามารถขอให้ศาลเรียกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้ามาร่วมเป็นจำเลยด้วยนั้นมีลักษณะทำนองเดียวกับ “การร้องสอด” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๗ และในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ถ้าหากศาลพิพากษายกฟ้องเนื่องจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งถูกฟ้องนั้นมิใช่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน อายุความในการฟ้องร้องผู้ที่ต้องรับผิดชอบแต่ไม่ได้เรียกเข้ามาในคดีนั้นจะขยายออกไปอีกจนถึง ๖ เดือนนับแต่วันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด^{๑๓}

ตัวอย่าง

- สิบเอก ช. เจ้าหน้าที่ของกองทัพบกจำเลยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้ขับรถยนต์บรรทุกน้ำมันคันเกิดเหตุของจำเลยจากกองทหารพลธิการ กองพลทหารม้าที่ ๒ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของจำเลยไปปรับน้ำมันเชื้อเพลิง ปรากฏว่าสิบเอก ช. ขับรถเสียหลักชนขอบทางด่วนทำให้ทรัพย์สิน

^{๑๑} สะเทือน ชูสกุล, “พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙” ในหนังสือ “สาระสำคัญของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่”, เอกสารเผยแพร่ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พฤษภาคม ๒๕๔๐, หน้า ๓๖. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕๙.

^{๑๒} กมลชัย รัตนสกาววงศ์, สรุปคำบรรยายพิเศษ เรื่อง พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เวลา ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร สพข. สำนักงาน ก.พ., หน้า ๙ อ้างถึงใน ชาญชัย แสงวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖๐.

^{๑๓} สะเทือน ชูสกุล, อ้างแล้วในเชิงอรรถ (๑๑), หน้า ๑๖๐-๑๖๑.

ของโจทก์เสียหายหลายรายการ โจทก์ได้ยื่นฟ้องสืบเอก ช. และกองทหารพลาธิการ กองพลทหารม้าที่ ๒ ต่อศาลแพ่ง ศาลแพ่งมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๔ โดยวินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องสืบเอก ช. เจ้าหน้าที่ของรัฐให้รับผิดในผลแห่งละเมิดซึ่งกระทำในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น โจทก์จึงอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรงแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องสืบเอก ช. ส่วนจำเลยที่ ๒ เป็นกองทหารพลาธิการ กองพลทหารม้าที่ ๒ ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของกองทัพกบไม่มีความเป็นนิติบุคคลจึงไม่อาจถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๒ ดังนั้น จึงเป็นกรณีที่ศาลที่พิพากษายกฟ้องเพราะเหตุที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องมิใช่ผู้ต้องรับผิด อายุความฟ้องร้องกองทัพกบเป็นจำเลยในคดีนี้ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีได้ถูกเรียกเข้ามาในคดีก่อนจึงขยายออกไปถึงหกเดือน นับแต่วันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๗ วรรคสอง คือวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๔ การที่โจทก์ได้ฟ้องกองทหารพลาธิการ กองพลทหารม้าที่ ๒ เป็นจำเลยในคดีก่อนด้วยแต่ศาลยกฟ้องเพราะผู้ถูกฟ้องดังกล่าวไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลมิใช่เหตุที่จะไม่ขยายอายุความฟ้องร้องจำเลยซึ่งมิได้ถูกเรียกเข้ามาในคดีแต่อย่างใด ดังนั้น โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔ จึงไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๕/๒๕๔๙)

มาตรา ๘ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง สิทธิเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งจะมีได้เพียงใดให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์โดยมิต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวม ให้หักส่วนแห่งความรับผิดดังกล่าวออกจาก

ในกรณีที่การละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน มิให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับ และเจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น

๑. การไล่เบี้ยเอาแก่เจ้าหน้าที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐ

แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะไม่ต้องรับผิดโดยตรงต่อผู้เสียหายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่จะหลุดพ้นจากความรับผิดทั้งหมดไปเสียทีเดียว กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบในจำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้นด้วยถ้าหากตนได้กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ในกรณีเช่นนี้เมื่อหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว ก็มีสิทธิไล่เบี้ยแก่เจ้าหน้าที่ได้^{๑๔}

^{๑๔} สะเทือน ชูสกุล, “พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙” ในหนังสือ “สาระสำคัญของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่”, เอกสารเผยแพร่ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พฤษภาคม ๒๕๔๐, หน้า ๓๖. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงวงศ์ดี, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

๑.๑ การกระทำโดยจงใจ

คือ การกระทำที่รู้สำนึกถึงการกระทำว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น^{๑๕} แต่มิได้หมายความว่าต้องเจตนาให้เกิดผลเสียอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างเช่นกระทำโดยเจตนาในทางอาญา^{๑๖}

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินของกรมที่ดินได้ดำเนินการออก น.ส. ๓ ก. โดยอ้างหลักฐานการครอบครองที่ดินสำหรับที่ดินแปลงอื่นมาใช้เป็นหลักฐานในการออก น.ส. ๓ ก. และได้มีการรังวัดรวมเอาที่ดินของบุคคลอื่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อที่ดินตาม น.ส. ๓ ก. อีกด้วย อีกทั้งยังได้จัดทำเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนการบันทึกเสนอนายอำเภอเพื่อพิจารณามีคำสั่งและลงนามในหนังสือรับรองการทำประโยชน์อันเป็นความเท็จทั้งสิ้น ส่วนปลัดอำเภอซึ่งรักษาราชการแทนนายอำเภอ ก็ได้ลงนามตามบันทึกเสนอดังกล่าวโดยมิได้ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารประกอบการพิจารณาเสียก่อนซึ่งหากตรวจสอบด้วยความระมัดระวังตามวิสัยหรือพฤติการณ์ก่อนลงนามก็จะพบว่าหลักฐานในการออก น.ส. ๓ ก. ดังกล่าวไม่ถูกต้อง กรณีจึงถือได้ว่าเจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินกระทำด้วยความจงใจและปลัดอำเภอกระทำด้วยความประมาทเลินเล่อดำเนินการออก น.ส. ๓ ก. ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๓๖/๒๕๕๑)

- ผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งมีอำนาจตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ สามารถอนุมัติเบิกจ่ายค่าเช่าบ้านให้แก่ข้าราชการครูได้ถ้าบ้านพักของทางราชการไม่เพียงพอ มีคำสั่งอนุมัติเบิกค่าเช่าบ้านให้แก่ข้าราชการครูทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าบ้านพักของข้าราชการครูว่างอยู่และมีสภาพสมบูรณ์สามารถเข้าพักอาศัยได้ พฤติการณ์ดังกล่าวของผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงเป็นการจงใจกระทำผิดต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการทำให้ราชการได้รับความเสียหาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๗/๒๕๕๒)

- เจ้าหน้าที่ตามโครงการชลประทานจังหวัดหนองบัวลำภูดำเนินการก่อสร้างถนนเลียบลำห้วยพะเนียงรุกที่ดินของผู้อื่นโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย เนื่องจากกรมชลประทานมิได้มีการเวนคืนที่ดินของผู้ฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์หรือได้มีการตกลงซื้อขายที่ดินดังกล่าว และไม่ปรากฏว่ากรมชลประทานมีสิทธิขุดลอกเอาที่ดินของผู้ฟ้องคดีโดยวิธีอื่น ๆ จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่จงใจทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๐/๒๕๕๒, อ.๒๖๕/๒๕๕๒, อ.๒๗๐/๒๕๕๒)

- นายกเทศมนตรีและคณะกรรมการจัดซื้อที่ดินโดยวิธีพิเศษได้ทำการซื้อที่ดิน น.ส. ๓ ก. เพื่อก่อสร้างสวนสุขภาพโดยไม่ได้นำข้อมูลราคาประเมินที่ดินและราคาซื้อขายที่ดินใกล้เคียงครั้งหลังสุดจำนวน ๓ รายที่ได้รับแจ้งจากสำนักงานที่ดินจังหวัดหนองคายประกอบการพิจารณา และนำเชื่อว่าการซื้อขายที่ดินแปลงดังกล่าวไม่มีการต่อรองราคา จึงเห็นได้ว่านายกเทศมนตรีตำบลศรีพนาและคณะกรรมการจัดซื้อที่ดินฯ จงใจซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างสวนสุขภาพโดยไม่ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วย

^{๑๕} เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบาย (ฉบับย่อ) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและ พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่, (กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๖. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

^{๑๖} สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ละเมิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบาย กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘.

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นการทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่เทศบาล (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๐/๒๕๕๔)

- เจ้าหน้าที่ของกรมการขนส่งทางบกอาศัยโอกาสในตำแหน่งหน้าที่กระทำความจงใจดำเนินการสวมทะเบียนรถของนาย ว. โดยใช้เอกสารราชการปลอมและนำเอกสารดังกล่าวให้นาย ช. เจ้าหน้าที่ขนส่งฝ่ายทะเบียนรถดำเนินการต่อ ประกอบกับนาย ช. หลงเชื่อจึงไม่ได้ตรวจสอบรายละเอียดตามขั้นตอนที่กำหนดไว้จึงนำเอกสารดังกล่าวไปดำเนินการซึ่งขัดต่อระเบียบกรมการขนส่งทางบกด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนและภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๑ พฤติการณ์ดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ของกรมการขนส่งทางบกเป็นการกระทำละเมิดโดยจงใจ ส่วนนาย ช. กระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อต่อนาย ว. (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๙๐/๒๕๕๖)

๑.๒ การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คือ การกระทำโดยมิได้เจตนา แต่เป็นการกระทำซึ่งบุคคลพึงคาดหมายได้ว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นและหากใช้ความระมัดระวังแม้เพียงเล็กน้อยก็อาจป้องกันมิให้เกิดความเสียหายได้แต่กลับมิได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นเลย^{๓๗}

ตัวอย่าง

- ผู้รับจำนำซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสำนักงานธนาคาเรหมีใช้ผู้รับจำนำตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานธนาคาเรหในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ประเมินราคาทรัพย์สินที่รับจำนำซึ่งผู้รับจำนำจะต้องมีความละเอียดรอบคอบ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพและประเมินราคาทรัพย์สินจำนำ ดังนั้น การที่ผู้รับจำนำประเมินราคาทรัพย์สินที่รับจำนำผิดพลาดก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๑๒/๒๕๕๖)

- สรรพากรอำเภอมีหน้าที่ต้องควบคุมดูแลตรวจสอบจำนวนเงินภาษีอากรที่จัดเก็บได้แต่กลับมิได้จัดทำสมุดทะเบียนคุมเช็คตามระเบียบกรมสรรพากรอันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาชักยอกเงินของราชการไป พฤติการณ์ดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของสรรพากรอำเภอส่วนหัวหน้างานบัญชีและบริการฯ ในฐานะผู้บังคับบัญชาชั้นต้นไม่ควบคุมดูแลผู้ได้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ถูกต้องตามระเบียบของราชการโดยเคร่งครัดจึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเช่นเดียวกัน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๒/๒๕๕๐, อ.๗๓/๒๕๕๐)

- เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้รู้ข้อเท็จจริงว่ามีการบุกรุกแปลงปลูกป่าแต่กลับไม่ดำเนินการกับผู้บุกรุก ทั้งไม่เคยขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนเกิดความเสียหายแก่ทางราชการ พฤติการณ์ดังกล่าวเป็นการกระทำละเมิดด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๓๔/๒๕๕๖)

- เจ้าหน้าที่ผังเมืองจังหวัดสงขลาได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาให้เก็บรักษารถยนต์ส่วนบุคคล ณ บ้านพักของตนแต่กลับไม่ได้ดำเนินการจัดให้มีที่จอดรถยนต์เป็นสัดส่วนในบ้านพัก กลับจอดรถยนต์บนถนนซึ่งอยู่หน้าบ้านพัก จึงเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ไม่ทำการดูแลรักษารถยนต์ส่วนบุคคลเหมือนวิญญูชนทั่วไปพึงต้องใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาทรัพย์สินของตนจึงถือเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการเก็บรักษารถยนต์ส่วนบุคคล (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๖๓/๒๕๕๖)

^{๓๗} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๐/๒๕๕๒

- เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลงานการเงิน งานบัญชี และรับผิดชอบในการดูแลการเก็บรักษาเงินของสถานศึกษา ไม่ดำเนินการให้คณะกรรมการเก็บรักษาเงินถือฤกษ์บุญฤกษ์ปล่อยให้หัวหน้าการเงินเป็นผู้รับผิดชอบดูแลและถือฤกษ์บุญฤกษ์แต่เพียงผู้เดียวจนเป็นเหตุให้หัวหน้าการเงินดังกล่าวทำการเบิกจ่ายเงินของสถานศึกษาไป กรณีจึงเป็นความบกพร่องในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอันถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๖๕/๒๕๕๖)

- เจ้าหน้าที่พัสดุได้จัดซื้อเวชภัณฑ์ที่มีไซยาในราคาแพงกว่าราคาที่จำหน่ายทั่วไปและสูงกว่าโรงพยาบาลอื่น ๆ จำนวน ๕ แห่งที่เคยจัดซื้อในช่วงเวลาเดียวกัน แสดงว่าเจ้าหน้าที่พัสดุที่ทำการจัดซื้อไม่ได้เปรียบเทียบราคาเวชภัณฑ์ที่จะจัดซื้อกับที่เคยมีการจัดซื้อและราคาในท้องตลาดทั่วไปทำให้จัดซื้อเวชภัณฑ์ในราคาที่แพงกว่าราคาซื้อขายตามปกติในท้องตลาด การกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่พัสดุจึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำให้ทางราชการได้รับความเสียหาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๘๖/๒๕๕๗)

- การที่ผู้รักษาการในตำแหน่งอธิการวิทยาลัยชุมชน ในฐานะประธานกรรมการตรวจรับพัสดุ - ครุภัณฑ์ ชุดบริการรถยนต์ได้ตรวจรับพัสดุเป็นรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า รุ่นอัลติส ๑ คัน แต่รถยนต์รุ่นโตโยต้า รุ่นอัลติส ที่ได้จัดซื้อมานั้น มีกล่องควบคุมฯ ที่ปิดทึบไม่สามารถมองเห็นวงจรไฟฟ้าและการทำงานได้ และมีใช้เครื่องอุปกรณ์ฝักอิล็กทรอนิกส์ยานยนต์ตามประกาศสอบราคาครุภัณฑ์ เป็นการปฏิบัติโดยฝ่าฝืนข้อ ๗๑ (๒) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งตามวิสัยของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอำนาจสั่งซื้อ ย่อมต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าการจัดซื้อนั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไร และมีราคามาตรฐานครุภัณฑ์ที่กำหนดโดยสำนักงบประมาณเท่าใด แต่เพียงลงนามรับทราบและแจ้งขอให้คณะกรรมการพิจารณาผลการสอบราคาครุภัณฑ์พิจารณาเป็นประโยชน์แก่ราชการเท่านั้น และต่อมาได้เข้าทำสัญญาซื้อขายครุภัณฑ์ดังกล่าว จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ไปด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๖/๒๕๕๙)

- ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ดำรงตำแหน่งเทศมนตรี รักษาการนายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างเทศบาล การที่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ มิได้ตรวจสอบราคากลางก่อนที่จะพิจารณาจัดจ้างทั้ง ๆ ที่สามารถกระทำได้ ทำให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ (เทศบาลตำบล พ.) ได้รับความเสียหาย พุทธิการณ์แห่งการกระทำของผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จะได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดราคากลางเพื่อพิจารณาและคำนวณราคาก่อสร้างโครงการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อประโยชน์ในการคำนวณราคากลางให้ถูกต้อง แต่เพื่อป้องกันความผิดพลาดเท่านั้น สำหรับผู้ฟ้องคดีที่ ๒ ดำรงตำแหน่งปลัดเทศบาลฯ มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมดูแลงานราชการของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ อีกทั้งเป็นผู้เสนอขออนุมัติจัดจ้างก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กโครงการดังกล่าว เมื่อผู้ฟ้องคดีที่ ๒ มิได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของราคากลางที่คณะกรรมการกำหนดราคากลางกำหนดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกำหนด จึงถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีที่ ๒ กระทำการโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้รับความเสียหาย จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ส่วนผู้ฟ้องคดีที่ ๓ ถึงผู้ฟ้องคดีที่ ๕ เป็นคณะกรรมการกำหนดราคากลาง ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดราคากลางและการคำนวณราคากลางของงานที่จะดำเนินการก่อสร้างจึงย่อมต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และมีความละเอียดรอบคอบในการคำนวณราคากลางถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีที่ ๓ ถึงผู้ฟ้องคดีที่ ๕ กระทำการโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้รับความเสียหายจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๘/๒๕๕๙)

- การที่ผู้ฟ้องคดีรับมอบงานในตำแหน่งประธานคณะกรรมการเก็บรักษาเงินของผู้ถูกฟ้องคดี (องค์การบริหารส่วนตำบล ห.) ผู้ฟ้องคดีไม่เคยตรวจสอบงานทางการเงินซึ่งโดยปกติจะต้องตรวจสอบ และถ้าตรวจสอบจะพบการทุจริตและสามารถยับยั้งการทุจริตได้ การที่ผู้ฟ้องคดีละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ จนเป็นเหตุให้หัวหน้าส่วนการคลังทำการทุจริตได้อย่างต่อเนื่องจึงถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีได้กระทำการโดยประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้ฟ้องคดีจึงต้องร่วมชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๒๑/๒๕๕๙)
- การที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดละเลยไม่ควบคุมตรวจสอบการขอตั้งงบประมาณ รายจ่ายในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งยังได้อนุมัติให้ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อการเดินทางไปราชการ ต่างประเทศและการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศเกินกว่างบประมาณที่สามารถตั้งได้ ครั้นเมื่อทราบยอด ที่ชัดเจนที่สามารถตั้งงบประมาณได้แล้ว ก็ได้ทำการแก้ไขข้อผิดพลาดโดยการปรับลดวงเงินตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นการ กระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อเหตุ พิพาทในคดีนี้มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เกี่ยวข้อง รวม ๔ คน กระทำการก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ฟ้องคดีจึงต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนเฉพาะส่วนของตนตามมาตรา ๘ วรรคสี่ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๖๑/๒๕๕๙)
- กรณีผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าหน้าที่ในฐานะเป็นผู้สั่งจ้างตามประกาศสอบราคาจ้างเหมา โดยต้อง ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการสอบราคาจ้างและเอกสารสอบราคาตามข้อ ๔๔ ที่กำหนดไว้ในระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งหาก คณะกรรมการเปิดซองสอบราคาเห็นว่า ผู้เสนอราคาซึ่งเสนอราคาต่ำสุดจนคาดหมายได้ว่าไม่อาจดำเนินการ ตามสัญญาได้ต้องให้ผู้เสนอราคารายดังกล่าวชี้แจงและแสดงหลักฐาน เมื่อคณะกรรมการเปิดซองสอบราคามีได้ ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการสอบราคาดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีชอบที่จะต้องสั่งการให้คณะกรรมการ เปิดซองสอบราคาดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการสอบราคาดังกล่าว แต่ผู้ฟ้องคดีมิได้สั่งการ ถือได้ว่า ผู้ฟ้องคดีไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนอันเป็นสาระสำคัญ พฤติการณ์ของผู้ฟ้องคดีจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรงก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การบริหารส่วนตำบลโดยไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในการ ควบคุมดูแลให้คณะกรรมการเปิดซองสอบราคาปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีต้องรับผิดชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้ถูกฟ้องคดี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๓๕/๒๕๕๙)

๑.๓ การกระทำที่มีใช้การจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หากเจ้าหน้าที่มิได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือกรณี เจ้าหน้าที่ประมาทเลินเล่อธรรมดา หน่วยงานของรัฐไม่มีสิทธิไล่เบี้ยให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน^{๑๘}

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่ซึ่งเพิ่งได้รับการโยกย้ายมาดำรงตำแหน่งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการเก็บรักษาเงินตรวจพบว่าหัวหน้าส่วนการคลังยกยอกเงินของทางราชการ ก่อนที่ตนจะเข้าดำรงตำแหน่ง จึงมิใช่กรณีที่เจ้าหน้าที่ในฐานะผู้บังคับบัญชาหัวหน้าส่วนการคลังละเลยปล่อยให้

^{๑๘} กรมชัชวาลย์ รัตนสกววงศ์, สรุปคำบรรยายพิเศษ เรื่อง พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เวลา ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร สพข. สำนักงาน ก.พ., หน้า ๑๔ อ้างถึงใน ชาญชัย แสงวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐ โดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

มีการยกยอกเงินของราชการ จึงไม่เป็นการทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต่อหน่วยงานของรัฐ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๕๗/๒๕๕๑)

- พนักงานขับรถยนต์ได้ตรวจเช็คสภาพรถและเครื่องยนต์ก่อนออกเดินทางไปปฏิบัติราชการ ย่อมแสดงให้เห็นว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการตรวจสอบสภาพรถก่อนออกเดินทางแล้ว แต่ในระหว่างเดินทางมาตรวจวัดระดับความร้อนแสดงว่าความร้อนสูงขึ้นที่หน้าปัดรถยนต์อันเป็นสัญญาณเตือนความผิดปกติของน้ำในหม้อน้ำซึ่งผู้ขับรถยนต์ดังกล่าวอาจจะทราบแต่ไม่ได้สังเกตเห็นและยังคงขับรถต่อไปจนกระทั่งเครื่องยนต์หยุดทำงาน จึงอาจรับฟังได้ว่าเหตุละเมิดที่ทำให้รถยนต์ของราชการได้รับความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการกระทำด้วยความประมาทเลินเล่อของพนักงานขับรถยนต์แต่ความประมาทเลินเล่อดังกล่าวยังไม่ถึงขนาดเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๔๖/๒๕๕๓)

- เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพังงาร่วมกันตั้งงบประมาณรายจ่ายให้มีการทำประกันภัยรถยนต์ของทางราชการโดยเชื่ออย่างสุจริตใจว่าสามารถเบิกจ่ายงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติแล้วเป็นค่าเบี้ยประกันภัยรถยนต์ได้โดยชอบเนื่องจากสภาเทศบาลและผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาพิจารณาอนุมัติโดยไม่ได้ทักท้วงแต่อย่างใด ทั้งที่เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ การกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพังงาเป็นการกระทำด้วยความประมาทเลินเล่อและก่อให้เกิดความเสียหายต่อเทศบาลเมืองพังงา แต่ไม่ได้ถึงขั้นเป็นการกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๘๖/๒๕๕๖)

- ตามระเบียบการเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลังของส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๒๐ เห็นได้ว่า การที่จะถือได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่กรรมการเก็บรักษาเงินตามคำสั่งนั้นต้องมีการรับทราบคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเก็บรักษาเงินพร้อมกับการมอบกุญแจตู้รับฝากให้เก็บรักษาไว้จึงจะปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าหน้าที่ไม่ทราบว่าตนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเก็บรักษาเงินตามคำสั่งของวิทยาลัยอาชีวศึกษาโดยไม่มีหลักฐานมาแสดงต่อศาลว่าเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งเมื่อใด ทั้งไม่มีหลักฐานการส่งมอบกุญแจตู้รับฝากให้แก่เจ้าหน้าที่และไม่ปรากฏว่ามีการลงลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ในฐานะกรรมการเก็บรักษาเงินแต่อย่างใด จึงรับฟังได้ว่าเจ้าหน้าที่ยังไม่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติในฐานะกรรมการเก็บรักษาเงินและไม่ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นาย บ. อาศัยโอกาสเบียดบังเงินของทางราชการไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น จึงรับฟังไม่ได้ว่าเจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามนัยมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง ประกอบกับมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๔๑/๒๕๕๓)

- การที่ความเสียหายเกิดจากการที่นาง ศ. ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานการเงินและบัญชี ฯลฯ ปฏิบัติงานประจำฝ่ายบริหารงานทั่วไป กระทำการโดยทุจริตเบิกจ่ายเงินงบประมาณและเงินกองทุนไม่ถูกต้อง ส่วนฝ่ายการเงินและบัญชีมีหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะแต่งานการเงินและบัญชีของเงินกองทุนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทน ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเบิกจ่าย การจัดทำบัญชีและการตรวจสอบไว้ต่างหากจากเงินงบประมาณและเงินบริหารของสำนักงานประกันสังคม ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารงานทั่วไป ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีเป็นหัวหน้าฝ่ายการเงินและบัญชีแล้วจะต้องรับผิดชอบการเงินและบัญชีที่เป็นเงินงบประมาณของสำนักงานด้วย ผู้ฟ้องคดีจึงมิใช่ผู้บังคับบัญชาของนาง ศ. และไม่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเงินงบประมาณและเงินบริหารสำนักงาน จึงย่อมไม่อาจถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในการควบคุมดูแลผู้ได้บังคับบัญชาจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๓/๒๕๕๙)

- การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งแต่งตั้งผู้ฟ้องคดีที่ ๒ เป็นหนึ่งในคณะกรรมการรักษาเงินของสถานธนาบาล ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงิน แต่ไม่ปรากฏในคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๒ มีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความปลอดภัยของเงินในขณะทำการฝากหรือถอน และเมื่อพิจารณาข้อ ๔ ของระเบียบว่าด้วยการเงิน การบัญชี พัสดุ และทรัพย์สินของสถานธนาบาล พ.ศ. ๒๕๐๓ ข้อกำหนดดังกล่าวมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะป้องกันการโจรกรรมจากบุคคลภายนอก แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การถอนเงินเป็นไปโดยถูกต้องและป้องกันการทุจริต ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีที่ ๒ เพียงแต่เดินข้ามถนนไปเพื่อนำเช็คไปขึ้นเงินธนาคารอยู่ตรงข้ามกับสถานธนาบาลและเดินทางกลับโดยลำพังจนถูกวิ่งราวทรัพย์ เป็นเหตุให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้ฟ้องคดีที่ ๒ สังกัดอยู่ได้รับความเสียหาย แต่เมื่อผู้ฟ้องคดีที่ ๒ ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความปลอดภัยของเงิน และได้ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวังดังเช่นวิญญูชนพึงปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ แล้ว กรณีย่อมไม่อาจถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๓/๒๕๕๙)

- เจ้าหน้าที่ตำแหน่งหัวหน้างานฝ่ายขนส่งท่าเรือขององค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ได้ตกลงลดราคาค่าบริการให้แก่บริษัท ป. จำกัด ซึ่งการลดราคาค่าบริการนั้นเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่มีอำนาจที่จะทำได้แต่เจ้าหน้าที่ได้ทำตามทางปฏิบัติขององค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ที่เคยปฏิบัติกันมา ซึ่งคณะกรรมการขององค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ก็ยอมรับในเรื่องธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าวนี้ ทั้งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็ได้ทำหนังสือขออนุญาตการลดราคาค่าบริการไปยังผู้อำนวยการองค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์แล้ว แต่หนังสือขออนุญาตดังกล่าวกลับสูญหาย ดังนั้น การลดราคาค่าบริการของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจึงมิใช่การจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๗๖/๒๕๕๐)

- เจ้าหน้าที่ขับรถประจำตำแหน่งของทางราชการประสบอุบัติเหตุรถยนต์เสียหลักพลิกคว่ำเป็นเหตุให้รถยนต์ของราชการได้รับความเสียหาย แต่เมื่อปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ได้ขับรถด้วยความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์เพียงพอแล้วกับทั้งก่อนหน้าที่จะเกิดอุบัติเหตุเจ้าหน้าที่ได้นำรถยนต์คันดังกล่าวเข้าตรวจเช็คสภาพรถแล้วแต่ไม่ได้รับรายงานว่ารถยนต์มีความผิดปกติแต่อย่างใด เจ้าหน้าที่จึงเชื่อโดยสุจริตว่ารถยนต์ประจำตำแหน่งของตนอยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้เป็นปกติ อุบัติเหตุดังกล่าวจึงมิใช่เกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่แต่เชื่อว่าเป็นเหตุจากความบกพร่องของชิ้นส่วนรถยนต์อันเป็นเหตุสุดวิสัย เจ้าหน้าที่จึงมิได้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๑๑/๒๕๕๓)

๒. หลักเกณฑ์การไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ

การใช้สิทธิไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดของหน่วยงานของรัฐที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปก่อนนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมีการไล่เบี้ยเต็มจำนวนค่าสินไหมทดแทนเสมอไป เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลภายนอกอาจมีส่วนที่หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบอยู่ด้วย ดังนั้น การพิจารณาสิทธิในการไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐจึงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป โดยต้องคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีประกอบการพิจารณา โดยต้องหักส่วนแห่งความรับผิดชอบหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐออก ถ้าเหตุละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นมีส่วนเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมด้วย

โดยต้องพิจารณาว่าการละเมิดเกิดจากส่วนใดมากกว่ากัน การพิจารณาหลักเกณฑ์การไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐนั้น จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป ไม่อาจกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปได้

ตัวอย่าง

- กรณีการจัดซื้อที่ดินสำหรับทิ้งขยะของเทศบาลเมืองชุมแสงซึ่งได้จัดซื้อที่ดินในราคาสูงกว่าราคาประเมินของสำนักงานที่ดินจังหวัดนครสวรรค์และสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่ดินสำหรับทิ้งขยะตามวัตถุประสงค์ของการจัดซื้อนั้น ในการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้นายกเทศมนตรี คณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษและคณะกรรมการตรวจรับพัสดุชุดใช้แก่หน่วยงานของรัฐจะต้องนำมาตรา ๘ วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิเรียกให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนมาใช้พิจารณากำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนด้วย กล่าวคือ (๑) จะต้องคำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณี และ (๒) หากเป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ซึ่งเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมให้หักส่วนแห่งความรับผิดดังกล่าวออกด้วย ดังนั้น จึงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป โดยกรมบัญชีกลางอาจพิจารณาจากราคาที่ดินที่ซื้อมาหักด้วยมูลค่าของที่ดินดังกล่าวเพื่อคำนวณเป็นค่าสินไหมทดแทน (เรื่องเสร็จที่ ๔๐๒/๒๕๔๘)

- กรณีเงินสำรองจ่ายประจำวันของสำนักงานคลังจังหวัดอำนาจเจริญสูญหาย หากความเสียหายที่เกิดขึ้นมีส่วนหนึ่งเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมเมื่อได้หักส่วนความรับผิดออกจากค่าสินไหมทดแทนที่เจ้าหน้าที่ต้องชดเชยแล้ว ถือเป็นความรับผิดของหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๘ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงตกเป็นพับแก่หน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๖๑๗/๒๕๔๒)

- เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้รู้ข้อเท็จจริงว่ามีการบุกรุกแปลงปลูกป่าแต่กลับไม่ดำเนินการกับผู้บุกรุกจนเกิดความเสียหายแก่ทางราชการ พฤติการณ์ดังกล่าวถือเป็นการกระทำละเมิดด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ แต่อย่างไรก็ตาม อัตราค่าล้างชำระราชการเพียง ๒ คนที่ต้องปฏิบัติงานในสวนป่าดังกล่าว ซึ่งมีพื้นที่ถึง ๑,๑๙๔.๓๔ ไร่ นั้นไม่สอดคล้องกับขนาดของพื้นที่สวนป่าที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ก็เคยรายงานด้วยวาจาให้ผู้บังคับบัญชาทราบแต่ไม่ปรากฏว่ากรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชได้จัดระบบการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการปลูกสวนป่าดังกล่าวอย่างดีพอ จึงถือได้ว่าการละเมิดเกิดจากความบกพร่องของหน่วยงานหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมด้วย จึงเห็นว่าควรหักส่วนแห่งความรับผิดอันเกิดจากความบกพร่องของหน่วยงานหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมออกด้วยตามมาตรา ๘ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๓๔/๒๕๕๖)

- เจ้าหน้าที่ฝั่งเมืองจังหวัดสงขลาได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาให้เก็บรักษารถยนต์ส่วนบุคคล ณ บ้านพักของตนแต่กลับประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการเก็บรักษารถยนต์ดังกล่าว โดยไม่ได้ดำเนินการจัดให้มีที่จอดรถยนต์เป็นสัดส่วนในบ้านพักกลับจอดรถยนต์บนถนนซึ่งอยู่หน้าบ้านพักจนทำให้รถยนต์ดังกล่าวสูญหาย แต่เนื่องจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ได้รับอนุญาตให้นำรถยนต์ส่วนบุคคลไปจอดเก็บนอกสถานที่โดยไม่ปรากฏว่ามีการตรวจสอบก่อนว่าสถานที่ที่ขออนุญาตนำรถยนต์ส่วนบุคคลไปเก็บรักษาดังกล่าวมีที่จอดรถเพียงพอและมีความปลอดภัยหรือไม่ กรณีจึงถือได้ว่าการละเมิดดังกล่าวได้เกิดจากความผิดหรือความบกพร่องที่หน่วยงานของรัฐมีส่วนด้วย จึงเห็นสมควรหักส่วนแห่งความรับผิดดังกล่าวออกจากร้อยละห้าสิบด้วย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๖๓/๒๕๕๖)

- ความเสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องของระบบงานของกรมศุลกากรไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ หากให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยลำพัง ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่ จึงสมควรหักส่วนแห่งความบกพร่องของกรมศุลกากรออกจากความรับผิดทั้งหมดด้วย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๕/๒๕๕๙)

- เมื่อกระทรวงการคลังวินิจฉัยแล้วว่าความเสียหายที่กรมปศุสัตว์ได้รับจากการที่พนักงานขับรถของกรมปศุสัตว์ขับรถไปปฏิบัติราชการแล้วเกิดเฉี่ยวชนกับรถจักรยานยนต์เป็นเหตุให้ผู้ขับขี่จักรยานยนต์ถึงแก่ความตายและรถจักรยานยนต์รวมทั้งรถยนต์ของกรมปศุสัตว์ได้รับความเสียหายเกิดจากการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของพนักงานขับรถของกรมปศุสัตว์ก็มีสิทธิที่จะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทน ส่วนกรมปศุสัตว์จะพิจารณาหักส่วนรับผิดให้แก่พนักงานขับรถหรือไม่จำนวนเท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง และถือว่าหลักเกณฑ์การลดหย่อนหรือการหักส่วนความรับผิดของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๘ วรรคสองและวรรคสามดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับดุลยพินิจของหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป ไม่อาจกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๕๘๒/๒๕๕๒)

๓. กรณีการละเมิดที่เกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน

เหตุละเมิดอันเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายคนนั้น มิให้นำหลักกฎหมายร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ โดยให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนที่มีส่วนทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตน ซึ่งแต่เดิมเมื่อยังไม่มีหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ศาลก็จะใช้หลักเรื่องกฎหมายร่วมทำให้สามารถเรียกให้เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้เต็มจำนวน ด้วยเหตุดังกล่าวเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะทางการเงินดีกว่าก็อาจถูกบังคับคดีจนสิ้นเชิงซึ่งไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นและเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อีกด้วย ดังนั้น จึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น โดยไม่นำหลักเรื่องความรับผิดอย่างกฎหมายร่วมมาใช้เพื่อเป็นการเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่และเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องเกรงว่าตนจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ผู้อื่นด้วยทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

- นาง ก. เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๕ เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ ได้ทุจริตนำเงินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว มูลค่าความเสียหายรวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๙๓๕,๑๙๓.๒๔ บาท แต่เมื่อกรมบัญชีกลางได้มีการแจ้งผลการตรวจสอบสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดสรุปว่าให้ นางสาว ข. นายกเทศมนตรี นาย จ. เทศมนตรี นาง พ. ปลัดเทศบาล นาย ส. รองปลัดเทศบาล นาง ภ. และนางสาว ท. รับผิดชอบใช้เงินตามสัดส่วนที่เกิดความเสียหายแก่เทศบาลตำบลศรีพนมมาศด้วย ดังนั้น เมื่อปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่หลายคนต้องรับผิดชอบเทศบาลตำบลศรีพนมมาศอันเนื่องจากการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ นายกเทศมนตรีตำบลศรีพนมมาศและผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีจะต้องวินิจฉัยสั่งการให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนรับผิดชอบในส่วนของตนโดยจะนำหลักเรื่องกฎหมายร่วมมาใช้บังคับไม่ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๙๐๗/๒๕๕๑)

- การที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดละเลยไม่ควบคุมตรวจสอบการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งยังได้อนุมัติให้ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อการเดินทางไปราชการต่างประเทศและการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศเกินกว่างบประมาณที่สามารถตั้งได้ ครั้นเมื่อทราบยอดที่ชัดเจนที่สามารถตั้งงบประมาณได้แล้ว ก็ได้ทำการแก้ไขข้อผิดพลาด โดยการปรับลดวงเงินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นการกระทำโดยประมาท

เล่นเลอย่างร้ายแรง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อเหตุพิพาทในคดีนี้มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เกี่ยวข้องรวม ๔ คน กระทำการก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ฟ้องคดีจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนตามมาตรา ๘ วรยศี แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๖๑/๒๕๕๙)

มาตรา ๙ ถ้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย สิทธิที่จะเรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนให้มีกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นแก่ผู้เสียหาย

๑. อายุความในการเรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

หน่วยงานของรัฐที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปก่อนมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ ขณะเดียวกันถ้าเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ก็มีสิทธิมาไล่เบี้ยเอาจากหน่วยงานของรัฐได้ในทำนองเดียวกัน โดยสิทธิในการไล่เบี้ยในทั้งสองกรณีนี้มีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย^{๓๙}

ตัวอย่าง

- เมื่อนาย ห. พนักงานขับรถยนต์ของกรมปศุสัตว์ทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกและได้ตกลงชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว จึงไม่มีกรณีที่กรมปศุสัตว์จะไล่เบี้ยจากนาย ห. แต่นาย ห. ก็ชอบที่จะใช้สิทธิเรียกให้กรมปศุสัตว์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ตนได้ชำระให้แก่ผู้เสียหายไปก่อนได้ ตามนัยมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๕๘๒/๒๕๔๒)

- ตามที่คณะรัฐมนตรีได้เคยมีมติตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร.๐๕๐๓/ว.๙๕ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๘ กรณีที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บอันเนื่องมาจากอุทยานพาหนะของทางราชการชนและทางราชการเป็นฝ่ายผิด ผู้เสียหายมีสิทธิรับเงินค่าทำขวัญจากทางราชการไม่เกินรายละ ๓,๐๐๐ บาท ซึ่งเงินในส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าสินไหมทดแทนและต้องจ่ายโดยทางราชการเท่านั้น ถ้าส่วนราชการได้ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายไปก่อน ส่วนราชการย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนภายในอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ส่วนราชการได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้จ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปด้วยความสมัครใจ ไม่ถือว่าเป็นการจ่ายเงินค่าทำขวัญตามมติคณะรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดจึงไม่มีสิทธิได้รับเงิน ๓,๐๐๐ บาทคืนจากทางราชการ (เรื่องเสร็จที่ ๘๐/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ขับรถยนต์ของทางราชการเฉี่ยวชนกับรถยนต์ของบุคคลภายนอกเป็นเหตุให้รถยนต์ทั้งสองคันได้รับความเสียหายซึ่งเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๒ เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ใช้เงินส่วนตัวชำระค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกเป็นเงิน ๑๑,๐๐๐ บาท แต่ต่อมาคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดมีความเห็นว่าอุบัติเหตุครั้งนี้เกิดจากความประมาทของเจ้าหน้าที่ มิได้เป็นการกระทำ

^{๓๙} สะเทือน ชูสกุล, “พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙” ในหนังสือ “สาระสำคัญของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่”, เอกสารเผยแพร่ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พฤษภาคม ๒๕๔๐, หน้า ๓๖. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบาย กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิด จึงต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้กรมราชทัณฑ์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตนภายในอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ตน ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายคือภายในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๓ แต่เจ้าหน้าที่กลับใช้สิทธิเรียกร้อง เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๘ จึงเป็นกรณีที่มีได้ใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความหนึ่งปีดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ จึงไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่เจ้าหน้าที่ (เรื่องเสรีจที่ ๑๑๐/๒๕๔๙)

- กรณีที่พันตำรวจเอก พ. ทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายไปแล้วนั้น สิทธิไต่เบี่ยที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีต่อพันตำรวจเอก พ. จึงอยู่ใน อายุความหนึ่งปี ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ต่อมา เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีคำสั่งให้พันตำรวจเอก พ. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำ การอื่นใดอันมีผลอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดีตามมาตรา ๑๙๓/๑๔ (๕) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลง เมื่อต่อมาศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเนื่องจากคำสั่งดังกล่าวไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย อายุความ จึงกลับมานับใหม่ นับแต่ที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกับพันตำรวจเอก พ. ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่ง (เรื่องเสรีจที่ ๗๕๘/๒๕๕๓)

- มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ใช้บังคับ ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อบุคคลภายนอกและหน่วยงานของรัฐได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคล ภายนอกแล้ว แต่คดีนี้เป็นกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ (นายกเทศมนตรี) กล่าวหาว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิด ต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ (เทศบาล) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผู้ฟ้องคดีสังกัดอยู่ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติในเรื่องอายุความ ไต่เบี่ยตามมาตรา ๙ มาใช้บังคับกับผู้ฟ้องคดีในกรณีนี้ได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๒๐/๒๕๕๙)

๒. กรณีที่เจ้าหน้าที่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตนได้

เจ้าหน้าที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตนได้ก็ต่อเมื่อ หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดกับบุคคลภายนอกอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

ตัวอย่าง

- นาย จ. ลูกจ้างของกรมทรัพยากรธรณีได้ขับรถของทางราชการด้วยความประมาทชนท้าย รถแท็กซี่และเกิดเหตุให้รถแท็กซี่คันดังกล่าวเสียหายหลักชนรถโดยสารสาย ๑๖๔ ซึ่งเป็นของบริษัท ส. จำกัดได้รับความเสียหาย คณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดได้สอบสวนแล้วมีความเห็นว่า ความเสียหาย ครั้งนี้ได้เกิดขึ้นเพราะความประมาทของนาง ธ. คนขับรถแท็กซี่ มิได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรงของนาย จ. แต่อย่างใด นาย จ. จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งมีผลให้ ในชั้นนี้กรมทรัพยากรธรณีไม่ต้องรับผิดชอบผู้เสียหายด้วย ต่อมาได้มีการฟ้องร้องกันเป็นคดีถึง ๔ คดี คดีที่หนึ่ง พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนาย จ. เป็นจำเลยในคดีอาญาและขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลฎีกา คดีที่สอง บริษัท ส. จำกัดเป็นโจทก์ฟ้องนาย จ. และกรมทรัพยากรธรณีเป็นจำเลยในคดีแพ่งซึ่งศาลได้มีคำสั่ง จำหน่ายคดีชั่วคราวเพื่อรอให้คดีอาญาในคดีที่หนึ่งถึงที่สุดก่อน คดีที่สาม สหกรณ์แท็กซี่อิสระ จำกัดเป็นโจทก์ฟ้อง นาย จ. เป็นจำเลยในคดีแพ่ง และคดีที่สี่ นาง ธ. คนขับรถแท็กซี่เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนาย จ. เป็นจำเลยในคดีแพ่ง ฐานละเมิด ซึ่งศาลในคดีที่สี่พิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยนาย จ. ยอมรับผิดชอบโจทก์ ในยอดเงิน ๗๐,๐๐๐ บาท และได้ชำระให้แก่นาง ธ. ไปตามคำพิพากษา ซึ่งจากข้อเท็จจริงดังกล่าวการที่นาย จ.

ได้จ่ายค่าสินไหมทดแทน จำนวน ๗๐,๐๐๐ บาทไปก่อนแล้วในคดีที่สี่ ในชั้นนี้กรมทรัพยากรธรณียังไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่นาย จ. ทั้งนี้ จนกว่าคดีที่สองจะถึงที่สุดซึ่งจะทำให้ข้อเท็จจริงในชั้นศาลที่มีกรมทรัพยากรธรณีเป็นจำเลยเป็นที่ยุติและหากข้อเท็จจริงในคดีที่สองปรากฏว่ากรมทรัพยากรธรณีต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บริษัท ส. จำกัด ซึ่งเป็นโจทก์ นาย จ. จึงจะมีสิทธิเรียกให้กรมทรัพยากรธรณีชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตนได้ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๖/๒๕๕๐)

- กรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่และเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปก่อนนั้น เจ้าหน้าที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตนตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ก็ต่อเมื่อหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดกับบุคคลภายนอกอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งตามข้อเท็จจริงนั้นปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ยินยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปก่อนเพื่อให้ผู้เสียหายยุติการดำเนินคดีโดยยังไม่ปรากฏว่ากรมคุมประพฤติต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นหรือไม่ เจ้าหน้าที่จึงไม่มีสิทธิเรียกให้กรมคุมประพฤติชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวคืนให้แก่ตนได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๒๕/๒๕๕๐)

๓. เจ้าหน้าที่ผู้มีสิทธิเรียกให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนแก่ตน

เจ้าหน้าที่ที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเท่านั้น จึงจะมีสิทธิเรียกให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนตน

ตัวอย่าง

- การที่ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ใช้จ่ายเงินส่วนตัวสำรองจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปก่อน ถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่นั้นมิได้เป็นเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิด จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนคืนจากหน่วยงานของรัฐตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่อาจถือได้ว่าเป็นการเข้าทำกิจการแทนหน่วยงานของรัฐอันเป็นการสมประโยชน์และเป็นไปตามความประสงค์ของส่วนราชการซึ่งอาจเรียกให้ส่วนราชการชดใช้เงินของตนได้ออกไปคืนได้ตามมาตรา ๔๐๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจัดการงานนอกสั่ง (เรื่องเสร็จที่ ๒๐/๒๕๔๘)

๔. อายุความไล่เบี้ยให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

การใช้สิทธิเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๙ ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้อายุความสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

ตัวอย่าง

- การใช้สิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้น มิใช่การใช้สิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวที่จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความสิบปีนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิด ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีตามมาตรา ๙ ได้ภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่หน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแม้จะเกินสิบปีนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดแล้วก็ตาม (เรื่องเสร็จที่ ๗๕๗/๒๕๕๒)

๕. เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐจะต้องชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ตัวเจ้าหน้าที่

แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะได้กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกเป็นเวลาเกินสิบปีนับแต่วันที่กระทำละเมิดแล้วก็ตาม กระทรวงการคลังก็สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้อำนาจในการรับชำระหนี้แทนตามมาตรา ๓๑๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวอย่าง

- การที่กระทรวงการคลังวางเงินที่ศาลโดยไม่ได้ตกลงกับผู้เสียหายให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจชำระหนี้แทนเจ้าหน้าที่ จึงไม่เป็นการชำระหนี้แก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษา อายุความหนึ่งปีในการเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทน จะเริ่มนับต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับเงินที่นำไปวางที่ศาลแล้ว (เรื่องเสรีที่ ๙๙๐/๒๕๕๙, ๑๓/๒๕๕๖)

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้ามิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ทั้งสองประการตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วเห็นว่าต้องรับผิดชอบ ให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

๑. เจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

การที่เจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือหน่วยงานของรัฐอื่นก็ตาม ถ้าการละเมิดนั้นไม่ได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ก็ต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นหลักทั่วไปในเรื่องละเมิดมาใช้บังคับ แต่ถ้าเกิดจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานของรัฐจะสามารถเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น แต่หากเป็นเพียงการประมาทเลินเล่อธรรมดา เจ้าหน้าที่ก็ไม่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐ โดยถือว่าความเสียหายดังกล่าวตกเป็นพับแก่หน่วยงานของรัฐ ส่วนการพิจารณาจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เจ้าหน้าที่ต้องชดเชยให้แก่หน่วยงานของรัฐนั้นก็ต้องพิจารณาถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมเป็นรายกรณีไปซึ่งเจ้าหน้าที่อาจไม่ต้องชดเชยเต็มจำนวนความเสียหายก็ได้ และถ้าหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมมีส่วนผิดหรือมีความบกพร่องอยู่ด้วยก็ต้องหักส่วนความรับผิดชอบดังกล่าวออกเช่นกัน รวมทั้งการกระทำละเมิดที่เกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน เจ้าหน้าที่แต่ละคนก็ต้องรับผิดชอบเฉพาะส่วนที่ตนทำละเมิดเท่านั้น ไม่นำหลักความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้รวมมาใช้บังคับ ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘ ประกอบมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

๑.๑ กรณีที่ถือว่าเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐ

ตัวอย่าง

- กรณีที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการจ่ายเงินช่วยเหลือให้แก่ข้าราชการผู้ขาดคุณสมบัติที่จะได้รับเงินตามร่างพระราชกฤษฎีกาเงินช่วยเหลือผู้ซึ่งออกจากราชการตามมาตราการพัฒนาและบริหารกำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. และส่วนราชการไม่สามารถเรียกเงินช่วยเหลือคืนได้เนื่องจากพ้นระยะเวลาในการเรียกคืนเงิน ทำให้ส่วนราชการได้รับความเสียหาย ถ้าการดำเนินการจ่ายเงินช่วยเหลือดังกล่าวเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ซึ่งมิได้ตรวจสอบคุณสมบัติของข้าราชการก่อนหรือตรวจสอบผิดพลาดหรือล่าช้าไม่เป็นไปตามที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวกำหนด ส่วนราชการย่อมมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ส่วนราชการได้ (เรื่องเสรีจิตที่ ๒๑๑/๒๕๔๘)
- เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินค่าอาหารของผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอาชีพแรงงานฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอนของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานอาศัยโอกาสในตำแหน่งหน้าที่เบียดบังยกยอกเอาเงินในโครงการไปเป็นประโยชน์ของตนโดยทุจริต จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๕๔/๒๕๔๗)
- นายกเทศมนตรีอาศัยโอกาสในตำแหน่งหน้าที่อนุมัติจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นให้กับรถยนต์อื่นที่มีใช้ของเทศบาล ส่งจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงผิดประเภทกับรถยนต์ ส่งจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงเกินความจุของถังน้ำมัน และส่งจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงให้แก่รถยนต์คันเดียวกันซ้ำกันในวันเดียวหรือบ่อยครั้งต่อวัน การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องและความชอบด้วยกฎหมายในกิจการที่ต้องดำเนินการทำให้เทศบาลได้รับความเสียหาย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๓๗/๒๕๔๗)
- เจ้าหน้าที่ผู้บังคับบัญชาประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของนักวิชาการการเงินและบัญชี เป็นการเอื้อประโยชน์ให้นักวิชาการการเงินและบัญชีทุจริตเบียดบังทรัพย์สินของโรงพยาบาลลำพูน ทำให้สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๑๘/๒๕๔๗)
- เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ต้องดำเนินการแต่งตั้งกรรมการสอบสวนและเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อหาตัวบุคคลที่ต้องรับผิดทางแพ่งไม่ดำเนินการตามหน้าที่ดังกล่าวเป็นเหตุให้ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกรณีทรัพย์สินของราชการสูญหายทำให้หน่วยงานของรัฐเสียหาย จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๖๙/๒๕๔๗)
- เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายในเรือนจำทำการอนุมัติจ่ายค่าสินค้าทั้งที่หลักฐานประกอบการขออนุมัติเบิกจ่ายเงินมีพิรุธกับทั้งลงชื่อตรวจรับสินค้าโดยไม่ได้ทำการตรวจสอบสินค้าจริง ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้ส่วนราชการได้รับความเสียหาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๓๘ - ๓๓๙/๒๕๔๙)
- เจ้าหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาทุจริตเบียดบังยกยอกเงินงบประมาณโครงการก่อสร้างที่พักผู้เข้ารับการฝึกอบรมและโครงการถ่ายโอนกิจกรรมส่งเสริมกีฬาหมู่บ้านไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวและของผู้อื่นทำให้สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่รัฐกระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๖๒/๒๕๕๐)
- นักวิชาการสรรพากรพิจารณาจ่ายคืนเงินภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ห้างหุ้นส่วน ห. โดยพิจารณาจากสำเนาแบบแสดงรายการภาษีมูลค่าเพิ่มโดยไม่รอตันฉบับจริงที่ผ่านการดำเนินการวิธีข้อมูลและตรวจสอบ

ความถูกต้องและไม่มีการประเมินสถานะความเชื่อถือได้อันเป็นการมิได้ปฏิบัติตามระเบียบกรมสรรพากรว่าด้วยการคืนเงินภาษีมูลค่าเพิ่ม พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นกรณีการทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ต่อหน่วยงานของรัฐ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๘๕/๒๕๕๒)

- เจ้าหน้าที่ศุลกากรรักษากองตรวจสินค้าขาออก ไม่ใช้ความระมัดระวังในการตรวจปล่อยสินค้าและควบคุมการบรรจุสินค้าเข้าตู้คอนเทนเนอร์จนเป็นช่องทางให้ผู้ส่งออกกระทำการทุจริตในการขอรับเงินชดเชยค่าภาษีอากร ทำให้กรมศุลกากรได้รับความเสียหาย ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ต่อหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๓๔/๒๕๕๖)

- ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางสมัครแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโดยวิธีพิเศษและตนได้เข้าเป็นประธานคณะกรรมการจัดซื้อดังกล่าวด้วยแต่กลับละเลยต่อหน้าที่ไม่ทำการตรวจสอบราคาซื้อขายที่ดินที่ซื้อขายกันตามปกติเป็นเหตุให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำการซื้อที่ดินในราคาที่แพงกว่าปกติจำนวน ๓,๒๐๐,๐๐๐ บาท การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๒๐/๒๕๕๓)

- ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลเก็บรักษาและการเบิกจ่ายเงินประมาทเลินเล่อไม่ควบคุมผู้ได้บังคับบัญชาเป็นเหตุให้ผู้ได้บังคับบัญชายักยอกเงินของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยไป เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ได้ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้หน่วยงานรัฐได้รับความเสียหาย คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๒๐/๒๕๔๕)

- เจ้าหน้าที่รัฐสังกัดกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและตรวจสอบความถูกต้องทางการเงินกลับกระทำการโดยทุจริตเบียดบังเงินของราชการไปเป็นเหตุให้หน่วยงานราชการเสียหายจึงเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายคดีจึงอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๒/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่รัฐผู้มีหน้าที่รับและเก็บรักษาเงินของหน่วยงานทางปกครองทุจริตเบียดบังเงินค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าขยะ ค่าควบคุมการก่อสร้าง และค่าอื่น ๆ ที่เก็บจากลูกหนี้ของหน่วยงานของรัฐไปเป็นประโยชน์ของตนเป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหายจึงเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๙/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินได้อาศัยโอกาสในการปฏิบัติหน้าที่เบียดบังยักยอกเอาเงินค่าปรับจราจรทางบกและเงินประกันตัวผู้ต้องหาที่ตนเองมีหน้าที่ดูแลจัดการไปโดยทุจริตเป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย จึงเป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าหน้าที่รัฐอันเป็นคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอันอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๑๐/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่รับเงินและลงรายการในสมุดเงินสดได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเบียดบังยักยอกทรัพย์สินของโจทก์ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐไป กรณีจึงเป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าหน้าที่รัฐและเป็นคดีละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๒๗/๒๕๔๗)

๑.๒ กรณีที่ไม่ถือว่าเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ ตัวอย่าง

- กองทัพบกฟ้องเรียกเงินคืนจากข้าราชการบำนาญเนื่องจากข้าราชการดังกล่าวเบิกรับเงินค่ารักษาพยาบาลไปจากทางราชการโดยไม่มีสิทธิ เป็นเรื่องที่บุคคลซึ่งมิใช่ข้าราชการกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ กฎหมายและระเบียบที่จะเรียกร้องเอากับบุคคลดังกล่าวเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ทางราชการจึงมิใช่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๒๖๘/๒๕๔๐)
- เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชีได้เขียนเช็คเบิกเงินเกินกว่าจำนวนเงินในฎีกาที่ตั้งเบิกแล้วนำไปเบิกเงินจากธนาคารและการที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นรับเงินที่ราษฎรนำมาชำระภาษีและค่าธรรมเนียมแล้วไม่นำเงินเข้าบัญชีเงินฝากขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้าหากแล้วเบียดบังเงินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว การกระทำความผิดทั้งสองกรณีเป็นการกระทำโดยทุจริตเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์จึงเป็นการกระทำผิดทางอาญาตามมาตรา ๑๔๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญามีใช้การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่บริหารการเงินและการบัญชีก็ตาม (เรื่องเสร็จที่ ๘๕๐/๒๕๔๒ และเรื่องเสร็จที่ ๓๐๓/๒๕๔๗)^{๒๐}
- การที่เจ้าหน้าที่เข้าพักในบ้านพักราชการไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ให้แก่หน่วยงานของรัฐ เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้นั้นทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบ้านพัก การพิจารณาความรับผิดจึงต้องเป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการพักอาศัยในบ้านพักของทางราชการหรือถ้าไม่มีระเบียบหรือข้อบังคับดังกล่าวก็ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๕๕๑/๒๕๔๗)
- เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เบิกโทรศัพท์เคลื่อนที่ของราชการไปใช้เพื่อติดต่อราชการ ต่อมาได้ถูกวิงวอนทรัพย์สินส่งผลให้โทรศัพท์ของราชการสูญหายไปด้วย โทรศัพท์ที่สูญหายไปนั้นมิได้เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ย่อมไม่อาจถือได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่มีสิทธิใช้หรือครอบครองโทรศัพท์ของราชการแล้วแต่ยังคงใช้หรือครอบครองต่อมาจนกระทั่งโทรศัพท์สูญหายถือได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นกระทำละเมิดขณะไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการย่อมต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยละเมิดแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๔/๒๕๔๘)

๑.๓ หน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทน

หน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ ต้องเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายเท่านั้น

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลปรีอกระทำการทุจริตยักยอกเงินขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยดำเนินการปลอมแปลงลายมือชื่อในเช็คเพื่อเบิกเงินตามเช็คจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) การกระทำความผิดดังกล่าวจึงเป็นกรณีการจงใจกระทำละเมิดต่อ อบต. แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดโดยมิได้กระทำในขณะปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงต้องรับผิดชอบ

^{๒๐} **หมายเหตุ** คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดว่าการที่เจ้าหน้าที่ได้อาศัยโอกาสในอำนาจหน้าที่เบียดบังเอาทรัพย์สินของหน่วยงานราชการไปโดยทุจริตเป็นคดีพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๑๔/๒๕๔๖, ๒๘/๒๕๔๖, ๓๐/๒๕๔๖)

ค่าสินไหมทดแทนแก่ อบต. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ การที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดนำเช็คที่มีลายมือชื่อปลอมไปขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. ยังเป็นการทำละเมิดโดยตรงต่อ ธ.ก.ส. อีกด้วย ดังนั้น เมื่อ ธ.ก.ส. ได้ชดใช้เงินคืนให้แก่ อบต. ปรีอ ตามคำชี้ขาดของคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ ธ.ก.ส. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมกำกับดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและระเบียบที่ทางราชการกำหนด เป็นช่องทางให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำการทุจริต ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต่อหน่วยงานของรัฐอันเป็นการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อ อบต. ปรีอ แต่ไม่ถือว่าได้กระทำละเมิดต่อ ธ.ก.ส. เนื่องจากความเสียหายที่ ธ.ก.ส. ได้รับจากการชดใช้เงินคืนให้แก่ อบต. ปรีอตามคำชี้ขาดของคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้เป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการกระทำของบุคคลทั้งสอง ด้วยเหตุนี้ ธ.ก.ส. จึงไม่อาจเรียกให้ประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ ธ.ก.ส. ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๖๔/๒๕๕๒)

๒. อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าการละเมิดนั้นจะเกิดจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ก็ตาม สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทั้งสองกรณีจะมีอายุความสองปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน^{๒๑}

ถ้าหน่วยงานของรัฐตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาแล้วสรุปว่าเจ้าหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ความเห็นดังกล่าวขัดแย้งกับความเห็นของกระทรวงการคลัง หน่วยงานของรัฐก็ต้องยึดถือความเห็นของกระทรวงการคลังเป็นหลักโดยหน่วยงานของรัฐต้องออกคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง ส่วนการเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้จะมีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

๒.๑ การนับอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่

ตัวอย่าง

- แม้ว่ามาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะบัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับกับกรณีที่มีการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับอายุความ วรรคสองของมาตราเดียวกันได้บัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ทั้งกรณีของการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่และการกระทำละเมิดที่มีใช้การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

^{๒๑} สะเทือน ชูสกุล, “พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙” ในหนังสือ “สาระสำคัญของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่”, เอกสารเผยแพร่ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พฤษภาคม ๒๕๔๐, หน้า ๓๙. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงวงศ์ดี, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๗๑.

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำความผิดอันมิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่จึงต้องใช้อายุความสองปีตามมาตรา ๑๐ วรรคสองเช่นกัน (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๔๖)

- กรุงเทพมหานครได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในสังกัด อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงต้องเป็นไปตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การที่ปลัดกรุงเทพมหานครปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้วินิจฉัยสั่งการตามความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนหาผู้รับผิดชอบที่เสนอให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๓ แสดงว่ากรุงเทพมหานครได้รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีแล้วในวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จึงต้องฟ้องคดีนี้ภายในอายุความสองปี ในวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ดังนั้น การที่กรุงเทพมหานครได้นำคดีนี้ไปยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๔ จึงเป็นการยื่นฟ้องคดีภายในกำหนดเวลาการฟ้องคดีตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๒/๒๕๕๓)

- กรณีสุขาภิบาลที่ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้รายงานสำนวนการสอบสวนความรับผิดทางละเมิดไปยังกระทรวงการคลังเพื่อพิจารณาแล้ว แต่กระทรวงการคลังมิได้แจ้งผลการพิจารณาให้ก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดไม่น้อยกว่าหนึ่งปีตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น สุขาภิบาลซึ่งภายหลังถูกยกกระด้นขึ้นเป็นเทศบาลจึงออกคำสั่งลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดมาลงชื่อรับสภาพหนี้ถือว่าคำสั่งให้เจ้าหน้าที่มาลงชื่อรับสภาพหนี้ดังกล่าวเป็นคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ส่วนการรับสภาพหนี้เป็นเพียงการผ่อนผันให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเทศบาลออกคำสั่งลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ภายในระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่ประธานกรรมการสุขาภิบาลในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงถือว่าหน่วยงานของรัฐได้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๐๓/๒๕๕๓)

- เหตุละเมิดอันเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้กรมเจ้าท่าได้รับความเสียหายซึ่งกรมเจ้าท่าได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่โดยพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงส่งสำนวนการสอบสวนดังกล่าวให้กระทรวงการคลังพิจารณา กรมเจ้าท่าได้รับแจ้งผลการพิจารณาดังกล่าวจากกระทรวงการคลังในวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๘ อธิบดีกรมเจ้าท่าจึงมีคำสั่งลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ และวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๐ ให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงินจากการกระทำละเมิดตามความเห็นของกระทรวงการคลัง จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นได้ว่ามิใช่กรณีที่อธิบดีกรมเจ้าท่าและกระทรวงการคลังมีความเห็นแตกต่างกัน อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจึงมีกำหนดสองปีนับแต่วันที่อธิบดีกรมเจ้าท่ารู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคือวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๘ ตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงินจากการกระทำละเมิดของอธิบดีกรมเจ้าท่าจึงเป็นการออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๘ แล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๒๑/๒๕๕๖)

- เทศบาลเมืองทุ่งสงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเพื่อสอบข้อเท็จจริงกรณีเจ้าหน้าที่ในสังกัดทำละเมิดต่อเทศบาล คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงพิจารณาแล้วเสร็จ

จึงรายงานผลการพิจารณาให้เทศบาลทราบเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๗ แต่เนื่องจากในขณะนั้นเทศบาลยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีจึงไม่อาจมีผู้วินิจฉัยสั่งการตามความเห็นของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบทางละเมิดได้ เมื่อนายกเทศมนตรีซึ่งเข้ารับตำแหน่งในภายหลังได้วินิจฉัยและสั่งการรายงาน การสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดดังกล่าวในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ จึงถือได้ว่าวันดังกล่าวเป็นวันที่ เทศบาลรู้ถึงเหตุแห่งละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะต้องใช้จ่ายสินไหมทดแทนซึ่งเทศบาลจำต้องใช้สิทธิเรียกร้อง ภายในสองปีนับแต่วันดังกล่าว การที่เทศบาลมีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘ จึงถือได้ว่าเทศบาลได้ใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดสองปีแล้วตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แม้ว่าในภายหลังเทศบาลได้มีคำสั่งลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๙ ลดจำนวนค่าสินไหมทดแทนลงตามความเห็นของกระทรวงการคลังก็เป็นเพียงการออก คำสั่งต่อเนื่องจากคำสั่งที่เทศบาลได้เคยออกไว้แล้วเท่านั้นซึ่งยังคงถือว่าเทศบาลได้ใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนด อายุความสองปีแล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๔๑/๒๕๕๖)

- เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อเทศบาลตำบล พ. เทศบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบทางละเมิดซึ่งจากการพิจารณาคณะกรรมการเห็นว่าเจ้าหน้าที่ทำละเมิดด้วยความจงใจต้องรับผิดชอบใช้ ค่าสินไหมทดแทนให้กับเทศบาล เทศบาลจึงมีคำสั่งลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ ถือได้ว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องทางหนีอันมีลักษณะทำนองเดียวกับการฟ้องคดีเป็นเหตุให้อายุความสะดุด หยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวกำหนดว่า เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนหน้านี้ไม่นับเข้าในอายุความ ต่อมากรมบัญชีกลางได้พิจารณาเห็นว่าสมควรให้เทศบาลแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดใหม่และเทศบาลก็ได้มีคำสั่งลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้นใหม่ตามความเห็นของกรมบัญชีกลาง ดังนั้น การแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้นใหม่จึงมีผลเป็นการเพิกถอนคำสั่งให้ชดใช้เงินของเทศบาล ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ โดยปริยาย เหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงจึงสิ้นสุดลงนับแต่วันดังกล่าว และให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป ต่อมาเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ คณะกรรมการ สอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดรายงานผลการสอบข้อเท็จจริงให้เทศบาลทราบ ถือได้ว่าวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เป็นวันที่เทศบาลรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะต้องใช้จ่ายสินไหมทดแทน เมื่อเทศบาลได้ออกคำสั่ง ให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเห็นของกรมบัญชีกลางอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ กรณีจึงเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่ หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะต้องใช้จ่ายสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๕๓๔/๒๕๕๓)

- กรณีผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคำพิพากษาถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ สิทธิของหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ ย่อมมีกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๙๓/๓๒ ซึ่งกำหนดว่า สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด หรือโดยสัญญาประนีประนอม ยอมความให้มีกำหนดอายุความสิบปี ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใดเป็นหลักที่ว่า เมื่อคดี อาญาถึงที่สุดแล้วก่อนการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเป็นความรับผิดชอบทางแพ่ง สิทธิ เรียกร้องดังกล่าวย่อมมีกำหนดอายุความสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดซึ่งมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หาได้มีข้อความขัดหรือแย้งกับบัญญัติ

มาตรา ๑๙๓/๓๒ และมีได้มีผลเป็นการยกเว้นโดยปริยายแต่อย่างใดไม่ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๓๕/๒๕๕๕)

วันที่ถือได้ว่าอายุความเริ่มนับ

ตัวอย่าง

- อายุความสองปีในการใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐ จะเริ่มนับเมื่อใดนั้น ต้องถือว่าวันที่ผู้แทนหน่วยงานรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นวันเริ่มนับอายุความ ส่วนในกรณีที่เมื่อไม่รู้ได้โดยชัดแจ้งว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใดเป็นผู้ต้องรับผิดชอบและหน่วยงานของรัฐ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อหาตัวผู้ต้องรับผิดชอบทางแพ่งขึ้นก็ให้ถือเอาวันที่ผู้แทนหน่วยงานของรัฐ ทราบรายงานการสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวเป็นวันเริ่มนับอายุความ เมื่อข้อเท็จจริง ปรากฏว่า กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบ ทางละเมิดขึ้นแล้ว ฉะนั้น จึงต้องถือเอาวันที่ผู้แทนกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน ได้รับทราบรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดที่ได้รับจากผู้ต้องรับผิดชอบไว้ เป็นวันเริ่มนับอายุความ (เรื่องเสร็จที่ ๖๓๙/๒๕๔๓)

- อายุความสำหรับการฟ้องคดีเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่หน่วยงานของรัฐจะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่หน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจฟ้องคดีรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ฟ้อง จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อปรากฏว่าความเสียหายเกิดขึ้นกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดซึ่งไม่มีฐานะ เป็นนิติบุคคลและไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องได้ การใช้สิทธิเรียกร้องจึงเป็นอำนาจของสำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุขซึ่งเป็นนิติบุคคล การนับอายุความในเรื่องนี้จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุขในฐานะ ผู้แทนของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขรู้ถึงการทำละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ฟ้องจะต้องชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนซึ่งอาจเป็นไปได้ในสองกรณีคือ การรู้ตามข้อเท็จจริงและรู้จากรายงานของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบทางละเมิด ดังนั้น การที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุขทราบผลการสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนหา ข้อเท็จจริงและคณะกรรมการสอบความผิดทางวินัยยังไม่ได้ว่าปลัดกระทรวงสาธารณสุขรู้ถึงการทำละเมิด และรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ (เรื่องเสร็จที่ ๔๓๔/๒๕๔๔)

- การเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำความผิด ต่อหน่วยงานของรัฐมีอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องชดใช้ ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น การเริ่มนับอายุความจึงต้องเริ่มนับในวันที่ผู้แทนหน่วยงานของรัฐซึ่งก็คือหัวหน้า หน่วยงานของรัฐนั่นเองได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ส่วนวันที่จะถือว่า หัวหน้าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ต้องถือว่าวันที่ คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดซึ่งตั้งขึ้นโดยหัวหน้าหน่วยงานของรัฐรายงานผลการสอบสวน ข้อเท็จจริงผู้ต้องรับผิดชอบต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นวันที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัว ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อายุความจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ดังกล่าวเป็นต้นไป (เรื่องเสร็จที่ ๕๒๙/๒๕๔๔)

- เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ เทศบาลจึงมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ภายในอายุความสองปี นับแต่วันที่เทศบาลรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ฟ้องจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การนับอายุความจึงต้อง เริ่มนับตั้งแต่วันที่นายกเทศมนตรีในฐานะหัวหน้าของเทศบาลรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ฟ้องจะต้องชด ใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อนายกเทศมนตรีได้รับแจ้งรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

ความรับผิดทางละเมิดเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ดังนั้น วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ จึงถือเป็นวันที่นายกเทศมนตรีเมืองสุราษฎร์ธานีในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนและเป็นวันเริ่มนับอายุความในกรณีนี้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗)

- อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ มีกำหนดสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น เมื่อศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร (ศอพท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับการดำเนินงานขององค์การพอกหนิง (อ.พ.น.) หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหายจากการละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นมาแล้วและคณะกรรมการฯ ได้รายงานผลการสอบข้อเท็จจริงให้ อ.พ.น. ทราบเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๖ ถือได้ว่าผู้อำนวยการ อ.พ.น. ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๕๔/๒๕๔๘ และเรื่องเสร็จที่ ๕๖๖/๒๕๔๘)

- การที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนเดิม ได้ออกคำสั่งทางปกครองให้ผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเป็นการใช้สิทธิดำเนินการภายในอายุความสองปี เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดีตามมาตรา ๑๙๓/๑๔ (๕) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลง โดยระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนหน้านี้ไม่นับเข้าในอายุความ แต่เมื่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนใหม่ได้ออกคำสั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเดิม จึงเป็นเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๙๓/๑๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเป็นผลให้การนับอายุความสองปีนั้นเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้มีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๖๔๕/๒๕๕๙)

- เมื่อนายกเทศมนตรีผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้รับทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและวินิจฉัยสั่งการเห็นด้วยกับรายงานของคณะกรรมการดังกล่าวในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ จึงเป็นกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันเดียวกันนั้น การที่เทศบาลโดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ออกคำสั่งเทศบาลเมืองอุพยธานี เรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเมื่อพ้นกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่เทศบาลโดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๐/๒๕๕๙)

- แม้ว่าการรับแจ้งรายงานผลการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย ไม่อาจถือว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดเนื่องจากเป็นคนละกรณีกับการสอบสวนหาตัวผู้ต้องรับผิดทางละเมิด แต่ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) แจ้งมติชี้มูลความผิดว่าเจ้าหน้าที่ทำความผิดทางวินัยและความผิดทางอาญาก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ตามมาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งความผิดทางอาญานี้เป็นการกระทำที่ต้องมีเจตนากระทำโดยผิดกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จนถึงขนาดที่เป็นการกระทำละเมิดได้ด้วย กรณีดังกล่าวจึงถือได้ว่าการละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐและต้องถือว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐได้รู้ถึงการกระทำละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนับตั้งแต่วันที่รับแจ้งมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ชี้มูลความผิดทางอาญาแล้ว อายุความสองปีจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๔๖)

๒.๒ อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีหน่วยงานของรัฐมีความเห็นไม่ตรงกับความเห็นของกระทรวงการคลัง

ตัวอย่าง

- เมื่อกระทรวงการคลังพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้บังคับบัญชาที่ปล่อยปละละเลยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในบังคับบัญชาแยกเงินนอกงบประมาณของราชการไปโดยมิชอบ ต้องร่วมรับผิดชอบในจำนวนร้อยละ ๒๕ ของเงินที่ถูกแยกออกไปทั้งหมด คิดเป็นเงิน ๑๗๑,๔๘๙.๓๙ บาท ซึ่งมากกว่าที่คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดพิจารณาให้รับผิดชอบในจำนวนร้อยละ ๘ ของเงินที่ถูกแยกออกไปทั้งหมด คิดเป็นเงิน ๗๒,๕๙๖ บาท เงินส่วนต่างในกรณีนี้จึงเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วเห็นว่าต้องรับผิดชอบ ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีในฐานะผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหาย ต้องออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้เงินส่วนที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวภายในอายุความหนึ่งปีตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๔/๒๕๕๓)

- กรมสรรพากรเห็นว่าเจ้าหน้าที่มิได้กระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย เจ้าหน้าที่จึงไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กระทรวงการคลังเห็นว่า เจ้าหน้าที่ในฐานะผู้บังคับบัญชาปล่อยปละละเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการอันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาอาศัยโอกาสกระทำการทุจริตนำเช็คของบุคคลภายนอกที่มีได้ส่งจ่ายมาสับเปลี่ยนกับเงินภาษีอากรที่เก็บไว้เพื่อจะนำส่งคลัง ถือเป็นการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงซึ่งเจ้าหน้าที่จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นกรณีที่กรมสรรพากรหน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีความเห็นไม่ตรงกับกระทรวงการคลัง อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐจึงมีกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่กรมสรรพากรมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๒/๒๕๕๐)

๒.๓ อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงานของรัฐถึงแก่ความตายก่อนที่หน่วยงานของรัฐจะใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทน หน่วยงานของรัฐต้องใช้สิทธิเรียกร้องเอาแก่กองมรดกของเจ้าหน้าที่ที่ถึงแก่ความตายภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้หรือควรรู้ถึงการตายของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๙๓/๒๓ และมาตรา ๑๗๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวอย่าง

- ความเสียหายจากการกระทำละเมิดอันเกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ทำให้รถยนต์ของทางราชการได้รับความเสียหาย โดยหลักแล้วหน่วยงานของรัฐต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนภายในสองปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ถึงแก่ความตาย บรรดาทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ย่อมเป็นมรดกตกแก่ทายาท หน่วยงานของรัฐจึงต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดรับผิดชอบในหนี้อันเกิดจากมูลละเมิดภายใต้บังคับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ที่ถึงแก่ความตายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๓/๒๓ และมาตรา ๑๗๕๔

วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๑/๒๕๕๑)

- เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อเทศบาลตำบลน้ำเขียว แต่เมื่อภายหลังศาลได้มีคำสั่งให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเป็นคนسابสูญ เทศบาลตำบลน้ำเขียวย่อมไม่สามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ เพราะไม่มีบุคคลที่จะอยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองอีกต่อไป แต่การที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเป็นคนسابสูญมีผลให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ถึงแก่ความตายและทำให้มรดกตกทอดแก่ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น ความรับผิดในหนี้อันเกิดจากมูลละเมิดจึงตกทอดแก่ทายาทของเจ้าหน้าที่ด้วย เทศบาลตำบลน้ำเขียวซึ่งเป็นเจ้าหนี้ในมูลละเมิดจึงต้องเรียกให้ทายาทรับผิดในหนี้อันเกิดจากมูลละเมิดดังกล่าว ภายในหนึ่งปีนับแต่เมื่อได้รู้หรือควรรู้ถึงคำสั่งศาลที่สั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเป็นคนسابสูญตามมาตรา ๑๗๕๔ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๓๘๖/๒๕๕๑)

- กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐถึงแก่ความตาย ความรับผิดที่จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทและหน่วยงานของรัฐต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ทายาทผู้นั้นชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๗๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ได้ทำละเมิดต่อสภาตำบลลาดสาส์ระหว่างวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ และองค์การบริหารส่วนตำบลบางคู้ (อ.บ.ต. บางคู้) หน่วยงานที่ได้รับโอนสิทธิหน้าที่จากการยุบรวมสภาตำบลลาดสาส์ได้รับทราบผลการพิจารณาความรับผิดของเจ้าหน้าที่เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ และได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ต่อมาทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ตายได้มีหนังสือแจ้งให้ อ.บ.ต. บางคู้ทราบถึงความตายของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิด โดย อ.บ.ต. บางคู้ได้รับหนังสือดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ จึงต้องถือว่าหน่วยงานของรัฐรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดในวันดังกล่าว ดังนั้น การที่ อ.บ.ต. บางคู้ยื่นฟ้องเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ จึงเป็นการยื่นฟ้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา ๑๗๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๒๘/๒๕๕๓)

- เจ้าหน้าที่ศุลกากรรักษาระเบียงท่าเรืออย่างร้ายแรงในการตรวจสอบสินค้าส่งออกนอกประเทศส่งผลให้เกิดการทุจริตในการเบิกเงินชดเชยค่าภาษีของบริษัทขนส่ง กรมศุลกากรมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๔ แต่เจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระและต่อมาเจ้าหน้าที่ได้ถึงแก่ความตายในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๑ ดังนั้น กรมศุลกากรในฐานะเจ้าหนี้แห่งมูลละเมิดจำต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีต่อเจ้าหน้าที่ผู้ตายซึ่งเป็นเจ้ามรดกภายในหนึ่งปีนับแต่ได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดตามมาตรา ๑๗๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมศุลกากรได้แจ้งขอเบิกเงินบำนาญปกติของเจ้าหน้าที่ผู้ตายในวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑ จึงแสดงว่ากรมศุลกากรรู้หรือควรรู้ถึงการตายของเจ้าหน้าที่ในวันดังกล่าว ดังนั้น การที่กรมศุลกากรนำคดีมาฟ้องต่อศาลเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องต่อทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดในวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๒ จึงเป็นการฟ้องคดีเมื่อพ้นอายุความหนึ่งปีตามมาตรา ๑๗๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๐/๒๕๕๔)

- การเริ่มนับอายุความฟ้องร้องทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเสียชีวิตจะถือว่าวันที่ทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ตายยื่นคำขอรับเงินสะสมเงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนเงินจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กรณีสมาชิกถึงแก่ความตาย) เป็นวันที่ผู้ฟ้องคดีได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายไม่ได้เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ตายไม่เคยสังกัดผู้ฟ้องคดี (คณะกรรมการอุดมศึกษา) จึงจะถือว่าผู้ฟ้องคดี

ได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายในวันนั้นไม่ได้ ต่อมาคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดรายงานผลการสอบข้อเท็จจริง และระบุถึงการตายของเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษาลงนามเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๙ จึงถือว่าผู้ฟ้องคดีได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายในวันดังกล่าว ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๐ จึงไม่พ้นกำหนดหนึ่งปีตามมาตรา ๑๗๕๔ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๖/๒๕๕๙)

- นาย ข. เจ้าหน้าที่ศุลกากรักษ์ กองตรวจสินค้าขาออก ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการตรวจสอบสินค้าส่งออกนอกประเทศส่งผลให้เกิดการทุจริตในการเบิกเงินชดเชยค่าภาษีของบริษัทขนส่ง กรมศุลกากรมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๙ แต่เจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระต่อมากรมศุลกากรตรวจพบว่านาย ข. ถึงแก่ความตายในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๐ ดังนั้น ความรับผิดในมูลละเมิดของนาย ข. จึงกลายเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทและเจ้าหน้าที่ในมูลละเมิดจำต้องใช้สิทธิเรียกร้องต่อทายาทของผู้ตายภายในหนึ่งปีนับแต่ได้รู้หรือควรรู้ถึงความตายของผู้ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่กรมศุลกากรมีคำสั่งเรียกให้ทายาทของนาย ข. ในฐานะทายาทโดยธรรมผู้รับมรดกชดเชยค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑ จึงเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความมรดกและทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ตายมีหน้าที่ต้องทำตามคำสั่งดังกล่าว เมื่อทายาทของผู้ตายไม่ยอมชำระ กรมศุลกากรจึงมีสิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๓/๒๕๕๔)

๒.๔ การใช้สิทธิเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต้องอยู่ภายในอายุความสิบปีนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิด

แม้ว่าอายุความตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะเป็นบทบัญญัติเฉพาะที่กำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องของหน่วยงานของรัฐต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดภายในสองปี ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นกฎหมายเฉพาะที่ขัดหรือแย้งกับมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่กำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้มีข้อความขัดหรือแย้งกับมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่กำหนดว่าสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดขาดอายุความเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่วันทำละเมิด ดังนั้น ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รู้ถึงการละเมิดและผู้จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐจึงยังคงต้องอยู่ในบังคับอายุความสิบปีนับแต่วันทำละเมิดตามกฎหมายทั่วไปด้วย

ตัวอย่าง

- อดีตผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวางใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ยกยอทรัพย์สินของทางราชการไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว โดยกระทำในระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๕ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๒๘ แต่กรมราชทัณฑ์เพิ่งมีคำวินิจฉัยให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๓๗ และรายงานให้กระทรวงการคลังพิจารณา นับแต่นั้นมาก็ได้ดำเนินการฟ้องร้องทางศาลจนกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๑) ซึ่งพ้นระยะเวลาสิบปีนับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทำให้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนขาดอายุความ อย่างไรก็ตาม กระทรวงการคลังก็ชอบที่จะพิจารณาได้ว่าคดีขาดอายุความแล้วหรือไม่ และยังคงจะต้องตรวจพิจารณารายงานความรับผิดทางละเมิดของกรมราชทัณฑ์ให้เสร็จสิ้น เพื่อให้ทราบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นและผู้ที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนต่อไป หลังจากนั้นกรมราชทัณฑ์ก็ต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิด

ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในกรณีที่พนักงานอัยการแจ้งฐานคดีว่าเป็นคดีที่ขาดอายุความแล้ว กรมราชทัณฑ์ก็ต้องยืนยันความประสงค์ให้มีการฟ้องคดีดังกล่าวต่อไปเนื่องจากศาลไม่อาจอ้างอายุความขึ้นเป็นเหตุยกฟ้องได้ หากคู่ความมิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตามมาตรา ๑๙๓/๒๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสรีที่ ๕๐๘/๒๕๔๒)

- การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจากการที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อสถาบันวิจัยทางน้ำแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะต้องกระทำภายในสองปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ดี การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวจะต้องกระทำภายในกำหนดอายุความทั่วไปตามมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือภายในกำหนดสิบปีนับแต่วันที่ทำละเมิดด้วย ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด ยังไม่ได้สรุปว่าเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ อายุความสองปีจึงยังไม่เริ่มนับ แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการฯ ต้องดำเนินการสอบข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จและเสนอความเห็นให้อธิการบดีวินิจฉัยสั่งการภายในสิบปีนับแต่วันทำละเมิด (เรื่องเสรีที่ ๔๐๓/๒๕๔๘)

- ธนาकरแห่งประเทศไทยผิดสัญญาจ้างแรงงานไม่ดำเนินการจ้างนาย น. เข้าเป็นพนักงานธนาकरแห่งประเทศไทยและได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ นาย น. แล้ว ธนาकरแห่งประเทศไทยจึงต้องตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดเพื่อตรวจสอบว่ามีเจ้าหน้าที่ผู้ใดกระทำละเมิดและต้องรับผิดชอบต่อธนาकरแห่งประเทศไทยเพียงใด และธนาकरแห่งประเทศไทยย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดภายในอายุความสองปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ทั้งนี้จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสิบปีนับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย (เรื่องเสรีที่ ๒๕๙/๒๕๕๓)

- องค์การบริหารส่วนตำบลจะถือเอาวันที่ได้รับหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบความเสียหายของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นวันทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิได้เพราะหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบความเสียหายดังกล่าวเป็นเพียงการแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบถึงพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ได้กระทำหรือดเว้นกระทำอันเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ เพื่อที่จะได้ดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนที่เกี่ยวข้องต่อไป ดังนั้น จึงต้องถือเอาวันที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำหรือดเว้นกระทำอันเป็นมูลเหตุให้เกิดความเสียหายเป็นวันเริ่มนับอายุความตามมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสรีที่ ๑๐๕๙/๒๕๕๙)

- เจ้าหน้าที่สุกลการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นเหตุให้บริษัทและห้างหุ้นส่วนที่ทำการขนส่งสินค้ากระทำการทุจริตในการขอรับเงินชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าขาออก โดยมีการเบิกเงินชดเชยค่าภาษีอันถือว่าเป็นการทะเลาะเถียงระหว่างวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๘ ถึงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๐ เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีได้บัญญัติเรื่องอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องนับแต่วันที่กระทำละเมิดไว้เป็นการเฉพาะกรณีจึงต้องนำอายุความสิบปีตามมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ ดังนั้น การที่กรมสุกลการมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๙ เรียกให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กรณีจึงต้องแบ่งการกระทำละเมิดออกเป็นสองส่วน ในส่วนที่เป็นการกระทำละเมิดก่อนวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๙ การใช้สิทธิเรียกร้องของกรมสุกลการดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ขาดอายุความสิบปีแล้ว คำสั่งในส่วนนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่สำหรับในส่วนการกระทำละเมิดตั้งแต่วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๙

เป็นต้นไปเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสินไหมทดแทนภายในอายุความสิบปีนับแต่วันที่กระทำความผิด คำสั่งในส่วนนี้จึงชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๔๗/๒๕๕๖)

- เจ้าหน้าที่กรมการขนส่งทางบกปล่อยปละละเลยทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาในสังกัดอาศัยโอกาสกระทำการทุจริต การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจึงเป็นการทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกรมการขนส่งทางบก กรมการขนส่งทางบกได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้นซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตจึงไม่ต้องรับผิด แต่ต่อมาหลังจากที่กระทรวงการคลังได้ทำการพิจารณาสำนวนแล้วมีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิดด้วยจึงเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีความเห็นไม่ตรงกับกระทรวงการคลัง การใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงมีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า กระทรวงการคลังแจ้งผลการพิจารณาข้อเท็จจริงให้กรมการขนส่งทางบกทราบเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ และกรมการขนส่งทางบกมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๙ แม้จะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความหนึ่งปีก็ตาม แต่เมื่อการทำละเมิดเป็นเหตุต่อเนื่องตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๓๖ ถึงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๘ ขณะที่กรมการขนส่งทางบกมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๙ จึงเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องเกินกำหนดสิบปีนับแต่วันที่ทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๘ สิทธิเรียกร้องดังกล่าวจึงขาดอายุความและคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ๘๘๗/๒๕๕๖)

- เจ้าหน้าที่ศุลกากรประมาทเลินเล่อในการตรวจสินค้าขาออก ทำให้ห้างหุ้นส่วนผู้ขนส่งอาศัยโอกาสในการขอรับเงินค่าชดเชยภาษีทั้งที่ไม่มีการส่งสินค้าออกนอกราชอาณาจักรจริง โดยมีการเบิกเงินชดเชยค่าภาษีอันถือว่าการทำละเมิดในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๓๘ และวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ เมื่อกรมศุลกากรรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดตามรายงานของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงในวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และมีคำสั่งลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดทั้งหมดทราบคำสั่งดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๘ และวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๘ จึงต้องถือว่าหน่วยงานของรัฐใช้สิทธิเรียกร้องโดยสมบูรณ์ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๘ และวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๘ ตามลำดับ แม้ว่าหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนด ระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ก็ตาม แต่การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่วันทำความผิดตามมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ดังนั้น คำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของกรมศุลกากรจึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๖๕/๒๕๕๗)

- มาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งและไม่ผลเป็นการยกเลิกมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่งในส่วนที่กำหนดว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดขาดอายุความเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่วันทำความผิดไปด้วย แต่อย่างใด ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งเรียกให้ผู้ฟ้องคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่วันทำความผิดสิทธิเรียกร้องจึงขาดอายุความตามมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๒๐/๒๕๕๙)

- ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดว่าหน่วยงานของรัฐจะต้องออกคำสั่งทางปกครองเรียกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความเท่าใดและให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ใด มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ว่า ในกรณีที่มีกฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองอย่างใดไว้โดยเฉพาะ และมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ประกอบกับ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ บัญญัติว่า กฎหมายใดซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน ดังนั้น การใช้สิทธิเรียกร้องโดยการออกคำสั่งทางปกครองเรียกให้ผู้ฟ้องคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปตามกำหนดอายุความตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๐/๒๕๕๙)

- การใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐ มีกำหนดอายุความเฉพาะคือสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้เหตุแห่งละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้พึงต้องรับผิด แต่ถ้ากรณีเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดถึงแก่ความตาย หน่วยงานของรัฐจำต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดรับผิดในหนี้อันเกิดจากมูลละเมิดภายใต้บังคับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ที่ถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดแต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้อายุความทั่วไปคือสิบปีนับแต่วันทำละเมิดด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลบ้านคูกระแตละเมิดต่อเทศบาลในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๙ ซึ่งในภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐ แต่นายกเทศมนตรีหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายได้รู้ถึงการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ และนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้ทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ แม้ว่าจะเป็น การฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายกเทศมนตรีรู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดก็ตาม แต่ก็เป็นการยื่นฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดแล้ว จึงเป็นการยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี ศาลจึงมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๘๒/๒๕๕๑)

- ผู้อำนวยการกองนิติการและเรื่องราวร้องทุกข์ กรมควบคุมมลพิษได้มีคำสั่งตัดเงินเดือนข้าราชการ แต่ข้าราชการซึ่งถูกลงโทษทางวินัยมิได้ใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวภายในระยะเวลาตามมาตรา ๑๒๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้น ทำให้การดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการผู้นั้นเป็นที่สุด โดยข้าราชการผู้นั้นไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยได้อีกต่อไป หากจะถือว่าวันที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยเป็นวันทำละเมิด แต่เมื่อนับถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาเกินสิบปีแล้ว ดังนั้น กรณีย่อมขาดอายุความในการฟ้องคดีและเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๕๖/๒๕๕๙)

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ผู้เสียหายเห็นว่า หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดตามมาตรา ๕ ผู้เสียหายจะยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้พิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ได้ ในการนี้หน่วยงานของรัฐต้องออกใบรับคำขอให้ไว้เป็นหลักฐานและพิจารณาคำขอนั้นโดยไม่ชักช้า เมื่อหน่วยงานของรัฐมีคำสั่งเช่นใดแล้วหากผู้เสียหายยังไม่พอใจในผลการวินิจฉัยของหน่วยงานของรัฐก็ให้มีสิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งผลการวินิจฉัย

ให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาคำขอที่ได้รับตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หากเรื่องใดไม่อาจพิจารณาได้ทันในกำหนดนั้นจะต้องรายงานปัญหาและอุปสรรคให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือกำกับหรือควบคุมดูแลหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นทราบและขออนุมัติขยายระยะเวลาออกไปได้ แต่รัฐมนตรีดังกล่าวจะพิจารณาอนุมัติให้ขยายระยะเวลาให้อีกได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในกรณีที่บุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ บุคคลภายนอกผู้เสียหายสามารถดำเนินการได้สองวิธี ดังนี้

วิธีการที่หนึ่ง คือ การร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้โดยตรง และเมื่อหน่วยงานของรัฐมีคำสั่งเช่นใดแล้วหากผู้เสียหายยังไม่พอใจผลการวินิจฉัย ก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้

วิธีการที่สอง คือ การฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรงโดยไม่ต้องยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐก่อน ทั้งนี้ อาจยื่นฟ้องต่อศาลปกครองหรือศาลยุติธรรมแล้วแต่กรณี^{๒๒} ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ ประกอบมาตรา ๑๐๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

๑. การร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

๑.๑ การยื่นคำขอ

ตัวอย่าง

- เมื่อนาย ส. พนักงานขับรถยนต์บรรทุกน้ำของสำนักงานเขตยานนาวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ขับรถยนต์โดยประมาทเลินเล่อประสบอุบัติเหตุพลิกคว่ำเป็นเหตุให้นาย ส. ได้รับบาดเจ็บและนาย ป. เจ้าหน้าที่อีกคนที่โดยสารอยู่ในรถได้รับบาดเจ็บสาหัส จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อเจ้าหน้าที่ด้วยกันเองในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่คนอื่นถือว่าอยู่ในความหมายของ “บุคคลภายนอก” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เช่นกัน ดังนั้น เมื่อนาย ป. ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของนาย ส. นาย ป. จึงเป็นบุคคลภายนอกและมีสิทธิเรียกร้องให้กรุงเทพมหานครชดใช้ค่าเสียหายจากการทำละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๑/๒๕๔๓)

- ผู้ป่วยของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ยื่นหนังสือถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์ รฐ. และมหาวิทยาลัยมหิดลให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการตรวจรักษาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ รฐ. ทำให้ผู้ป่วยตาบอดทั้งสองข้าง พุดไม่ได้ ระบบหายใจผิดปกติ ซึ่งกรณีดังกล่าวมีลักษณะเป็นการยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว มหาวิทยาลัยมหิดลจึงจำต้องรับคำขอและหากเห็นว่าเป็นคำขอที่เกี่ยวข้องกับตนก็จำต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเพื่อดำเนินการต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๑/๒๕๔๖)

^{๒๒} สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, หลักกฎหมายพื้นฐานความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๑๑๖-๑๒๕. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๐.

- เจ้าหน้าที่สังกัดสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร ปฏิบัติหน้าที่แก้ไขท่อระบายน้ำอุดตันแล้วเกิดอุบัติเหตุถูกไฟฟ้าดูดอันเนื่องจากท่อร้อยสายไฟฟ้าชำรุดเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ตกลงในคลองระบายน้ำและได้รับบาดเจ็บสาหัสถึงขั้นพิการและต่อมาถึงแก่ความตาย จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ผู้อื่นนั้นถือว่าเป็น “ผู้เสียหาย” ตามความในพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ด้วย ดังนั้น ภาระที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นอนุบาลของเจ้าหน้าที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำขอต่อกรุงเทพมหานครหน่วยงานของรัฐให้พิจารณาชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และแม้ผู้เสียหายจะได้ใช้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากกรุงเทพมหานครไปแล้วก็ไม่ตัดสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอีก เพราะเป็นสิทธิคนละส่วนและมีวัตถุประสงค์แตกต่างจากเรื่องละเมิด (เรื่องเสรีที่ ๖๖๙/๒๕๕๑)

- กรณีที่นาย ส. (ผู้ฟ้องคดี) ได้มีหนังสือถึงเทศบาลตำบลเมืองคงให้รับผิดชอบดำเนินการซ่อมแซมกำแพงกันดินของนาย ส. เนื่องจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่กองช่างของเทศบาลจากการเปิดประตูระบายน้ำออกจากลำห้วยเป็นเวลานานต่อเนื่อง ๓ ถึง ๔ เดือน เป็นเหตุให้ดินบริเวณลำห้วยทรุดตัวทำให้กำแพงกันดินของนาย ส. ได้รับความเสียหาย หนังสือดังกล่าวมิใช่หนังสือขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ถือว่าเป็นหนังสือแจ้งให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องภายในกำหนดอายุความศาลจึงชอบที่จะรับคดีไว้พิจารณา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๔๐/๒๕๕๓)

- กรณีสถาบันการพลศึกษาเป็นสถานที่เกิดเหตุพิพาทอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี เมื่อผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำขอต่อรองอธิการบดีสถาบันการพลศึกษาถือว่าผู้ฟ้องคดีได้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้วจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการพลศึกษาจะต้องดำเนินการส่งคำขอดังกล่าวไปยังผู้มีอำนาจอันเป็นขั้นตอนภายในของสถาบันการพลศึกษา (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๔๐/๒๕๕๙)

เมื่อผู้เสียหายยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องออกไปรับคำขอให้ไว้เป็นหลักฐาน

การออกไปรับคำขอของหน่วยงานของรัฐเป็นหน้าที่ที่หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเมื่อมีผู้ยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยไปรับคำขอนั้นต้องเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานของรัฐได้รับคำขอของผู้เสียหายแล้ว ซึ่งไปรับคำขอนี้จะมีผลต่อการนับระยะเวลาการพิจารณาคำขอของหน่วยงานของรัฐต่อไป^{๒๓}

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดทำละเมิดต่อผู้เสียหาย การที่ผู้เสียหายยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดเชยค่าสินไหมทดแทนทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับและผู้เสียหายได้รับใบตอบรับของไปรษณีย์เรียบร้อยแล้ว ใบตอบรับของไปรษณีย์ดังกล่าวเป็นเพียงหลักฐานทางไปรษณีย์ว่าได้มีการส่งเอกสารทาง

^{๒๓} สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, หลักกฎหมายพื้นฐานความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๑๑๙. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๒.

ไปรษณีย์ให้ได้รับแล้วเท่านั้น มีอาทิตยได้ว่าเป็นใบรับคำขอที่หน่วยงานของรัฐออกให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น การที่สำนักงานอัยการสูงสุดไม่ออกใบรับคำขอให้แก่ผู้เสียหายจึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๑/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงบกูกและชุดทรายในที่ดินของนาย ส. (ผู้ฟ้องคดี) ทำให้นาย ส. ได้รับความเสียหาย นาย ส. ได้มีหนังสือถึงกรมทางหลวงให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๐ และกรมทางหลวงได้ออกใบรับคำขอให้ในวันเดียวกันพร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งว่าได้รับเรื่องไว้แล้ว กรณีจึงถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีได้ใช้สิทธิให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาขอใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๗/๒๕๕๒)

๑.๒ ระยะเวลาในการยื่นคำขอ

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มิได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอไว้อย่างชัดแจ้งว่าผู้เสียหายจะต้องยื่นคำขอภายในระยะเวลาเท่าใด แต่ผู้เสียหายก็จำต้องยื่นคำขอภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่ต้องไม่เกินสิบปี นับแต่วันทำละเมิดซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกับการฟ้องคดีต่อศาล หากผู้เสียหายยื่นคำขอเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าว แม้ว่าหน่วยงานของรัฐจะพิจารณาคำขอ ผู้เสียหายซึ่งไม่พอใจในคำวินิจฉัยก็ไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ เนื่องจากคดีขาดอายุความไปแล้วนั่นเอง

ตัวอย่าง

- ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีได้มีคำสั่งโดยมิชอบให้นาย ย. ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน นาย ย. ได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวและได้ทราบคำสั่งยกอุทธรณ์ของกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ อันเป็นผลให้นาย ย. และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกสองคนต้องออกจากตำแหน่ง กรณีจึงถือได้ว่านาย ย. และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกสองคนได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่วันที่บุคคลทั้งสามทราบคำสั่งยกอุทธรณ์ของกระทรวงมหาดไทยแล้ว ดังนั้น การที่นาย ย. และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกสองคนได้ยื่นคำขอให้จังหวัดอุดรธานีขอใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ จึงเป็นกรณีที่บุคคลทั้งสามไม่ได้ยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐขอใช้ค่าสินไหมทดแทนภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน นาย ย. และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกสองคนซึ่งเป็นผู้เสียหายจึงไม่มีสิทธิได้รับขอใช้ค่าสินไหมทดแทน (เรื่องเสรีจที่ ๑๑๐/๒๕๕๓)

๑.๓ การพิจารณาคำขอ

การพิจารณาคำขอหน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาตามหลักความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิใช่ตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙^{๒๔} โดยจะต้องกระทำโดยไม่ชักช้าและจะต้องพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หากเรื่องใดไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ตามกำหนด หน่วยงานของรัฐต้องรายงานปัญหาและอุปสรรคให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือกำกับหรือควบคุมดูแลหน่วยงานของรัฐนั้นทราบ และหากจำเป็นก็สามารถขยายระยะเวลาออกไปได้ โดยรัฐมนตรีจะพิจารณาอนุมัติให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

^{๒๔} บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การพิจารณาคำขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด (เรื่องเสรีจที่ ๓๗๐/๒๕๔๔)

ตัวอย่าง

- ผู้เสียหายได้ยื่นคำขอให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานีชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๒ จึงเป็นกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิ ยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิด ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันรับคำขอ แต่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่ทำการเสนอเรื่องให้สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำขอของผู้เสียหายและไม่มีการแจ้งคำสั่งใด ๆ ให้ผู้เสียหาย ทราบจนพ้นกำหนดระยะเวลา ๑๘๐ วัน การกระทำของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขในฐานะหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดจึงต้อง รับผิดต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๕๕๔/๒๕๕๑)

๑.๔ การดำเนินการในกรณีไม่เห็นด้วยกับการวินิจฉัยของหน่วยงานของรัฐ

เมื่อหน่วยงานของรัฐได้พิจารณาคำขอและมีคำสั่งเช่นใดแล้ว หากผู้เสียหายยังไม่พอใจ ในผลการวินิจฉัยไม่ว่าจะเป็นกรณีไม่เห็นด้วยกับจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนหรือการยกคำขอก็ตาม ผู้เสียหาย ก็มีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองได้แล้วแต่กรณี^{๒๕} โดยผู้เสียหายจะต้องฟ้องคดีภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งผลการวินิจฉัย

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติขั้บรณนต์โดยประมาณชนกับรณนต์ของนาง จ. เป็นเหตุใ้ นาง จ. ได้รับบาดเจ็บสาหัส นาง จ. ได้มีหนังสือถึงกรมคุมประพฤติให้รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ กรณีดังกล่าวจึงเป็นการยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เสียหายแล้วตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น กรมคุมประพฤติจำต้องพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วันนับแต่วันยื่นคำขอ เมื่อผ่านพ้น ๑๘๐ วันไปแล้วแต่นาง จ. ผู้เสียหายกลับยังไม่ได้รับการแจ้งผลการพิจารณาใด ๆ จากกรมคุมประพฤติ กรณีจึง ถือได้ว่าผู้เสียหายไม่พอใจคำวินิจฉัยของหน่วยงานของรัฐซึ่งจะต้องร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ภายใน ๙๐ วันนับจากพ้นระยะเวลา ๑๘๐ วันนับแต่วันที่ผู้เสียหายยื่นคำขอ ดังนั้น การที่ผู้เสียหายยื่นคำร้อง ทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๓ จึงยังคงอยู่ภายในระยะเวลาการร้องทุกข์ได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๙๗/๒๕๔๔)

- เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงบุกรุกและชุดทรายในที่ดินของนาย ส. ทำให้นาย ส. ได้รับความเสียหาย นาย ส. ได้มีหนังสือถึงกรมทางหลวงให้รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๐ ซึ่งต่อมารกรมทางหลวงก็ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบรับผิดทางละเมิดขึ้นและ คณะกรรมการดังกล่าวได้พิจารณาข้อเท็จจริงและเสนอความเห็นแก่กรมทางหลวงเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ แต่กรมทางหลวงกลับไม่มีการแจ้งผลการพิจารณาคำขอให้ให้นาย ส. ทราบแต่อย่างใดจนระยะเวลาพ้นกำหนด ๑๘๐ วัน จึงเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่พิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาในมาตรา ๑๑

^{๒๕} สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, หลักกฎหมายพื้นฐานความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๑๒๒-๑๒๓. อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบาย กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๔.

แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ นาย ส. ผู้เสียหายจึงขอที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นวันครบกำหนด ๑๘๐ วันนับแต่วันที่กรมทางหลวงออกใบรับคำขอให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น การที่นาย ส. ยื่นฟ้องคดีในวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๑ จึงเป็นการฟ้องคดีที่พ้นกำหนดระยะเวลาแล้ว ศาลจึงไม่รับคดีไว้พิจารณา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๗/๒๕๕๒)

๒. การฟ้องคดีต่อศาล

การฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ตัวอย่าง

- ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากกรมคุมประพฤติ อันเนื่องมาจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ และคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณา แต่ต่อมาผู้เสียหายได้ยื่นคำขอรับการชดใช้ค่าเสียหายต่อกรมคุมประพฤติอีก แม้ว่าในพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะมีได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องเลือกใช้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลหรือมีคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๑ อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การให้ทั้งสององค์กรพิจารณาเรื่องเดียวกันก็อาจทำให้การวินิจฉัยแตกต่างกันได้ ดังนั้น จึงควรให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้พิจารณาเมื่อผู้เสียหายเลือกที่จะใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลแล้ว กรมคุมประพฤติจึงไม่จำเป็นต้องรับคำขอของผู้เสียหายไว้พิจารณาอีก (เรื่องเสรีจที่ ๖๐๓/๒๕๕๑)

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๘ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๐ ประกอบกับมาตรา ๘ ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

การออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดชำระเงินค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ นี้ หน่วยงานของรัฐจะมีอำนาจกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น กล่าวคือ กรณีเจ้าหน้าที่ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้บุคคลภายนอกได้รับความเสียหาย (มาตรา ๘) และกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย (มาตรา ๑๐) ส่วนในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐโดยส่วนตัวไม่ได้เป็นการกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่แต่ถือเป็นการทำละเมิดทางแพ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องฟ้องเจ้าหน้าที่ผู้นั้นให้รับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากนี้ การออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินดังกล่าวมีประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของหน่วยงานของรัฐแทนการฟ้องคดีให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้เงินตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพราะบางกรณีกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีนั้นไม่คุ้มกับค่าสินไหมทดแทนที่เรียกเอาจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิด

๑. การออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน

๑.๑ หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่ง

ตัวอย่าง

- เมื่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็ต้องดำเนินการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเพื่อหาตัวผู้รับผิดชอบทางแพ่งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อผลการวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิดปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นเป็นผู้กระทำละเมิดและต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคย่อมมีอำนาจเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหาย โดยแจ้งผ่านหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเจ้าสังกัดได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๙๖/๒๕๔๒)

- เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองกำแพงเพชรขยายระยะเวลาการก่อสร้างท่อระบายน้ำตามโครงการของเทศบาลโดยไม่มีเหตุอันสมควร ทำให้เทศบาลได้รับความเสียหายไม่อาจเรียกค่าปรับกับผู้รับจ้างได้ตามสัญญา อีกทั้งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นหน่วยงานผู้เบิกจ่ายงบประมาณไม่สามารถจัดเก็บค่าปรับดังกล่าวเพื่อนำส่งคลังตามแนวปฏิบัติของกระทรวงการคลังได้ ดังนั้น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายเช่นเดียวกัน กรณีเช่นนี้เมื่อเทศบาลเมืองกำแพงเพชรและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นต่างเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐทั้งสองจึงมีอำนาจร่วมกันออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๓๖๒/๒๕๔๙)

- มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดสถาบันการพลศึกษาซึ่งไปช่วยราชการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนในการดูแลเงินทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัยแต่กลับให้นาง ก. ดูแลแทนทั้งยังไม่กำกับดูแลอย่างรอบคอบเป็นเหตุให้นาง ก. ยักยอกเงินทุนการศึกษาดังกล่าวไปทำให้มหาวิทยาลัยได้รับความเสียหาย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเสียหายจึงมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๐๘-๘๐๙/๒๕๕๐)

- เทศบาลตำบลต้นเปาได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ซึ่งผลการสอบสวนปรากฏว่านายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลต้นเปาเป็นเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งที่ต้องรับผิดชอบ จึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาทางปกครองเป็นคู่กรณีเอง ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในฐานะผู้กำกับดูแลเทศบาลจึงมีอำนาจออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดแทนนายกเทศมนตรีได้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยการดำเนินการของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่มีความมุ่งหมายเพียงการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้มีการออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อไปก็ยังคงต้องเป็นหน่วยงานของรัฐที่เสียหายตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในฐานะผู้แต่งตั้งได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงรวมทั้งแจ้งให้เทศบาลตำบลต้นเปาออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว เทศบาลตำบลต้นเปาในฐานะหน่วยงานของรัฐที่เสียหายจึงมีอำนาจหน้าที่ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้

ค่าสินไหมทดแทนต่อไป โดยนายกเทศมนตรีตำบลต้นเปาปัจจุบันซึ่งมิได้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำละเมิด ย่อมมีอำนาจออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ (เรื่องเสรีที่ ๓๓๕/๒๕๕๐)

- สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติได้รับความเสียหายจากการที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามโครงการวิจัยนิเวศียร์องค์กรฯโดยไม่ได้รับผลงานครบถ้วนตามสัญญา เมื่อมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติในขณะนั้นอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดความเสียหายด้วย ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในฐานะผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่งจึงสามารถดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดแทนได้โดยการนำข้อ ๑๒ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาบังคับใช้โดยอนุโลมซึ่งการดำเนินการดังกล่าวของปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถือได้ว่าเป็นการดำเนินการแทนเลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเฉพาะส่วนของการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดเท่านั้น สำหรับในส่วนของการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้เป็นสิทธิของหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหาย ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเป็นหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายและเลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติในขณะที่ยังออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติโดยเลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติจึงสามารถออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ (เรื่องเสรีที่ ๓๑๗/๒๕๕๖)

๑.๒ หน่วยงานของรัฐไม่อาจออกคำสั่งกับบุคคลที่มีใจเจ้าหน้าที่

การออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐจะต้องเป็นการออกคำสั่งบังคับแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ไม่อาจออกคำสั่งกับบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้น หากจะดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐก็ต้องดำเนินการโดยวิธีการอื่นโดยอาจฟ้องร้องบุคคลผู้ทำความผิดต่อศาลยุติธรรมต่อไป

ตัวอย่าง

- กรณีบุคคลภายนอกทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐหรือกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับบุคคลภายนอกทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐนั้น การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนความรับผิดชอบทางละเมิดของบุคคลภายนอกนั้น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวครอบคลุมไปไม่ถึงและเมื่อยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในเรื่องนี้ไว้ หน่วยงานของรัฐอาจพิจารณาไปในแนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาโดยขอทำความเข้าใจกับกระทรวงการคลังเป็นราย ๆ ไป ไม่อาจดำเนินการออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเหมือนกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดได้ (เรื่องเสรีที่ ๓๐๗/๒๕๔๑)

- รถยนต์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประสบอุบัติเหตุชนกับรถจักรยานยนต์ของบุคคลภายนอกได้รับความเสียหาย เมื่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและได้สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้วพบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้มีส่วนในการทำละเมิดด้วย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดแต่อย่างใด และเมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าบุคคลภายนอกเป็นผู้ทำละเมิด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ก็จะต้องดำเนินการให้ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เนื่องจากไม่มีระเบียบหลักเกณฑ์การปฏิบัติกรณีบุคคลภายนอกกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงควรดำเนินการติดตามตัวผู้ต้องรับผิดชอบเพื่อเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๙/๒๕๔๒)

- นาย ส. และนาย บ. เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนครจึงดำเนินการจัดซื้อเวชภัณฑ์ในราคาสูงกว่าราคาตามท้องตลาดทั่วไปเป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย การดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ทั้งสองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐสามารถกระทำได้สองวิธีคือ การออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ทั้งสองชดใช้เงินตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๔ และการฟ้องคดีภายในอายุความตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน เมื่อปรากฏว่าปัจจุบันนาย ส. ได้ออกจากราชการแล้วจึงไม่สามารถใช้วิธีการออกคำสั่งเรียกให้นาย ส. ชำระเงินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้และทั้งนาย ส. และนาย บ. ต่างก็ต้องรับผิดชอบในมูลหนี้เดียวกัน ดังนั้น เพื่อความสะดวกและเป็นธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงควรฟ้องเจ้าหน้าที่ทั้งสองเป็นคดีเดียวกันต่อศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจ (เรื่องเสร็จที่ ๔๓๔/๒๕๔๔)

ต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกาและศาลปกครองได้วินิจฉัยกลับแนวคำวินิจฉัยในเรื่องเสร็จข้างต้นโดยวินิจฉัยว่า กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดพ้นจากตำแหน่งทางการเมือง ลาออกจากราชการหรือเกษียณอายุราชการ รวมทั้งโอนย้ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่นก็ไม่มีผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจะออกคำสั่งตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่อย่างใด (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗, เรื่องเสร็จที่ ๔๒๐/๒๕๕๑, คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๓๑/๒๕๕๖ และ ร.๑๕๔/๒๕๕๗)

เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดถึงแก่ความตายถือว่าผู้ตายได้พ้นจากสถานะการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว หน่วยงานของรัฐจึงไม่สามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินได้

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่อาศัยโอกาสในตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริตนำเงินของราชการไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัวทำให้เทศบาลตำบลน้ำเขียวได้รับความเสียหาย เทศบาลจึงมีสิทธิที่จะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่เมื่อปรากฏว่า นาง ว. หนึ่งในเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบถูกศาลมีคำสั่งให้เป็นคนسابสูญจึงถือว่านาง ว. ได้ถึงแก่ความตายโดยผลของกฎหมายแล้ว ดังนั้น เทศบาลตำบลน้ำเขียวจึงไม่สามารถออกคำสั่งให้นาง ว. ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนได้ เทศบาลจึงต้องดำเนินการใช้สิทธิเรียกร้องเอาแก่กองมรดกของนาง ว. ภายในอายุความมรดกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๓๘๖/๒๕๕๑)

- นาย จ. อดีตอธิบดีกรมคุมประพฤติในฐานะเป็นคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาดำเนินการจัดจ้างเหมาก่อสร้างอาคารของกรมคุมประพฤติโดยมิชอบทำให้กรมคุมประพฤติได้รับความเสียหาย เมื่อปรากฏว่านาย จ. ได้ถึงแก่ความตายไปก่อนที่กรมคุมประพฤติจะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กรมคุมประพฤติจึงไม่อาจมีคำสั่งให้นาย จ. หรือทายาทของนาย จ. ชำระเงินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่กรมคุมประเวดียังสามารถใช้สิทธิเรียกร้องในฐานะเจ้าหนี้ในมูลละเมิดเอาแก่ทรัพย์สินมรดกของนาย จ. ได้โดยส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับต่อไปภายในอายุความมรดก (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๐/๒๕๕๑)

- นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงได้อนุมัติจัดจ้างการก่อสร้างทางหลวงชนบทด้วยวิธีพิเศษซึ่งมีราคาค่าจ้างสูงกว่าราคาค่าจ้างผู้ที่ชนะการประมูลงานก่อสร้าง การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการทำละเมิดต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงมีสิทธิที่จะออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่เมื่อปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ถึงแก่ความตายไปแล้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงจึงไม่อาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงินได้ จึงขอที่จะนำคดีมาฟ้องต่อศาลเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องกับทายาทต่อไป (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๑๖/๒๕๔๖)

๑.๓ ช่วงเวลาในการออกคำสั่ง

หน่วยงานของรัฐจะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินได้ก็ต่อเมื่อหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เรียบร้อยแล้ว

ตัวอย่าง

- เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เมื่อเทศบาลได้ทำการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและได้ส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงให้กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้ว ถ้ากระทรวงการคลังยังไม่แจ้งผลการตรวจสอบให้เทศบาลทราบกรณีจึงยังไม่ถึงขั้นตอนที่นายกเทศมนตรีจะออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และไม่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ แต่ถ้าเกรงว่าจะขาดอายุความในการฟ้องคดี เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีสามารถดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้ภายในอายุความสองปี ดังนั้น การที่เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เทศบาล จึงเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้อง (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗)

ต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวคำวินิจฉัยใหม่กลับคำวินิจฉัยข้างต้นว่า หน่วยงานของรัฐสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อนได้รับแจ้งผลการพิจารณาจากกระทรวงการคลังได้ตั้งกรณีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ได้รับความเสียหายจากการกำหนดราคางานก่อสร้างปรับปรุงเตาเผาศพเป็นระบบไร้ควันไร้กลิ่นสูงกว่าความเป็นจริง เมื่อเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและได้ส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้ว หากกระทรวงการคลังยังพิจารณาผลความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ไม่เสร็จสิ้นก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดลงไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เพื่อมิให้ขาดอายุความ นายกเทศมนตรีเมืองอุดรดิตถ์มีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปก่อนได้ตามข้อ ๑๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การที่นายกเทศมนตรีเมืองอุดรดิตถ์มีคำสั่งให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อนอายุความสิ้นสุดลงประมาณ ๘ เดือน โดยที่กระทรวงการคลังยังมิได้แจ้งผลการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดมายังเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องแล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๙/๒๕๔๘)

- เจ้าหน้าที่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้รับการอนุมัติให้ยืมเงินทรองจ่ายเพื่อนำไปใช้ในการจัดสัมมนาโดยมิชอบด้วยกฎหมายทำให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้รับความเสียหาย ถือได้ว่าเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยและได้มีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่คืนเงินตามที่รับไป คำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่คืนเงินดังกล่าว

ถือได้ว่าเป็นคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งก่อนที่หน่วยงานของรัฐจะออกคำสั่งดังกล่าวได้หน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดขึ้นทำการสอบสวนก่อนแล้วจึงจะทำการวินิจฉัยและออกคำสั่งได้ เมื่อกรณีนี้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมิได้ดำเนินการตามนัยดังกล่าวแต่นำผลการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมาเป็นเหตุในการออกคำสั่งจึงเป็นการออกคำสั่งไปโดยมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๑๔/๒๕๕๔)

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับความเสียหายจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจปลอมเช็คส่งจ่ายคืนเงินประกันตัวผู้ต้องหา สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยกองบังคับการตำรวจนครบาล ๗ จึงดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด แต่ก่อนที่คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงจะส่งสำนวนการสอบสวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบตามขั้นตอน กองบังคับการตำรวจนครบาล ๗ กลับมีหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดให้ชำระเงินค่าสินไหมทดแทน การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อนที่หน่วยงานของรัฐจะรับทราบผลการพิจารณาข้อเท็จจริงจากกระทรวงการคลัง กรณีจึงไม่อาจถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่เรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ชอบด้วยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อไม่มีการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยชอบด้วยกฎหมาย สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๓๖/๒๕๕๖)

๑.๔ กรณีที่ไม่ถือว่าเป็นการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน

ตัวอย่าง

- จังหวัดระนองมีคำสั่งให้นาย ว. เจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดระนอง ออกจากราชการ เนื่องจากประพฤติผิดวินัยอย่างร้ายแรงโดยให้คำสั่งไล่ออกมีผลย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๔ ส่งผลให้นาย ว. ไม่มีสิทธิได้รับเงินเดือนนับแต่เดือนสิงหาคมเป็นต้นมา ดังนั้น การที่นาย ว. ได้รับเงินเดือนประจำเดือนสิงหาคม กันยายน และตุลาคม ๒๕๔๔ ไปจึงเป็นการได้รับเงินโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ซึ่งเป็นลามกมิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จ่ายเงินเดือนให้นาย ว. จึงได้รับความเสียหาย กรมปศุสัตว์โดยผู้ว่าราชการจังหวัดระนองจึงมีสิทธิเรียกให้นาย ว. คืนเงินเดือนดังกล่าวได้ และเมื่อการเรียกให้นาย ว. คืนเงินดังกล่าวไม่ได้เกิดจากมูลละเมิด หนังสือจังหวัดระนองที่แจ้งให้นาย ว. นำเงินที่ได้รับไปมาคืน จึงไม่ใช่การออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๗๗๗/๒๕๔๘)

- นาย ส. ในขณะดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองพระประแดงลงนามให้ทำการจัดงานประเพณีแข่งเรือประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยมีได้จัดทำบันทึกข้อตกลงหรือสัญญากับผู้ยื่นคำร้องขออนุญาตนำร้านค้ามาขายสินค้าในงานเกี่ยวกับเรื่องการชำระค่ากระแสไฟฟ้าในการจัดงานดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นความบกพร่องของนาย ส. ทำให้เทศบาลต้องเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าไฟฟ้าในการจัดงานแต่เพียงผู้เดียว อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อเทศบาล เมื่อเทศบาลเมืองพระประแดงได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและได้แจ้งให้นาย ส. ชำระค่ากระแสไฟฟ้าตามความเห็นของกระทรวงการคลัง จึงเป็นกรณีที่เทศบาลเมืองพระประแดงออกคำสั่งทางปกครองเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนหนังสือของเทศบาลเมืองพระประแดง

เพื่อแจ้งเตือนให้นาย ส. ชำระเงินตามเวลาที่กำหนดนั้น เป็นเพียงหนังสือแจ้งเตือนไม่ใช่คำสั่งทางปกครองให้นาย ส. ชำระเงินแต่อย่างใด ดังนั้น นาย ส. จึงไม่อาจขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนหนังสือฉบับดังกล่าวได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๖๐/๒๕๕๖)

๒. อายุความของการใช้สิทธิเรียกร้องของหน่วยงานของรัฐโดยวิธีการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน

หน่วยงานของรัฐจำต้องออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ คือ สองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้พึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีความเห็นขัดแย้งกับความเห็นของกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ การออกคำสั่งดังกล่าวยังคงต้องอยู่ภายใต้บังคับอายุความสิบปีนับแต่วันทำละเมิดด้วย

ตัวอย่าง

- องค์การบริหารส่วนตำบลตูมใหญ่ได้รับความเสียหายเงินขาดบัญชีอันเนื่องมาจากการทุจริตยกยอกเงินของเจ้าหน้าที่ในสังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลฯ จึงอาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวถือได้ว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง ถ้าเห็นว่าออกคำสั่งไปไม่ถูกต้อง องค์การบริหารส่วนตำบลฯ ก็สามารถเพิกถอนคำสั่งที่ตนออกได้โดยการออกคำสั่งครั้งใหม่นั้นก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้อายุความสองปีตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ อย่างไรก็ตาม การออกคำสั่งยังคงต้องกระทำภายในอายุความสิบปีนับแต่วันทำละเมิดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๒๔๔/๒๕๕๑)

- เจ้าหน้าที่ผู้บังคับบัญชาเจ้าหน้าที่การเงินปล่อยปละละเลยให้เจ้าหน้าที่การเงินกระทำการทุจริตในการเบิกจ่ายเงินบำรุงโรงพยาบาลในสังกัดของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงเป็นกรณีการทำละเมิดต่อสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งการออกคำสั่งดังกล่าวจำต้องกระทำภายในอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน คือ สองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๑๘/๒๕๔๗)

๓. มาตรการบังคับในกรณีเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระเงินตามคำสั่ง

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนแต่เจ้าหน้าที่ผู้รับคำสั่งไม่ยอมชำระเงิน หน่วยงานของรัฐสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นและนำออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชดใช้แก่หน่วยงานของรัฐได้ทันทีตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ทั้งนี้ โดยนำวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อออกคำสั่งบังคับให้

๓.๑ ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

คือ ผู้ออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงิน

ตัวอย่าง

- เจ้าหน้าที่ขององค์การสะพานปลาสั่งซื้อน้ำมันเกินจำนวนที่องค์การกำหนดทำให้องค์การสะพานปลาได้รับความเสียหาย เมื่อองค์การสะพานปลาได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบ

ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่วนของการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่องค์การสะพานปลาสามารถออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้และหากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ยอมชำระ องค์การสะพานปลาก็ชอบที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๖๑๘/๒๕๔๓)

- คณะกรรมการพิจารณาผลการประวตราการว่าจ้างชุดลอกหนองโครงการปฏิรูปที่ดินทุ่งกุลาร้องไห้กระทำการพิจารณาการประวตราการโดยไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นเหตุให้ทางราชการต้องจ่ายค่าจ้างแพงกว่าราคาที่ควรต้องจ่ายจึงเป็นกรณีการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออันเป็นเหตุให้ทางราชการต้องได้รับความเสียหาย เมื่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) หน่วยงานของรัฐที่เสียหายได้ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้วแต่เมื่อถึงกำหนดเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ยอมชำระ ส.ป.ก. จึงอาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นและขายทอดตลาดได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยนำวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๔/๒๕๔๕)

- เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ใช้ลูกจ้างของรัฐไปทำงานให้แก่บริษัทเอกชน พฤติการณ์ดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยทุจริตทำให้กรมป่าไม้ได้รับความเสียหาย เมื่อกรมป่าไม้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบมาชำระค่าสินไหมทดแทนแต่เจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตาม กรมป่าไม้จึงสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นและขายทอดตลาดได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้โดยไม่ต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาล (เรื่องเสร็จที่ ๘๐๒/๒๕๔๓)

- องค์การพอกหนัง (อ.พ.น.) ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ อ.พ.น. โดยผู้อำนวยการ อ.พ.น. จึงมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ถ้าถึงกำหนดตามคำสั่งแล้วไม่มีการชำระให้ถูกต้องครบถ้วน ผู้อำนวยการ อ.พ.น. จึงเป็นผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของตนได้โดยให้มีหนังสือเตือนให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดเสียก่อน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือนจึงสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้ครบถ้วนได้ตามความในมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๑/๒๕๔๙)

- ข้าราชการในสังกัดสถาบันการพลศึกษากระทำละเมิดต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตนไปช่วยปฏิบัติราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเสียหายจึงมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และถ้าหากเจ้าหน้าที่ไม่ชำระเงินตามคำสั่งย่อมมีอำนาจใช้มาตรการทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา ๕๖ และมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๐๘-๘๐๙/๒๕๕๐)

- เทศบาลนครอุดรธานีได้รับความเสียหายจากการจัดซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียโรงฆ่าสัตว์ในราคาที่สูงเกินจริง เทศบาลนครอุดรธานีในฐานะหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายจึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านายกเทศมนตรีคนปัจจุบันเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ นายกเทศมนตรีจึงสามารถรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีในฐานะผู้กำกับดูแล

ให้ดำเนินการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยถือเสมือนว่าเป็นคำสั่งที่ออกโดยเทศบาลนครอุดรธานีเอง และถ้าหากเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระเงินตามคำสั่ง เทศบาลนครอุดรธานีมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึด การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ต่อไปได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งถ้านายกเทศมนตรีนครอุดรธานีคนปัจจุบันยังคงมีส่วนได้เสียกับเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบอีก นายกเทศมนตรีนครอุดรธานีอาจรายงานเฉพาะกรณีนี้ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี เพื่อแต่งตั้งเจ้าหน้าที่อื่นใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบต่อไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๑๕/๒๕๕๔)

๓.๒ ก่อนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีหนังสือแจ้งเตือนเสียก่อน

ตัวอย่าง

- เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ได้รับความเสียหายจากการกำหนดราคางานก่อสร้างปรับปรุงเตาเผาศพเป็นระบบไร้ควันไร้กลิ่นสูงกว่าความเป็นจริง เมื่อเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ได้ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์มีสิทธิที่จะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ หากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นก็สามารถดำเนินการตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ต่อไปได้ กล่าวคือ มีหนังสือเตือนให้ผู้กระทำละเมิดชำระเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หากผู้ใช้นั้นยังคงเพิกเฉย เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำละเมิดและขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้ครบถ้วนได้ (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๙/๒๕๔๘)

- เทศบาลนครสมุทรปราการได้รับความเสียหายจากการจัดซื้อจัดจ้างโครงการของเทศบาลประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕ โดยมีข้อบกพร่อง เทศบาลนครสมุทรปราการในฐานะหน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหายจึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่เมื่อนายกเทศมนตรีนครสมุทรปราการเป็นหนึ่งในเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการในฐานะผู้กำกับดูแลเทศบาลจึงต้องเป็นผู้ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทน และเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้ใช้นั้นไม่ชำระ ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงต้องมีหนังสือเตือนให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นชำระเงินภายในระยะเวลาตามคำสั่งแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อน และถ้าหากยังไม่มีปฏิบัติตามคำเตือน ผู้ว่าราชการจังหวัดก็มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึด อายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๕๒๓/๒๕๕๐)

- องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่มีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ อันถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองแล้ว หากเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชดเชยค่าสินไหมทดแทนภายในระยะเวลาที่กำหนด ขสมก. ต้องมีหนังสือเตือนให้เจ้าหน้าที่ชำระภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หากเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามคำเตือน ขสมก. สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่และขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้ครบถ้วนตาม

มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ต่อไปโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาล (เรื่องเสรีจที่ ๕๘๘/๒๕๕๒)

๓.๓ กำหนดอายุความการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

อายุความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้น เป็นอายุความการใช้สิทธิเรียกร้อง ส่วนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้น เป็นมาตรการต่อจากการใช้สิทธิเรียกร้องด้วยวิธีการออกคำสั่งซึ่งอาจเปรียบเทียบได้กับการบังคับคดีในทางแพ่ง ดังนั้น หากได้มีการออกคำสั่งให้ชำระเงินภายในอายุความตามมาตรา ๑๐ แล้วก็สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงอายุความตามมาตรา ๑๐ อีก แต่เนื่องจากมาตรา ๕๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ บัญญัติให้นำวิธีการยึดอายัดหรือขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปฏิบัติโดยอนุโลม ดังนั้น จึงควรที่จะนำอายุความการบังคับคดีตามมาตรา ๒๗๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการบังคับทางปกครองโดยอนุโลมเช่นกัน ด้วยเหตุนี้หน่วยงานของรัฐจึงต้องดำเนินการบังคับทางปกครองให้เสร็จสิ้นภายในสิบปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงิน^{๒๖}

นอกจากนี้ คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองยังได้ให้ความเห็นไว้ว่า มาตรา ๒๗๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐ นั้น วางหลักว่า กรณีลูกหนี้ตามพิพาทฯ ได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง และถ้าได้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้แล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จได้ เมื่อนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับการบังคับในทางปกครอง เจ้าหน้าที่จึงต้องเริ่มให้มีการใช้มาตรการบังคับในทางปกครองภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่งดังกล่าว และเมื่อได้เริ่มดำเนินการแล้ว ย่อมสมารถที่จะดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จได้^{๒๗}

ตัวอย่าง

- เมื่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จึงมีสิทธิออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ค่าสินไหมทดแทนได้ และถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่ง ส.ป.ก. ก็ชอบที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ สำหรับระยะเวลาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้น เมื่อมาตรการบังคับทางปกครองไม่ได้มีการกำหนดอายุความไว้จึงต้องนำอายุความการบังคับคดีตามมาตรา ๒๗๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมซึ่งสามารถดำเนินการบังคับได้ภายในสิบปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน มิใช่ต้องบังคับตามอายุความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากอายุความตามมาตรา ๑๐ เป็นอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องมิใช่อายุความการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแต่อย่างใด (เรื่องเสรีจที่ ๔๙๔/๒๕๕๕)

^{๒๖} บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางปกครอง (เรื่องเสรีจที่ ๔๙๔/๒๕๕๕)

^{๒๗} บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่ไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่ออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (เรื่องเสรีจที่ ๙/๒๕๖๑)

- เจ้าหน้าที่กรมวิชาการประมาณเงินได้อย่างร้ายแรงทำการจ่ายเงินค่าจ้างตามสัญญาจ้างให้กับผู้อื่นโดยไม่จ่ายให้กับธนาคาร ท. ผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องทำให้กรมวิชาการได้รับความเสียหาย แม้ต่อมากรมวิชาการจะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงินค่าสินไหมทดแทนและได้ยื่นฟ้องเจ้าหน้าที่ต่อศาลด้วยก็ตาม แต่การยื่นฟ้องคดีดังกล่าวไม่เป็นการตัดอำนาจกรมวิชาการที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดถ้าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ชำระเงินตามคำสั่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการเดิม) จึงสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ได้ ส่วนระยะเวลาในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้น เมื่อมาตรา ๕๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้น่าขึ้นตอนและวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยอนุโลม จึงต้องนำระยะเวลาในการบังคับคดีตามมาตรา ๒๗๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับด้วย ดังนั้น การใช้มาตรการบังคับทางปกครองจึงสามารถดำเนินการบังคับได้ภายในสิบปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (เรื่องเสร็จที่ ๘๗/๒๕๕๐)

๓.๔ การใช้มาตรการบังคับในกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดออกจากราชการ โอนย้ายไปยังหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือถึงแก่ความตาย

เมื่อหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้เงินแล้วต่อมาภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้นั้นออกจากตำแหน่งหน้าที่ไปเนื่องจากลาออกจากราชการ โอนย้ายไปยังหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือถึงแก่ความตายไปแล้วก็ดี หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายก็ยังคงมีสิทธิที่จะบังคับให้เจ้าหน้าที่หรือทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินต่อไปได้ และหากเจ้าหน้าที่หรือทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดไม่ยอมชดใช้เงินตามคำสั่ง หน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับบุคคลดังกล่าวได้

ตัวอย่าง

- เมื่อเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีจึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และถ้าได้ออกคำสั่งไปแล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้รับคำสั่งได้โอนย้ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่น พ้นจากตำแหน่งทางการเมือง ลาออกจากราชการ หรือเกษียณอายุราชการก็ตาม เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีก็ยังสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่ชำระเงินตามคำสั่งต่อไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่กรมวิชาการประมาณเงินได้อย่างร้ายแรงทำการจ่ายเงินค่าจ้างตามสัญญาจ้างให้กับผู้อื่นโดยไม่จ่ายให้กับธนาคาร ท. ผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องทำให้กรมวิชาการได้รับความเสียหาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการเดิม) จึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ สำหรับกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดออกจากราชการหรือถึงแก่ความตายหลังจากที่มีคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วและยังไม่ได้ชำระเงินตามคำสั่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ยังสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระค่าสินไหมทดแทนให้ครบถ้วนต่อไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๗/๒๕๕๐)

- เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมคุมประพฤติในฐานะเป็นคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา ดำเนินการจัดจ้างเหมาก่อสร้างอาคารของกรมคุมประพฤติโดยมิชอบทำให้กรมคุมประพฤติได้รับความเสียหาย แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะเกษียณอายุราชการหรือโอนย้ายไปหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น กรมคุมประพฤติก็ยังคงมีสิทธิ

ที่จะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบทุกคนชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และหากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ชำระกรมคุมประพฤติก็ย่อมสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสรีจที่ ๔๒๐/๒๕๕๑)

- นาย ว. และนาย ท. เจ้าหน้าที่สถานธนาบาล เทศบาลเมืองหนองคายละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาอาศัยโอกาสทุจริตยักยอกเงินของสถานธนาบาลไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เทศบาลเมืองหนองคายได้รับความเสียหาย เทศบาลเมืองหนองคายจึงสามารถออกคำสั่งให้นาย ว. และนาย ท. ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ เมื่อเจ้าหน้าที่ทั้งสองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทั้งเทศบาลได้มีหนังสือเตือนให้ชำระเงินแล้วแต่ก็ยัง ไม่มีการชำระ เทศบาลเมืองหนองคายจึงสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ทั้งสองเพื่อนำเงินมาชำระค่าสินไหมทดแทนให้ครบถ้วนต่อไปได้แม้ว่านาย ท. จะพ้นจากตำแหน่งหน้าที่เพราะเกษียณอายุราชการไปแล้วก็ตาม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๕๗/๒๕๕๑)

- นักวิชาการสรรพากรประมาณเลือนเล่อย่างร้ายแรงพิจารณาจ่ายคืนเงินภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ห้างหุ้นส่วน ห. โดยไม่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องรวมทั้งไม่มีการประเมินสถานะความเชื่อถือได้ของข้อมูลอันทำให้กรมสรรพากรได้รับความเสียหาย กรมสรรพากรจึงสามารถออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อปรากฏว่ากรมสรรพากรได้ออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินแล้วต่อมาภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ถึงแก่ความตาย ความรับผิดของเจ้าหน้าที่ผู้ตายที่ต้องชำระเงินให้แก่กรมสรรพากรจึงเป็นมรดกตกแก่ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ตายจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของกรมสรรพากร หากไม่ปฏิบัติตามกรมสรรพากรก็ชอบที่จะดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับทายาทได้ต่อไปตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำบังคับของศาล (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๘๕/๒๕๕๒)

แต่เดิมนั้น ศาลปกครองมีแนวทางในการวินิจฉัยว่า หน่วยงานของรัฐมีอำนาจที่จะบังคับชำระหนี้ได้เองโดยการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง กรณีจึงถือเป็นการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีคำบังคับของศาล และศาลปกครองจะไม่รับคำฟ้องในลักษณะนี้ไว้พิจารณา ตัวอย่างเช่น คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๓๗/๒๕๔๗ และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๖๑๘/๒๕๔๗ อย่างไรก็ตาม ศาลปกครองได้มีแนวคำวินิจฉัยในเวลาต่อมาว่า หากหน่วยงานของรัฐมีเหตุขัดข้องในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง หน่วยงานของรัฐสามารถฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำบังคับให้ได้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสัมฤทธิ์ผล ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีในอันที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยศาล

ตัวอย่าง

- นาย ก. เจ้าหน้าที่ศุลกากรฯ กระทำการประมาณเลือนเล่อย่างร้ายแรงในการตรวจสินค้าส่งออกนอกราชอาณาจักร เป็นเหตุให้ห้างหุ้นส่วน ป. อาศัยโอกาสยื่นคำขอรับเงินชดเชยค่าภาษีอากรในการส่งออกที่เป็นเท็จทั้งที่ไม่มีการส่งสินค้าออกนอกราชอาณาจักรจึงทำให้กรมศุลกากรได้รับความเสียหาย กรมศุลกากรในฐานะหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายจึงมีสิทธิที่จะออกคำสั่งเรียกให้นาย ก. เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ เมื่อกรมศุลกากรมีคำสั่งให้นาย ก. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วแต่นาย ก. ไม่ชำระ กรมศุลกากรก็มีสิทธิที่จะ

ใช้มาตรการบังคับทางปกครองยึดหรืออายัดทรัพย์สินของนาย ก. ออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ถ้ากรมศุลกากรเห็นว่าตนเองซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมีข้อขัดข้องในการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับทางปกครองก็ไม่ตัดสิทธิผู้ฟ้องคดีที่จะใช้สิทธิทางศาลได้ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านาย ก. ได้ถึงแก่ความตาย โดยยังไม่ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่กรมศุลกากรตามคำสั่งและกรมศุลกากรได้มีคำสั่งให้ทายาทของนาย ก. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแล้วก็ยังไม่ได้รับการชำระ กรมศุลกากรในฐานะเจ้าหนี้แห่งมูลละเมิดที่ขอจะใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ทายาทของนาย ก. ผู้มีสิทธิรับมรดกชดใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินมรดกแก่กรมศุลกากรตามคำสั่งของศาลได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๒๘/๒๕๕๔)

- นาย ป. ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางสมัคร (อบต. บางสมัคร) ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการจัดซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างที่ทำการ อบต. บางสมัครโดยวิธีพิเศษ ละเลยต่อหน้าที่ไม่ทำการตรวจสอบราคาซื้อขายที่ดินที่ซื้อขายกันตามปกติเป็นเหตุให้ อบต. บางสมัครต้องทำการซื้อที่ดินในราคาที่แพงกว่าปกติจึงเป็นการทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ อบต. บางสมัครจึงสามารถออกคำสั่งให้นาย ป. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และหากนาย ป. ไม่ยอมชำระ อบต. บางสมัครก็ขอที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านาย ป. ถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน รวมทั้งทายาทและผู้จัดการมรดกของนาย ป. ก็ไม่ยอมชำระเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ อบต. บางสมัครเช่นกัน จึงเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อขัดข้องในการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง อบต. บางสมัคร ในฐานะเจ้าหนี้ในมูลละเมิดจึงมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีต่อเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งทางปกครองของตนโดยขอให้ทายาทโดยธรรมของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้ฟ้องคดีและศาลมีอำนาจออกคำสั่งได้ ผู้ฟ้องคดีจึงเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง แต่เมื่อปรากฏว่า อบต. บางสมัครฟ้องคดีต่อศาลหลังครบกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่ อบต. บางสมัครรู้หรือควรรู้ถึงการตายของนาย ป. แล้วตามที่กำหนดในมาตรา ๑๗๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคำฟ้องเช่นนี้ไว้พิจารณาได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๒๐/๒๕๕๗)

๓.๕ การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น ไม่เป็นการตัดอำนาจของหน่วยงานของรัฐในการที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้ไม่ยอมชำระเงินตามคำสั่ง

ตัวอย่าง

- เมื่อเจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีทำให้เทศบาลได้รับความเสียหายจากการจัดซื้อที่ดินเพื่อใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะในราคาแพงกว่าปกติและเทศบาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วแต่เจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระ เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีจึงสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ได้ทันทีแม้ว่าจะมีการนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองและศาลปกครองชั้นต้นพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของเทศบาลแต่เมื่อมีการอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวสู่ศาลปกครองสูงสุดและคดียังคงอยู่ในการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด ถือได้ว่าคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีผลใช้บังคับอยู่เพราะการที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งของเทศบาลย่อมไม่เป็นการตัดอำนาจของเทศบาลที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ดังนั้น เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีย่อมสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ต่อไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔/๒๕๕๐)

๓.๖ สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ด้วยกันได้

เนื่องด้วยมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้การบังคับทางปกครองไม่อาจใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ด้วยกันได้ เว้นแต่จะมีบทกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น สำหรับกรณีการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดนั้นจะถือว่าเป็นการขัดต่อบทกฎหมายดังกล่าวหรือไม่ คณะกรรมการกฤษฎีกาและศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยวางหลักเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

- คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาการว่าจ้างขุดลอกหนองโครงการปฏิรูปที่ดินทุ่งกุลาร้องไห้กระทำการพิจารณาการประกวดราคาโดยไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นเหตุให้ทางราชการต้องจ่ายค่าจ้างแพงกว่าราคาที่ควรต้องจ่ายทำให้ทางราชการได้รับความเสียหาย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) หน่วยงานของรัฐเจ้าของโครงการผู้ได้รับความเสียหายจึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และถ้าหากเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระยอมสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นและขายทอดตลาดได้โดยไม่ถือว่าเป็นการใช้มาตรการบังคับเอากับเจ้าหน้าที่ด้วยกันตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เพราะถือว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นการรับผิดชอบส่วนตัวจึงอยู่ในสถานะของเอกชนคนหนึ่งเท่านั้นมิใช่ในสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๔/๒๕๔๕)

- เจ้าหน้าที่กรมสรรพากรกระทำการทุจริตเบียดบังภาษีอากรของรัฐไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวทำให้กรมสรรพากรได้รับความเสียหาย กรมสรรพากรจึงมีสิทธิออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระกรมสรรพากรก็มีสิทธิที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้ครบถ้วนได้ ทั้งนี้ ไม่ขัดต่อมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ห้ามไม่ให้ใช้มาตรการบังคับกับเจ้าหน้าที่ด้วยกันแต่อย่างใด เนื่องจากมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ถือได้ว่าเป็นบทเฉพาะตามข้อยกเว้นของมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ให้สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ด้วยกันได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๑๑๓/๒๕๔๕)

- เจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาทุจริตเบิกเงินของทางราชการไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัวทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจึงอาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบทั้งหมดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และหากเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชำระก็สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นขายทอดตลาดได้ตามนัยมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งถือได้ว่าไม่ขัดต่อมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นบทยกเว้นของมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ให้สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ด้วยกันได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๗๔/๒๕๔๖)

๔. การฟ้องคดีไม่มีผลกระทบต่อการบังคับให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินตามคำสั่ง

ตัวอย่าง

- กรมวิชาการได้รับความเสียหายจากการที่เจ้าหน้าที่ในสังกัดประมาณเงินเล่ออย่างร้ายแรง ทำการจ่ายเงินค่าจ้างตามสัญญาจ้างให้กับผู้อื่นโดยไม่จ่ายให้กับผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องทำให้กรมวิชาการได้รับความเสียหาย ดังนั้น กรมวิชาการจึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชำระเงินชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ ถ้าหากเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวทั้งกรมวิชาการได้มีหนังสือเตือนให้ชำระเงินแล้ว ก็ยังไม่มี การชำระ กรมวิชาการก็สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แม้ว่า ในภายหลังกรมวิชาการจะมีการฟ้องเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดเป็นคดีแพ่งต่อศาลด้วย กรมวิชาการก็ยังคงมีสิทธิที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองดังกล่าวต่อไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๕๔๘/๒๕๔๔)

- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ และได้ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชำระเงินค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว แม้ในภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้รับคำสั่งจะนำคดีฟ้องต่อ ศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งเรียกให้ชำระเงินดังกล่าวก็ตาม การฟ้องคดีก็ไม่อาจมีผลเป็นการทุเลา การบังคับตามคำสั่งของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแต่อย่างใด ทั้งนี้ตามข้อ ๖๙ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบ ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ดังนั้น กระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงสามารถที่จะบังคับตามคำสั่งต่อไปได้เว้นแต่ศาลปกครองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น (เรื่องเสร็จที่ ๔๕๙/๒๕๔๙)

- เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการทำละเมิด คดีอยู่ระหว่างพิจารณาอุทธรณ์ของศาลปกครองสูงสุด เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีจึงไม่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาล ปกครองนครศรีธรรมราช โดยถือว่าคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ เพราะ ได้มีการออกคำสั่งมาตรการบังคับทางปกครองแล้ว ย่อมสามารถที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อนำออกขายทอดตลาด นำเงินมาชำระหนี้ได้ การที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งให้ชุดใช้ ค่าสินไหมทดแทน ไม่เป็นการตัดอำนาจของเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีที่จะมาตรการบังคับทางปกครองกับ เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิด ซึ่งได้มีการออกคำสั่งให้ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การฟ้องคดีไม่กระทบต่อการบังคับให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน ตามคำสั่ง (เรื่องเสร็จที่ ๘๔/๒๕๕๐)

- กรมบังคับคดีได้รับความเสียหายจากการที่เจ้าหน้าที่ในสังกัดไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม เจ้าพนักงานบังคับคดีจากการขายทอดตลาดตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อกรมบังคับคดีได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว แม้ต่อมากรมบังคับคดีจะมีการดำเนินการส่วนแบ่งในคดีอาญาตามมาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาเพื่อขอให้ศาลบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วยก็ตาม กรมบังคับคดีก็ยังมีสิทธิที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองควบคู่กันไปได้ และแม้ต่อมาศาลที่พิจารณาคดี อาญาจะยกคำร้องของกรมบังคับคดีดังกล่าว หากกรมบังคับคดีเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดยังคงต้องรับผิดชอบ ค่าสินไหมทดแทน กรมบังคับคดีย่อมมีอำนาจบังคับทางปกครองต่อไปได้ (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๘/๒๕๕๓)

มาตรา ๑๓ ให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีระเบียบเพื่อให้เจ้าหน้าที่ซึ่งต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๘ และมาตรา ๑๐ สามารถผ่อนชำระเงินที่จะต้องรับผิดชอบนั้นได้โดยคำนึงถึงรายได้ ฐานะ ครอบครัวและความรับผิดชอบ และพฤติการณ์แห่งกรณีประกอบด้วย

ปัจจุบันคณะรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว โดยกำหนดไว้ในข้อ ๒๕ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบและขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในชั้นตอนใดให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายกำหนดจำนวนเงินที่ขอผ่อนชำระนั้นตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงรายได้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพตามฐานานุรูปของเจ้าหน้าที่ ความรับผิดชอบที่บุคคลนั้นมีอยู่ตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี และพฤติการณ์แห่งกรณีประกอบด้วย

ในการให้ผ่อนชำระ ต้องจัดให้มีผู้ค้ำประกัน และในกรณีที่เห็นสมควรจะให้วางหลักประกันด้วยก็ได้”

มาตรา ๑๔ เมื่อได้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นแล้ว สิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามมาตรา ๑๑ ให้ถือว่าเป็นสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ปัจจุบันศาลปกครองได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ แล้ว และมาตรา ๑๐๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ได้กำหนดให้บรรดาเรื่องร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาหรือที่มีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์แล้วแต่นายกรัฐมนตรียังมิได้สั่งการ ให้โอนไปเป็นคดีของศาลปกครอง ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงจำต้องโอนไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองเช่นกัน

ตัวอย่าง

- นาย ศ. ขับรถยนต์บรรทุกมาตามเส้นทางถนนพหลโยธินในเวลากลางคืน ปรากฏว่าบริเวณจุดเกิดเหตุไม่มีแสงสว่างเพียงพอ ประกอบกับการออกแบบโครงสร้างถนนของกรมทางหลวงบกพร่องเป็นเหตุให้นาย ศ. ขับรถยนต์บรรทุกดังกล่าวตกลงในลำห้วยเสียชีวิตและรถยนต์บรรทุกได้รับความเสียหายทั้งคัน เมื่อภรรยาและบุตรของนาย ศ. และเจ้าของรถยนต์บรรทุกซึ่งเป็นผู้เสียหายได้มีหนังสือถึงกรมทางหลวงและกระทรวงคมนาคมให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่กรมทางหลวงปฏิเสธที่จะชดเชยเงินดังกล่าว กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าผู้เสียหายได้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้วตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และถ้าผู้เสียหายไม่พอใจคำวินิจฉัยมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้ ซึ่งมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันกำหนดให้สิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ถือเป็นสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองเมื่อได้มีการจัดตั้งศาลปกครองแล้ว ดังนั้น ภรรยาและบุตรของผู้ตายและเจ้าของรถยนต์บรรทุกจึงมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๖๔/๒๕๔๓)

- เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงบุกรุกและชุดทรายในที่ดินของนาย ส. ทำให้นาย ส. ได้รับความเสียหาย นาย ส. ผู้เสียหายจึงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อกรมทางหลวงเพื่อขอให้กรมทางหลวงชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และถ้านาย ส. ไม่พอใจคำวินิจฉัยของกรมทางหลวง นาย ส. ก็ชอบที่จะร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้ภายใน ๙๐ วัน

นับแต่วันที่นาย ส. ได้รับแจ้งผลการวินิจฉัยตามมาตราดังกล่าว แต่เมื่อมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นแล้วสิทธิในการร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ข้างต้นถือว่าเป็นสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ดังนั้น เมื่อนาย ส. ยื่นคำขอให้กรมทางหลวงชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้วแต่กรมทางหลวงไม่ทำการวินิจฉัยคำขอให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดในมาตรา ๑๑ นาย ส. จึงมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นวันครบกำหนด ๑๘๐ วันนับแต่วันที่กรมทางหลวงออกใบรับคำขอให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๑๑ ดังนั้น การที่นาย ส. ยื่นฟ้องคดีในวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๑ จึงเป็นการฟ้องคดีที่พ้นกำหนดระยะเวลาแล้ว ศาลจึงไม่รับคดีไว้พิจารณา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๓๗/๒๕๕๒)

- บริษัท ก. จำกัด ได้รับความเสียหายจากการที่กรมทางหลวงยกเลิกการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างทางหลวง บริษัท ก. จำกัดมีหนังสือถึงกรมทางหลวงเพื่อขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๐ กรมทางหลวงจึงต้องวินิจฉัยคำขอให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันซึ่งตรงกับวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น เมื่อกรมทางหลวงไม่พิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว บริษัท ก. จำกัดผู้เสียหายจึงมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดตามมาตรา ๑๑ แต่เมื่อศาลปกครองได้จัดตั้งขึ้นแล้วสิทธิร้องทุกข์ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บริษัท ก. จำกัดจึงมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๗๑๔/๒๕๕๒)

มาตรา ๑๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์
การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่
พ.ศ. ๒๕๓๙

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙”

ข้อ ๒^{๒๗} ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบความรับผิดชอบของข้าราชการในทางแพ่ง ซึ่งออกตามมติคณะรัฐมนตรีโดยหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วน ที่ นว ๑๕๕/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๐๓

(๒) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ ๑๓๕๘๒, ๑๓๕๘๓ (บคร)/๒๕๐๔ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๐๔

(๓) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๐๘/๖๔๖๖ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๐๙

(๔) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๐๘/๑๐๒๘๓ ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๖

(๕) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๐๘/ว.๒๗๒๗๔ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๒๕

(๖) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๑๔/๒๑๗๓๘ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๘

(๗) หนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค ๐๕๑๔/๒๓๐๒ ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๒๙

(๘) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๑๔/๑๒๔๖๑ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๐

(๙) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๑๔/๕๒๓๓๓ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๐

(๑๐) หนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค ๐๕๑๔/๕๙๗๕ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๐

(๑๑) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๑๔/๒๓๒๒๘ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๑

(๑๒) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๑๔/๖๓๑๑๙ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๑

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด บรรดาซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือถูกสั่งให้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

“ผู้แต่งตั้ง” หมายความว่า ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดอย่างใด ๆ แต่ไม่รวมถึงการออกคำสั่งหรือกฎ

^{๒๗} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓/ตอนพิเศษ ๓๙ ง/หน้า ๑/๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

๑. ความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่”

นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีความหมายทำนองเดียวกับนิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ได้ให้คำจำกัดความเพิ่มขึ้นจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวโดยกำหนดให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าบุคคลตามที่กล่าวมาต้องได้รับการแต่งตั้งหรือถูกสั่งให้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับบุคคลที่ถือว่าเป็น “เจ้าหน้าที่” ดังนี้

พนักงาน

ตัวอย่าง

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “เจ้าหน้าที่” ให้ชัดเจนขึ้นว่า หมายถึง บรรดาบุคคล ซึ่งได้รับการแต่งตั้งหรือถูกสั่งให้ปฏิบัติงานแก่หน่วยงานของรัฐ ดังนั้น เมื่อพนักงานของรัฐในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในกระทรวงสาธารณสุขซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ บุคคลดังกล่าวจึงมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๑๘๖/๒๕๔๔)

ผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น

ตัวอย่าง

- ข้อ ๔ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้กำหนดนิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ไว้รวมถึงผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะกรรมการหรือฐานะอื่นใดด้วย ดังนั้น กรณีที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีให้เป็นประธานการเจรจาข้อตกลงแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการสร้างเขื่อนอันเกิดจากการปฏิบัติงานตามโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงถือได้ว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทำการในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นกรณีบุคคลเหล่านั้นได้รับแต่งตั้งมาเพื่อปฏิบัติงานอันเป็นภารกิจของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงจึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่เช่นกัน (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๑/๒๕๔๕)

- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรตำบล เจ้าหน้าที่ตำบลและหมู่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่ป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบลหรือหมู่บ้านรวมถึงราษฎรที่ได้รับแจกจ่ายอาวุธปืนและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ราชการมอบหมายก็มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเช่นกัน แม้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมีใช้ราชการ พนักงานลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นให้แก่หน่วยงานของรัฐอันอยู่ในความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่” ตามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๕๕๓/๒๕๔๗)

- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดำเนินการดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม อันมีสถานภาพ

เป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจึงเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะกรรมการหรือในฐานะอื่นใดตามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๕๐๑/๒๕๕๑)

- นาย ส. และนาย ป. ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการจัดทำกรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยระบุตัวบุคคลเป็นการเฉพาะตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๙ (๙) แห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงถือได้ว่าบุคคลทั้งสองเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นตามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๘/๒๕๕๒)

- มาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งการบริหารงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ย่อมเห็นได้ว่า คณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทยถือได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือในฐานะอื่นใดตามนิยามในข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๙/๒๕๕๓)

- นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้ความหมายรวมถึงผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือในฐานะอื่นใด บรรดาซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือถูกสั่งให้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐด้วย ดังนั้น ผู้แทนบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสถาบันการบินพลเรือน จึงเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับแต่งตั้งในฐานะกรรมการให้ปฏิบัติงานให้แก่สถาบันการบินพลเรือน (เรื่องเสร็จที่ ๘๗๘/๒๕๕๖)

๒. ความหมายของคำว่า “คณะกรรมการ”

คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดที่ถูกแต่งตั้งขึ้นโดยหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดและมีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวเกิดจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นเองตามข้อ ๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้นั้นต้องชดใช้แก่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้แต่งตั้ง

๓. ความหมายของคำว่า “ผู้แต่งตั้ง”

“ผู้แต่งตั้ง” ตามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หมายถึง ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้ ประกอบกับข้อ ๘ แห่งระเบียบฉบับเดียวกันที่บัญญัติให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายสามารถออกคำสั่งแต่งตั้ง

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นกับหน่วยงานของตนได้ ดังนั้น นิยามของคำว่าผู้แต่งตั้งจึงหมายความว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายนั่นเอง

๔. ความหมายของคำว่า “ความเสียหาย”

แม้ว่าพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะให้ความคุ้มครองความรับผิดทางละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไว้อย่างกว้าง แต่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้จำกัดความเสียหายที่จะดำเนินการตามระเบียบไว้เฉพาะความเสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติการทางปกครองเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดจากการออกคำสั่งหรือกฎ

ตัวอย่าง

- การสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนความผิดวินัยเป็น “การพิจารณาทางปกครอง” ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อสอบสวนเสร็จเรียบร้อยแล้วคณะกรรมการสอบสวนก็จะเสนอต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาออกคำสั่งลงโทษทางวินัยแก่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิด คำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าวจึงเป็น “คำสั่งทางปกครอง” ตามพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ดังนั้น การที่ผู้ถูกลงโทษไล่ออกจากราชการได้ยื่นฟ้องกรมบัญชีกลางและคณะกรรมการสอบสวนความผิดวินัยอย่างร้ายแรงเป็นจำเลยต่อศาลแพ่งเรียกค่าเสียหายกรณีคณะกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัยกลั่นแกล้งเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหายนั้น ถือได้ว่าเป็นความเสียหายที่เกิดจากการออกคำสั่งทางปกครองจึงไม่อยู่ในความหมายของ “ความเสียหาย” ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงไม่ต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดตามระเบียบดังกล่าวแต่อย่างใด (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๙/๒๕๔๖)

- การดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือการออกหลักเกณฑ์ในการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งถือว่าเป็นการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังนั้น หากเกิดความเสียหายขึ้นจากการดำเนินการดังกล่าว ย่อมมิใช่ความเสียหายตามนิยามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองกลางวินิจฉัยและพิพากษาให้เพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระทรวงการคลังหรือหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวแต่อย่างใด แต่อาจใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นแนวทางในการแสวงหาข้อเท็จจริงในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๓๗/๒๕๔๙)

- ความเสียหายที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดนั้น ข้อ ๔ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้เป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการทางปกครองเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดจากการใช้อำนาจออกคำสั่งหรือกฎ ซึ่งหากเป็นกรณีของการละเมิดอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจออกคำสั่งหรือกฎ หน่วยงานของรัฐอาจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยวิธีการอื่นได้ หรือจะใช้บังคับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวโดยเทียบเคียงแก่กรณีก็ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๔/๒๕๕๐)

- นิยามคำว่า “ความเสียหาย” ตามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หมายถึงความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดอย่างใด ๆ แต่ไม่รวมถึงการออกคำสั่งหรือกฎ ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดจากการจัดการเลือกตั้งถือว่าเป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากการออกกฎเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งมีใช้ความเสียหายตามข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีข้างต้น กระทรวงการคลังจึงไม่สามารถเสนอรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้คณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งพิจารณาตามข้อ ๒๑ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวได้ แต่กระทรวงการคลังอาจมอบหมายให้กรมบัญชีกลางเป็นผู้พิจารณา หรืออาจแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้นพิจารณารายงานการสอบสวนดังกล่าวได้^{๒๘} (เรื่องเสร็จที่ ๕๑๙/๒๕๕๑)

- ความเสียหายที่เกิดจากการออกคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดขอนแก่นพ้นจากตำแหน่ง เป็นความเสียหายจากการออกคำสั่งทางปกครอง มิใช่ความเสียหายตามนิยามในข้อ ๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่กระทรวงการคลังจำต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบดังกล่าว แต่กระทรวงการคลังอาจใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นแนวทางในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายได้ (เรื่องเสร็จที่ ๗๘๐/๒๕๕๒)

- กรณีที่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นความเสียหายที่เกิดจากคำสั่ง จึงไม่ใช่ความเสียหายตามข้อ ๔ ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงไม่อาจนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้บังคับได้โดยตรง กระทรวงการคลังจึงไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิด แต่กระทรวงการคลังอาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดได้ โดยถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเสียหายจากการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นหน่วยงานเดียวที่มีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๙๙๐/๒๕๕๙)

ข้อ ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

ข้อ ๖ ในหมวดนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

^{๒๘} ต่อมากระทรวงการคลังได้มีคำสั่งที่ ๘๓๙/๒๕๕๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณารายงานการสอบสวน ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณารายงานการสอบสวนกรณีหน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหายจากการออกกฎหรือคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หน่วยงานของรัฐตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีความหมายเช่นเดียวกับนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้หน่วยงานดังต่อไปนี้ เป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙^{๒๙}

- (๑) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- (๒) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- (๓) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- (๔) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- (๕) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- (๖) องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- (๗) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๘) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
- (๙) สถาบันพระปกเกล้า
- (๑๐) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- (๑๑) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- (๑๒) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- (๑๓) สำนักงานศาลปกครอง
- (๑๔) สำนักงานศาลยุติธรรม
- (๑๕) สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (องค์การมหาชน)
- (๑๖) สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (องค์การมหาชน)
- (๑๗) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
- (๑๘) โรงเรียนมหิตวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน)
- (๑๙) โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน)
- (๒๐) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)
- (๒๑) สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
- (๒๒) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- (๒๓) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
- (๒๔) สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ
- (๒๕) แพทยสภา
- (๒๖) บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย
- (๒๗) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- (๒๘) สภาเกษตรกร
- (๒๙) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

^{๒๙} พระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ พ.ศ. ๒๕๔๐

- (๓๐) กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
- (๓๑) ทันตแพทยสภา
- (๓๒) สภาการพยาบาล
- (๓๓) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- (๓๔) สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)
- (๓๕) สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
- (๓๖) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
- (๓๗) ศุภสภา
- (๓๘) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา
- (๓๙) ธนาकरแห่งประเทศไทย
- (๔๐) สภาวิศวกร
- (๔๑) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
- (๔๒) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
- (๔๓) สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ
- (๔๔) สภากายภาพบำบัด
- (๔๕) สภาสถาปนิก
- (๔๖) สำนักงานคณะกรรมการกิจการพลังงาน
- (๔๗) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ
- (๔๘) สำนักงานอัยการสูงสุด
- (๔๙) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
- (๕๐) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- (๕๑) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- (๕๒) สภาเทคนิคการแพทย์
- (๕๓) กองทุนส่งเสริมการประกันภัยพิบัติ
- (๕๔) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- (๕๕) กองทุนประกันชีวิต
- (๕๖) กองทุนประกันวินาศภัย
- (๕๗) สภาวิชาชีพบัญชี
- (๕๘) สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ ได้มีการเพิ่มมาตรา ๓/๑ โดยพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อกำหนดให้หน่วยงานดังต่อไปนี้ เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ คือ

- (๑) องค์การมหาชนตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน
- (๒) มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและอยู่ในกำกับของรัฐ

ข้อ ๗ เมื่อเกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแจ้งต่อผู้บังคับบัญชาโดยไม่ชักช้า และให้มีการรายงานตามลำดับชั้นถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นลำดับแรก และให้มีการรายงานตามลำดับชั้นจนถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

ตัวอย่าง

- ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้อำนวยการองค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) ย่อมเป็นไปตามระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ ร.ส.พ. กำหนด ในกรณีที่ ร.ส.พ. ยังไม่กำหนดระเบียบดังกล่าวขึ้น ให้นับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยในกรณีที่ผู้อำนวยการ ร.ส.พ. เป็นผู้กระทำละเมิด ผู้อำนวยการ ร.ส.พ. ต้องแจ้งต่อกรรมการ ร.ส.พ. หรือคณะกรรมการ ร.ส.พ. ดำเนินการตามข้อ ๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมผู้มีอำนาจกำกับดูแล ร.ส.พ. แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดในกรณีดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๖/๒๕๔๔)

ข้อ ๘ เมื่อเกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐแห่งใด และหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้นคณะหนึ่ง โดยไม่ชักช้า เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับผู้ต้องรับผิดชอบและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้นั้นต้องชดใช้

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้มีจำนวนไม่เกินห้าคน โดยแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นหรือหน่วยงานของรัฐอื่นตามที่เห็นสมควร

กระทรวงการคลังอาจประกาศกำหนดว่าในกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นมีมูลค่าความเสียหายตั้งแต่จำนวนเท่าใด จะให้มีผู้แทนของหน่วยงานของรัฐหน่วยงานใดเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วยก็ได้

ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ให้กำหนดเวลาแล้วเสร็จของการพิจารณาของคณะกรรมการไว้ด้วย

๑. การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด

การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดตามข้อ ๘ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่ามีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นหรือไม่ เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายจะต้องรับผิดชอบชดใช้เป็นจำนวนเท่าใด และความเสียหายที่เกิดขึ้นหน่วยงานของรัฐมีส่วนบกพร่องด้วยหรือไม่ สำหรับคำว่า “เหตุอันควรเชื่อ” นั้นต้องพิจารณาจากมาตรฐานวิญญูชนผู้เป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นเกณฑ์ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป

สำหรับความมุ่งหมายที่ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด นอกจากจะหาตัวผู้รับผิดชอบและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่จะชดใช้แล้ว ยังมีประโยชน์สำหรับหน่วยงานของรัฐในการที่จะสอบหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่ามีผู้ใดร่วมในการกระทำความผิดในเรื่องดังกล่าวอีกหรือไม่ และจะต้องรับผิดชอบชดใช้เป็นเงินจำนวนเท่าใด รวมตลอดถึงการรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งอาจจะนำไปพิสูจน์ในชั้นพิจารณาคดีของศาลอีกด้วย (เรื่องเสร็จที่ ๗๗๖/๒๕๔๑)

ตัวอย่าง

- กรณีทรัพย์สินของทางราชการเกิดความเสียหาย หัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่สอบสวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่าความเสียหายเกิดจากสาเหตุใด ในกรณีที่หัวหน้าหน่วยงานได้พิจารณาข้อเท็จจริงในเบื้องต้นแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงตามที่กำหนดในข้อ ๘ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ คำว่า “เหตุอันควรเชื่อ” นั้น ไม่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายโดยทั่วไป ฉะนั้น เหตุอันควรเชื่อจึงต้องพิจารณาจากมาตรฐานวิญญูชนผู้เป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นเกณฑ์ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป (เรื่องเสร็จที่ ๙๑/๒๕๔๑)

- เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดตามข้อ ๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดโดยเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้แล้ว จึงเป็นการไม่ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๗๗๖/๒๕๔๑)

- การใช้งบประมาณค่าก่อสร้างอาคารสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครราชสีมาไปจ้างเหมาถมดินในที่สาธารณะประโยชน์บริเวณบึงห้วยทะเลโดยไม่ได้รับความเห็นชอบให้ก่อสร้างอาคารจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ ส่วนความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่คนใดและจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพียงใดหรือไม่นั้น ปลัดกระทรวงพาณิชย์ในฐานะหัวหน้าหน่วยงานชอบที่จะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๒๓๘/๒๕๔๒)

- เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่า อุบัติเหตุดังกล่าวเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเพื่อพิจารณาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบผู้ต้องรับผิดชอบและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ต้องหาต้องชดเชย กรณีอากาศยานประสบอุบัติเหตุกระทรวงกลาโหมสมควรดำเนินการสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติเสียก่อนว่าความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการที่นักบินได้ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔๖/๒๕๔๒)

- การที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของทางราชการเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ และไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ก็ควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียดก่อนที่จะพิจารณาสั่งการใด ๆ คำว่า “เหตุอันควรเชื่อ” ต้องพิจารณาจากมาตรฐานวิญญูชนผู้เป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นเกณฑ์ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป (เรื่องเสร็จที่ ๕๐๑/๒๕๔๓)

- การที่กระทรวงการคลังมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษารายงาน ศปร. เพื่อชี้มูลความผิดและหาผู้กระทำความผิดหรือต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เรียกโดยย่อว่า “ศศปร.” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารายงานของ ศปร. และสอบสวนข้อเท็จจริงทั้งหมดให้รอบคอบถี่ถ้วน แล้ววินิจฉัยชี้มูลในเบื้องต้นว่า บุคคลใดมีการกระทำที่มีส่วนต้องรับผิดชอบตามกฎหมายใดหรือไม่และเสนอผลการศึกษาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการแต่งตั้งและอำนาจหน้าที่ของ ศศปร. แล้ว เห็นว่า ศศปร. ไม่เป็นคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด เมื่อรายงานของ ศศปร. ได้ชี้มูลความผิดว่าความเสียหาย

ที่เกิดขึ้นแก่เงินทุนสำรองระหว่างประเทศและกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินนั้น เจ้าหน้าที่หลายรายมีส่วนเกี่ยวข้องและต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางวินัย ซึ่งรายงานของ ศศป. ดังกล่าวถือเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น จึงต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับผู้ต้องรับผิดชอบและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้นั้นต้องชดใช้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๓๙/๒๕๔๓)

- องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) เป็นหน่วยงานของรัฐและความเสียหายเกิดจากการบริหารจัดการเกี่ยวกับการผลิต การจัดเก็บสินค้า การจัดซื้อและการจัดจำหน่ายที่ไม่มีประสิทธิภาพ อันเกิดจากการกระทำโดยตรงของเจ้าหน้าที่ของ อ.ส.ค. ดังนั้น ผู้อำนวยการ อ.ส.ค. จึงต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดเพื่อให้คณะกรรมการได้แสวงหาข้อเท็จจริงและพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับผู้ต้องรับผิดชอบและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบ (เรื่องเสร็จที่ ๖๓๕/๒๕๔๓)

- เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำการของเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์จึงต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้น ส่วนกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดตกลงชดใช้ค่าเสียหายในการซ่อมแซมรถยนต์ของทั้งสองฝ่ายนั้น กรมประชาสัมพันธ์สามารถนำมาประกอบการพิจารณาในภายหลังเมื่อได้ทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดแล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๗๐๖/๒๕๔๓)

- การที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) มีคำสั่งกำหนดตำแหน่งและบรรจุข้าราชการในตำแหน่งโดยไม่มีอำนาจจึงเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คำสั่งนั้นย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงเงินเดือน หรือประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่ได้รับไว้ แม้ต่อมา ส.ป.ก. จะออกคำสั่งยกเลิกการกำหนดตำแหน่งดังกล่าว ทั้งนี้ ตามมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ หาก ส.ป.ก. เห็นว่า มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่หน่วยงานของรัฐที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดตำแหน่งซึ่งเป็นเหตุให้มีการเรียกเงินเดือนคืน ส.ป.ก. ย่อมสามารถดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ตามข้อ ๘ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๑๘๗/๒๕๔๔)

- การที่เจ้าหน้าที่ได้จอดรถยนต์ของราชการทิ้งไว้บนถนนสาธารณะข้ามคืนประกอบกับรถยนต์คันดังกล่าวเป็นรถยนต์ใหม่ การจอดทิ้งไว้ย่อมเป็นการเสี่ยงที่จะสูญหายได้โดยง่ายไม่ปรากฏว่าได้ดูแลทรัพย์สินของราชการด้วยความระมัดระวังอย่างเพียงพอ การที่รถยนต์คันดังกล่าวสูญหายไปย่อมเกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐจึงต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๙/๒๕๔๖)

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมิได้พิจารณาว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับความเสียหายหรือไม่ และความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือไม่ เป็นกรณีอันจะต้องดำเนินการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงตามข้อ ๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และส่งให้กระทรวงการคลังพิจารณาตามข้อ ๑๗ ต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๕๕๒/๒๕๔๗)

- เมื่อศาลแพ่งพิพากษาให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บริษัท จาโก จำกัด ตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ย่อมถือได้ว่าเกิดความเสียหายแก่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแล้ว ดังนั้น ผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบ

ทางละเมิดตามข้อ ๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๗๘/๒๕๔๙)

- คดีฟ้องนายกเทศมนตรีตำบลหนองสอร่วมกันกับพวกฉ้อโกงเงินเทศบาลตำบลหนองสอ เป็นกรณีฟ้องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ เทศบาลตำบลหนองสอจึงมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อหาตัวผู้กระทำผิดก่อนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.๔๕๕/๒๕๕๖)

- เมื่อองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทยทราบว่าเจ้าหน้าที่มีการทำละเมิดเกิดขึ้นไม่ว่าจะก่อนหรือหลังจากที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะมีผลบังคับใช้ องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทยต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงตามข้อ ๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อที่จะได้ทราบผู้ต้องรับผิดและจำนวนค่าสินไหมทดแทน (เรื่องเสร็จที่ ๔๘๖/๒๕๔๘)

- ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานียอมแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดชุดเดียวกันเพื่อสอบข้อเท็จจริงทั้งกรณี นาย ย. นาย ป. และ นาง ว. ที่ได้รับความเสียหายจากการออกคำสั่งครั้งเดียวกันของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีได้ ไม่เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันซึ่งอำนาจหน้าที่ (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๐/๒๕๕๓)

- กรณีที่มีการทุจริตในโครงการวิจัยนิวเคลียร์องค์รักษ์และการจ้างออกแบบและก่อสร้างอาคารเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้รายงานผลการตรวจสอบการจ้างที่ปรึกษาโครงการของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติว่ามีพฤติการณ์เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติมีความเกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าวกระทำทุจริตปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบทำให้ราชการเสียหายโดยมีบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการและอาจมีส่วนร่วมในการทำให้เกิดความเสียหายแก่สำนักงาน กรณีนี้จึงไม่เหมาะสมที่จะให้เลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการเอง เพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ต้องให้ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในฐานะผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๓๒๖/๒๕๕๐)

๒. กรณีที่ไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

หากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐก็ไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

ตัวอย่าง

- สัญญารับทุนอุดหนุนการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่ได้ทำขึ้นโดยกำหนดอัตราเบี้ยปรับจำนวนหนึ่งเท่าซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อผู้รับทุนการศึกษาต่อภายในประเทศ ผิดสัญญา ทางราชการจึงสามารถเรียกให้ผู้รับทุนที่ผิดสัญญาชดเชยเบี้ยปรับได้ตามที่ระบุไว้ในสัญญาและถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการแล้ว ทางราชการไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใดจึงไม่มีผู้ต้องรับผิด ทบวงมหาวิทยาลัยจึงไม่ต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๒๙๗/๒๕๔๖)

- กรมที่ดินออกโฉนดที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมายและต่อมา บริษัท ค. จำกัด ได้ซื้อที่ดินดังกล่าว และทำสัญญาขายที่ดินให้กับกระทรวงการคลัง โดยมีกรมควบคุมมลพิษเป็นผู้รับโอนกรรมสิทธิ์ ดังนั้น การที่ต่อมา กรมที่ดินเพิกถอนโฉนดที่ดินดังกล่าวจึงมิใช่เหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อกรมควบคุมมลพิษโดยตรง แต่ความเสียหายของกรมควบคุมมลพิษเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่กรมควบคุมมลพิษมิอาจใช้ที่ดินที่รับ โอนกรรมสิทธิ์จากกระทรวงการคลัง หาใช่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน จึงไม่มีเหตุให้ กรมควบคุมมลพิษต้องตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดอันเกิดจากการกระทำละเมิด ของเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน (เรื่องเสร็จที่ ๔๘๙/๒๕๔๙)

- กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของรัฐได้แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินของทางราชการที่เสียหายแล้ว และได้ผลจากการสอบ ข้อเท็จจริงว่า เป็นความเสียหายอันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่และไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเกิดจากความผิดหรือ ประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐก็ไม่ต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๙/๒๕๔๒)

- การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดตามข้อ ๘ วรรคหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าการกระทำละเมิดเกิดขึ้นหรือไม่ เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจะต้องรับผิดชอบ ใช้เป็นจำนวนเท่าใด และความเสียหายที่เกิดขึ้นหน่วยงานของรัฐมีส่วนบกร่องด้วยหรือไม่ ดังนั้น กรณี ที่หน่วยงานของรัฐทราบแน่ชัดว่า เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดที่จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายไหมทดแทนคือผู้ใด ทราบจำนวนค่าเสียหายที่แน่นอน และเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดยินยอมชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงาน ของรัฐแล้ว หน่วยงานของรัฐก็ไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดอีก (เรื่องเสร็จที่ ๑๙๓/๒๕๔๓)

- กรณีที่ความเสียหายเกิดแก่เงินที่มีค่าเสียหายจำนวนแน่นอน สามารถคิดคำนวณเป็นจำนวนเงิน ที่แน่นอนได้และเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้ชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นครบถ้วนเต็มจำนวนแล้ว ย่อมไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดแต่อย่างใด แต่กรณีอื่น หน่วยงาน ของรัฐจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดเพื่อสอบข้อเท็จจริงแล้วเสนอความเห็น ก่อนสั่งการว่าผู้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสินไหมทดแทนหรือไม่ และเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการ ได้มีคำวินิจฉัยประการใดแล้ว ก็ต้องส่งสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดให้กระทรวง การคลังตรวจสอบเสมอ แม้ว่าการจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิด หรือในระหว่างที่คณะกรรมการดังกล่าวกำลังดำเนินการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดอยู่ ผู้กระทำละเมิด จะยินยอมชดเชยค่าเสียหายเป็นเงินหรือเป็นทรัพย์สินอื่น หน่วยงานของรัฐก็ต้องดำเนินการดังกล่าวต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๐/๒๕๔๓)

- กรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลและคดีนั้นยังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ถือว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นจาก การฟ้องคดี เนื่องจากศาลฎีกาอาจมีคำพิพากษาแตกต่างไปจากศาลชั้นต้นก็ได้ ดังนั้น เมื่อสถาบันการบันพลงเรือน ได้อุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลฎีกา ถือว่ายังไม่เกิดความเสียหายขึ้น จึงยังไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบ ข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๕๙๕/๒๕๔๕)

- หน่วยงานของรัฐที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจพบว่ามีกรณีเงินขาดบัญชีหรือเจ้าหน้าที่ของ รัฐทุจริตและมีการชี้มูลความแล้ว มีการเรียกให้ชดเชยเงินหรือทรัพย์สินคืน ไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดอีกตามข้อ ๖ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการเร่งรัด ติดตาม

เกี่ยวกับกรณีเงินขาดบัญชีหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๖ (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๐/๒๕๔๙ และเรื่องเสร็จที่ ๔๑๑/๒๕๔๓) ส่วนความเสียหายอย่างอื่นที่เกิดขึ้นนั้นหน่วยงานของรัฐก็ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดต่อไป

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดเป็นดุลยพินิจหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

หัวหน้าหน่วยงานของรัฐจะต้องใช้ดุลยพินิจพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐจะไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดก็ได้ แต่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐต้องรายงานผลการพิจารณาให้ปลัดกระทรวง ปลัดทบวง หรือรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา หรือกำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงานของตนทราบ เพื่อพิจารณาว่าสมควรดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดต่อไปหรือไม่

ตัวอย่าง

- กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องเพราะเหตุยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดเวลาฟ้องคดีนั้น มหาวิทยาลัยบูรพาจึงได้รับความเสียหายเนื่องจากไม่อาจเรียกร้องให้ นาง พ. และ นางสาว ม. รับผิดชอบตามสัญญาการศึกษาต่อต่างประเทศได้ เมื่อปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยได้ใช้เวลาตามสมควรในการดำเนินการเตรียมเอกสารหลักฐานส่งให้แก่พนักงานอัยการแล้ว และอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพาพิจารณาเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพาก็มีดุลยพินิจที่จะไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๔๗๗/๒๕๕๘)

- เมื่อกรมปศุสัตว์เห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ ก็ไม่ต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดซึ่งโดยหลักหัวหน้าหน่วยงานของรัฐต้องรายงานผลการพิจารณากรณีไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดให้ปลัดกระทรวง ปลัดทบวง หรือรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา หรือกำกับดูแล หรือควบคุมการปฏิบัติงานของตนทราบ แต่เมื่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มิได้บัญญัติในรายละเอียดว่าการรายงานผลการพิจารณาต้องประกอบด้วยเอกสารใดบ้าง เมื่อการรายงานผลการพิจารณากรณีดังกล่าวมีปัญหาในทางปฏิบัติ กรมปศุสัตว์และสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงสามารถที่จะตกลงหาวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และให้การรายงานผลการพิจารณาดังกล่าวเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๕/๒๕๔๗)

- กรณีทรัพย์สินของราชการเสียหาย หากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐพิจารณาข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้วไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ ก็ไม่ต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิด แต่จะต้องรายงานผลการพิจารณาให้ปลัดกระทรวงหรือรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา หรือกำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงานของตน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวพิจารณาว่าสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิดหรือไม่ (เรื่องเสร็จที่ ๗๐๔/๒๕๔๘)

- หากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่า กรณีบ้านพักของทางราชการได้รับความเสียหายจากเหตุเพลิงไหม้นั้น มีเหตุอันควรเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่พักอาศัยในบ้านพักครู เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบตามละเมิด

แม้ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ในเรื่องเสร็จที่ ๕๕๑/๒๕๔๗ จะวินิจฉัยว่า การที่เจ้าหน้าที่เข้าพักในบ้านพักของทางราชการ ไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ให้แก่หน่วยงานของรัฐก็ตาม เนื่องจากความเห็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่พิจารณาเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ว่าเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ ซึ่งต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาว่าความเสียหายนั้นมีเหตุอันควรเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่เสียก่อน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ขั้นตอนต่อมาคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดจึงพิจารณาว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่นั้นเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ ดังนั้น จึงไม่อาจนำความเห็นดังกล่าวมาเป็นเหตุผลในการไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๐/๒๕๖๐)

๓. ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่หน่วยงานของรัฐเนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่และกรณีที่เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน หน่วยงานของรัฐที่เสียหายต้องอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ คือต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล และหน่วยงานนั้นต้องเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดหาทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย และในกรณีที่มีการโอนหรือยุบรวมกิจการ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่รับโอนบรรดากิจการและอำนาจหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

ตัวอย่าง

- พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมสรรพากร กำหนดให้กรมสรรพากรกรุงเทพฯ เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค และการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาหาตัวผู้รับผิดชอบในทางแพ่งตามระเบียบความรับผิดชอบของข้าราชการในทางแพ่งเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และต่อมาพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวถูกยกเลิกไป อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาหาตัวผู้รับผิดชอบในทางแพ่งจึงเป็นอำนาจของอธิบดีกรมสรรพากรตามระเบียบความรับผิดชอบของข้าราชการในทางแพ่ง ต่อมาระเบียบความรับผิดชอบของข้าราชการในทางแพ่งดังกล่าวถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ (๑) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด จึงเป็นอำนาจของอธิบดีกรมสรรพากร ในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาหาตัวผู้รับผิดชอบในทางแพ่งแล้วแต่ยังไม่แล้วเสร็จ เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ อธิบดีกรมสรรพากรจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดขึ้นใหม่ตามข้อ ๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ (เรื่องเสร็จที่ ๘๒๑/๒๕๔๐)

- เจ้าหน้าที่ของสถาบันราชภัฏที่ได้รับมอบหมายจากอธิการบดีให้เป็นผู้มีอำนาจในการเบิกจ่ายหรือโอนเงินได้กระทำการใด ๆ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่เงินในบัญชีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของสถาบันราชภัฏ จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏจึงเป็นผู้เสียหาย เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏจึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๓๓๓/๒๕๔๔)

- เมื่อพนักงานหรือลูกจ้างของมหาวิทยาลัยราชภัฏกระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่มหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในมหาวิทยาลัยจึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๙๒๓/๒๕๔๗)

- เมื่อเจ้าหน้าที่ทำละเมิดในขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการองค์การพอกหน้ง ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในฐานะที่กำกับดูแลองค์การพอกหน้ง (เรื่องเสร็จที่ ๑๕๔/๒๕๔๘)
- ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำละเมิดแก่การเคหะแห่งชาติอันมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ และคณะกรรมการการเคหะแห่งชาติ โดยที่ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ทั้งสามเกิดจากข้อเท็จจริงเดียวกัน จึงอาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดคณะเดียวกันได้ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลการเคหะแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง (เรื่องเสร็จที่ ๗๑๑/๒๕๕๒)
- กรณีคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกรุงเทพมหานครกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดย่อมเป็นของหัวหน้าหน่วยงานระดับกรมหรือกระทรวงที่บังคับใช้พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่เนื่องจากปลัดกระทรวงมหาดไทยและอธิบดีกรมที่ดินเป็นกรรมการร่วมอยู่ในคณะกรรมการดังกล่าวด้วย ดังนั้น ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีอำนาจกำกับดูแลกรมที่ดินและเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ (เรื่องเสร็จที่ ๑๕๗/๒๕๕๓)
- เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับหน่วยงานของรัฐในระดับกระทรวง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในกระทรวงนั้น จึงอยู่ในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๗๙๒/๒๕๕๘)
- ตามข้อบังคับกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาว่าด้วยพนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๓ “ผู้จัดการกองทุน” เป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ดังนั้น “ผู้จัดการกองทุน” จึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดในกรณีเจ้าหน้าที่ของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษากระทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนฯ (เรื่องเสร็จที่ ๓๓๗/๒๕๕๔)
- สถานีนามัย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโรงพยาบาลต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนราชการประจำจังหวัดหรือส่วนราชการประจำอำเภอจึงไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ฉะนั้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินของโรงพยาบาลซึ่งจัดซื้อโดยเงินงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว ปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและมีอำนาจฟ้องคดีในกรณีที่มีผู้ละเมิดต่อทรัพย์สินของหน่วยงานของรัฐ (เรื่องเสร็จที่ ๓๐๗/๒๕๔๑)
- กรณีการกระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของหน่วยงานในสังกัดราชการบริหารส่วนภูมิภาคของกรมป่าไม้ ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานป่าไม้จังหวัดท้องที่หรือสำนักงานป่าไม้อำเภอท้องที่ กรมป่าไม้ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจึงเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกทำละเมิด ดังนั้น อธิบดีกรมป่าไม้ในฐานะหัวหน้าหน่วยงานจึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด โดยกรมป่าไม้อาจมอบอำนาจในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (เรื่องเสร็จที่ ๓๖๖/๒๕๔๑)
- การจัดซื้อจัดจ้างโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหายได้ใช้จ่ายจากเงินตรองราชการซึ่งเป็นวงเงินที่ตั้งอยู่ที่ทำการปกครองจังหวัดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติการจ่ายเงิน ที่ทำการปกครองจึงเป็นส่วนราชการที่ได้รับจัดสรรวงเงินตรองราชการและถือว่าเป็นส่วนราชการที่ได้รับความเสียหาย แต่เนื่องจากที่ทำการปกครองจังหวัดไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กรมการปกครอง

ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหาย อธิบดีกรมการปกครองในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายย่อมมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบทางละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๙๖๐/๒๕๕๖)

- เมื่อสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับโอนบรรดา กิจการและอำนาจหน้าที่ของศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต ๑-๑๒ จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เสียหาย ย่อมถือได้ว่าสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหาย ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นผู้มีอำนาจ แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๐/๒๕๔๙)

- กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพริกได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ เมืองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพริกได้ยุบรวมกับเทศบาลตำบลท่าพริกเนินทราย เทศบาลตำบลท่าพริกเนินทราย จึงเป็นหน่วยงานของรัฐผู้เสียหาย ดังนั้น นายกเทศมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าของหน่วยงานของรัฐจึงมีอำนาจแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๔๓/๒๕๕๐)

กรณีหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ทำละเมิดเสียเอง ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปของหัวหน้า หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ และหากว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้ทำละเมิด พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว หัวหน้าหน่วยงานของรัฐคนใหม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิด ทางละเมิดได้

ตัวอย่าง

- กรณีเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดนั้นเป็นอำนาจของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ คือ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบอำนาจ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงกรณีเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ของสถานศึกษาแล้ว ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดจึงแยกเป็น ๒ กรณี ดังนี้ ๑. ผู้ทำละเมิดเป็นข้าราชการครู ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือ ๒. ผู้ทำละเมิดเป็นผู้ช่วยการสถานศึกษา ถ้าผู้ทำละเมิดยังดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาเดิม เลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการ ถ้าผู้ทำละเมิดย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาอื่นแล้ว ผู้ช่วยการสถานศึกษาปัจจุบันซึ่งมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดสามารถ แต่งตั้งคณะกรรมการได้ (เรื่องเสร็จที่ ๙๖/๒๕๔๙)

- กรณีผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติทำละเมิดเกิดความเสียหาย แก่สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) คณะกรรมการบริหารสำนักงาน ส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ ในฐานะผู้มีอำนาจควบคุมดูแลการดำเนินงานของสำนักงานฯ จึงมี อำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด ส่วนกรณีที่ผู้อำนวยการสำนักงาน ส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรม ซอฟต์แวร์แห่งชาติคนใหม่หรือผู้รักษาการแทนมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิด ทางละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๒๒/๒๕๕๘)

- ธนาคารแห่งประเทศไทยทำละเมิดต่อ นาย น. กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้างแรงงาน เมื่อผู้ว่าการ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้เข้าทำสัญญากับ นาย น. ในฐานะผู้แทนของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งอาจ มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงคือ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการคลัง ในฐานะเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายและมีอำนาจกำกับดูแลกิจการทั่วไปของธนาคารแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๙/๒๕๕๓)

๔. การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ถือว่าเป็นการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดทางละเมิด

การดำเนินการทางวินัยกับการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมิใช่การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ดังนั้น การนำผลการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมาเป็นเหตุในการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงส่งผลให้คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ตัวอย่าง

- รายงานผลการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยยังมีอาจถือได้ว่า ปลัดกระทรวงสาธารณสุขหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายรู้ถึงการทำละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ที่ต้องรับผิด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๒๙๙/๒๕๔๗)

- กรณีที่ประธานกรรมการองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาตัวผู้เกี่ยวข้องที่ต้องรับผิดทางละเมิดตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายคือ ผู้อำนวยการ อ.ส.ค. มิใช่ประธานกรรมการ อ.ส.ค. ดังนั้น การดำเนินการดังกล่าวจึงมิใช่การตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง อ.ส.ค. ต้องมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๒๓๒/๒๕๔๘)

- การพิจารณาสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นเพียงการสอบข้อเท็จจริงเพื่อชี้มูลความผิดทางวินัยและมูลความผิดทางอาญา มิใช่ชี้มูลความผิดทางวินัยและทางอาญาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าวจึงไม่มีผลผูกพันการพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด โดยคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการจัดซื้อที่ดินของเจ้าหน้าที่กองที่ดิน คณะกรรมการจัดซื้อที่ดิน ผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติและคณะกรรมการการเคหะแห่งชาติ ทำให้การเคหะแห่งชาติได้รับความเสียหาย การเคหะแห่งชาติจึงต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด เพื่อสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดในเรื่องนี้ต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๓๒๕/๒๕๕๓)

- การดำเนินการทางวินัยและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของทั้งสองกรณีต้องแยกออกจากกัน แม้เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงจะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ แต่การดำเนินการทางวินัยนั้นย่อมเป็นดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาที่จะดำเนินการทางวินัยหรือไม่ก็ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๘๗/๒๕๕๘)

- หน่วยงานของรัฐนำผลการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมาเป็นเหตุในการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นการออกคำสั่งโดยไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งต้องให้คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดพิจารณาก่อน คำสั่งดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๑๔/๒๕๕๔)

- หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดชอบและการกระทำผิดวินัยย่อมแตกต่างกัน แม้การกระทำของเจ้าหน้าที่จะเป็นความผิดวินัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดอาจถูกลงโทษทางวินัยได้ไม่ว่าจะเป็น ความผิดวินัยร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ตาม แต่หากการกระทำมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการแล้ว ไม่ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิด และเจ้าหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น (คำพิพากษาศาลปกครอง สูงสุดที่ อ.๔๙๕/๒๕๕๙)

๕. กรณีที่เหตุละเมิดเกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับและศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้ว

หากเหตุละเมิดเกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับและศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้ว สามารถใช้ข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วจากคำพิพากษามาเป็นแนวทาง ในการพิจารณาความผิดของเจ้าหน้าที่ได้ โดยมีต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิด ทางละเมิดขึ้นใหม่

ตัวอย่าง

- เมื่อเหตุละเมิดของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ และกองทัพอากาศซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐได้ชดเชยค่าเสียหายในผลแห่งละเมิดที่กระทำ โดยเจ้าหน้าที่ไปแล้ว กองทัพอากาศมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่ได้ทันทีโดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการ สอบข้อเท็จจริงใหม่ จึงใช้ข้อเท็จจริงที่ยุติตามคำพิพากษาของศาลเป็นแนวพิจารณาความรับผิดของเจ้าหน้าที่ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๓/๒๕๕๕)

๖. สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนขาดอายุความ

แม้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนจะขาดอายุความก็ได้เป็นการ ตัดสิทธิหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

ตัวอย่าง

- แม้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนขาดอายุความแล้ว หากหน่วยงานของรัฐประสงค์จะดำเนินการ แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดต่อไปก็สามารถทำได้ และไม่เป็นการตัดอำนาจ ของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ในการสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการตามระเบียบ สำนักราชเลขาธิการว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งหากปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน แม้ว่าสิทธิเรียกร้องจะขาดอายุความแล้วก็ยัง พ้องคดีต่อศาลเพื่อให้บังคับต่อไปได้ เนื่องจากศาลไม่อาจอ้างเอาอายุความเป็นเหตุยกฟ้องหากคู่ความมิได้ยกขึ้น ต่อสู้ตามมาตรา ๑๙๓/๒๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๘๕๐/๒๕๕๔)

๗. จำนวนและองค์ประกอบของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดมีจำนวนรวมกันไม่เกิน ๕ คน โดยผู้มีอำนาจ แต่งตั้งต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของกรรมการเป็นสำคัญโดยจะสังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดก็ได้

ตัวอย่าง

- กรณีที่จะต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ต้องมีจำนวน คณะกรรมการดังกล่าวรวมกันไม่เกิน ๕ คน ส่วนการกำหนดผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการเป็นกรณี ที่ผู้ร่วมแต่งตั้งต้องพิจารณาร่วมกันโดยพิจารณาความเหมาะสมเป็นกรณี ๆ ไป (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๒/๒๕๕๕)

- ตามข้อ ๘ ประกอบกับข้อ ๑๑ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้กำหนดให้แต่งตั้งคณะกรรมการได้ไม่เกิน ๕ คน แม้จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือได้รับความเสียหายเกิน ๕ หน่วยงาน แต่กฎหมายก็มีได้กำหนดให้ต้องมีกรรมการมาจากทุกหน่วยงาน การตั้งคณะกรรมการจึงต้องร่วมกันพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมได้ไม่เกิน ๕ คน (เรื่องเสร็จที่ ๓๙๒/๒๕๔๙)

- องค์ประกอบของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดนั้นย่อมเป็นดุลยพินิจของผู้แต่งตั้งที่จะพิจารณาแต่งตั้งโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถโดยไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการจากหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดสังกัดอยู่ (เรื่องเสร็จที่ ๘๗๘/๒๕๕๖)

ข้อ ๙ ถ้าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐอีกแห่งหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายแจ้งต่อผู้บังคับบัญชา และให้มีการรายงานตามลำดับชั้นจนถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ตนสังกัด เว้นแต่

- (๑) ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายเป็นรัฐมนตรี ให้แจ้งต่อนายกรัฐมนตรี
- (๒) ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายเป็นกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐแห่งใด ให้แจ้งต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
- (๓) ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายเป็นผู้ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใด ให้แจ้งต่อกระทรวงการคลัง
- (๔) ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายเป็นผู้ซึ่งไม่มีผู้บังคับบัญชาและมีใช้ปฏิบัติงานในราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้แจ้งต่อผู้มีอำนาจกำกับดูแล ผู้แต่งตั้งตนหรือผู้ซึ่งสั่งให้ตนปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ

ข้อ ๑๐ ในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นตามข้อ ๙ ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหาย และหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดหรือผู้ซึ่งระเบียบนี้กำหนดให้เป็นผู้รับแจ้งตามข้อ ๙ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) แล้วแต่กรณี มีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการ

หากความเสียหายเกิดขึ้นกับหน่วยงานของรัฐโดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งสังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดอยู่ในสังกัดขณะเกิดความเสียหายมีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการ

ตัวอย่าง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับความเสียหายจากการที่ต้องชำระเงินภาษีเพิ่มเติม กรณีการจัดซื้อเครื่องบิน ซึ่งความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรทำความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐแห่งอื่น ดังนั้น ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และอธิบดีกรมศุลกากรจะต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๒/๒๕๔๔)

- เจ้าหน้าที่ของกรมที่ดินปลอมหนังสือรับรองการทำประโยชน์เพื่อประกันเงินกู้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยเจ้าหน้าที่ที่ดินผู้นั้นได้รับจดทะเบียนจำนองที่ดินโดยรู้อยู่แล้วว่า

หนังสือรับรองการทำประโยชน์เป็นเอกสารปลอม จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดังนั้น หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหาย (ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) และหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดอยู่ในสังกัด (อธิบดีกรมที่ดิน) จึงมีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๒๒๑/๒๕๔๔)

- เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีกระทำละเมิดโดยยกยอกเงิน ฌาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี (งานสวัสดิการ) จึงเป็นกรณีที่สำนักนายกรัฐมนตรีได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ซึ่งปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจะต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๖/๒๕๔๕)

- เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมการปกครองได้กระทำการโดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กรณีดังกล่าวอธิบดีกรมการปกครองในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดอยู่ในสังกัดมีอำนาจร่วมกับกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดได้ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมการปกครองนั้นจะเกษียณอายุราชการไปแล้วก็ตาม (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๑/๒๕๔๕)

- โครงการฝายราศีไศลเป็นโครงการซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ภูมิภาคที่ ๑ - ๔ ได้รับความเสียหายจากการจ่ายค่าชดเชย ต่อมาได้มีการโอนอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาและส่งเสริมพลังงานทั้งหมดไปยังกรมชลประทาน กรมชลประทานจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดอันเกิดจากการจ่ายเงินค่าชดเชยโครงการฝายราศีไศลโดยมิชอบ ถ้าเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน (ปัจจุบันคือกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน) มีส่วนในการทำละเมิดด้วย อธิบดีกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานก็ต้องร่วมกันตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดด้วย หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด เพียงลำพังหรือมอบอำนาจให้หน่วยงานอื่นแต่งตั้งคณะกรรมการมิได้ (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๗/๒๕๔๗)

- เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้รับความเสียหายจากการซื้อที่ดินในราคาสูงเกินกว่าความเป็นจริง เนื่องจากการออกหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินของนาย พ. ซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี อธิบดีกรมที่ดินหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดสังกัดอยู่จึงมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดร่วมกับเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่พัสดุผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจจ้างซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สังกัดกรมราชทัณฑ์และกรมโยธาธิการและผังเมืองบกพร่องต่อหน้าที่ทำให้กรมราชทัณฑ์ได้รับความเสียหาย อธิบดีกรมราชทัณฑ์หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายและอธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดอยู่ในสังกัดในขณะเกิดความเสียหาย จึงมีอำนาจร่วมกันตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด แม้ภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะได้โอนไปสังกัดหน่วยอื่นก็ตาม (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๙/๒๕๕๐)

- เมื่อเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครฯ ทำความเสียหายแก่การไฟฟ้านครหลวง จึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐอีกแห่งหนึ่ง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่มีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการ

สอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ดังนั้น กรุงเทพมหานครฯ และการไฟฟ้านครหลวงจึงต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดขึ้นใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๘๐๗/๒๕๕๐)

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐมากกว่าหนึ่งแห่ง และหรือความเสียหายเกิดจากผลการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตามข้อ ๘ หรือข้อ ๑๐ บรรดาที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี ร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการ

กรณีที่ความเสียหายเกิดจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันมีผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหาย หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐบรรดาที่เกี่ยวข้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด การพิจารณาว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งใดเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดต้องพิจารณาว่า เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งใดในขณะกระทำละเมิด หากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นโอนย้ายไปหน่วยงานแห่งอื่นก็ไม่ทำให้หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นที่เจ้าหน้าที่โอนย้ายไปสังกัดภายหลังมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด

ตัวอย่าง

- ความเสียหายที่เกิดในช่วงเวลาก่อนมีการโอนย้ายเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องไปดำรงตำแหน่งยังหน่วยงานอื่น เป็นกรณีที่ต้องการบริหารส่วนตำบลได้รับความเสียหาย แต่เมื่อได้ยุบรวมกับเทศบาล ทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบลได้รับความเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่จึงโอนไปเป็นของเทศบาล ดังนั้น เทศบาลจึงเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเสียหาย และมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหลังจากมีการโอนย้ายเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และได้ขอยืมตัวเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราวโดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิมนั้นเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐอีกแห่งหนึ่งดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่จึงมีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๖๔๓/๒๕๕๐)

- เหตุละเมิดเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่สังกัดกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน และสำนักงานอัยการสูงสุด ยื่นฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี ทำให้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้รับความเสียหายไม่อาจเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ผู้มีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดในกรณีนี้จึงได้แก่ อธิบดีกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติในฐานะหน่วยงานที่ได้รับความเสียหาย ปลัดกระทรวงพลังงานและอัยการสูงสุดในฐานะหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดอยู่ในสังกัด แม้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดจะย้ายหน่วยงานหรือออกจากราชการไปแล้วก็ไม่มีผลทำให้อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐในสังกัดเดิมของเจ้าหน้าที่ในขณะเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดระงับสิ้นไป (เรื่องเสร็จที่ ๗๓๓/๒๕๕๒)

- พนักงานขับรถยนต์ของมหาวิทยาลัยมหิดลได้รับมอบหมายให้ขับรถยนต์ไปปฏิบัติราชการแต่ประสบอุบัติเหตุชนท้ายรถยนต์บรรทุกสิบล้อของบุคคลภายนอก เป็นเหตุให้รถยนต์ของทางราชการได้รับความเสียหาย โดยรถยนต์คันดังกล่าวดำเนินการจัดซื้อและจดทะเบียนเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล แต่ที่มาของเงินในการจัดซื้อเป็นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ของประเทศไทยของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) โดยมีข้อผูกพันตามสัญญาให้ทุนสนับสนุน

เพื่อดำเนินการโครงการจัดตั้งศูนย์สัตว์ทดลองเพื่อการผลิตและบริการ ระหว่างศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ของประเทศไทย (TCELS) กับมหาวิทยาลัยมหิดล รถยนต์ที่ได้รับความเสียหายจึงไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล แต่เป็นกรรมสิทธิ์ของ TCELS เมื่อ TCELS ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลแต่เป็นหน่วยงานเฉพาะด้านภายในสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์จึงได้แก่สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจากกรณีนี้ ได้แก่ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์ และมหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งเป็นผู้เสียหายในฐานะเจ้าของสัตว์ทดลองอาหารสัตว์และวัสดุรองนอน จึงเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่หน่วยงานของรัฐมากกว่าหนึ่งแห่ง ซึ่งจะต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๕๒๗/๒๕๕๔)

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้อุดหนุนเงินสมทบกับเงินของเทศบาลตำบลท่าหลวง ในโครงการก่อสร้างสะพานสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนในการควบคุมดูแลให้เทศบาลตำบลท่าหลวงนำเงินอุดหนุนไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เมื่อเกิดความเสียหายกับสะพานดังกล่าวจึงถือได้ว่า เทศบาลตำบลท่าหลวงและองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐมากกว่าหนึ่งแห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเทศบาลตำบลท่าหลวงจึงต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง (เรื่องเสร็จที่ ๑๐๓๙/๒๕๕๓)

- การโอนย้ายไปสังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นภายหลังเมื่อเหตุละเมิดเกิดขึ้นแล้ว ไม่ทำให้อำนาจการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้สิ้นสุดลง และไม่ทำให้หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนั้นเข้ามาเป็นหน่วยงานที่จะร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดด้วย เมื่อกรณีสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีไม่ใช่หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในข่ายว่า เป็นผู้กระทำละเมิดสังกัดอยู่ในขณะที่มีการกระทำละเมิด สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจึงไม่ใช่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๙๕๙/๒๕๕๖)

- กรณีเจ้าหน้าที่ของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคร่วมกับเจ้าหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นกระทำความละเมิดต่อบุคคลภายนอก ข้อ ๓๑ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้นำข้อ ๘ ถึงข้อ ๒๐ มาใช้โดยอนุโลม ซึ่งกรณีดังกล่าวข้อเท็จจริงที่มีการกระทำละเมิดเป็นข้อเท็จจริงเดียวกัน จึงควรนำระเบียบฯ ข้อ ๑๑ มาใช้ โดยให้ผู้บริหารท้องถิ่นกับหัวหน้าหน่วยงานราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๔๖๓/๒๕๔๘)

- เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองสกลนครและเจ้าหน้าที่กรมที่ดินได้กระทำความละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก เมื่อความเสียหายเกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายหน่วยงาน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจำต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด ดังนั้น เทศบาลเมืองสกลนครและกรมที่ดินซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความเสียหายจึงต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๖๔๖/๒๕๕๑)

- กรมพลศึกษาได้รับความเสียหายจากการที่ไม่มีการเรียกค่าปรับ ในกรณีที่ผู้รับจ้างผิดสัญญาในการปรับปรุงก่อสร้างค่ายลูกเสือซึ่งอยู่ในความดูแลของกองการลูกเสือ กรมพลศึกษา ซึ่งคณะกรรมการตรวจการจ้างประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของค่ายลูกเสือ และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยพลศึกษา โดยปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของค่ายลูกเสือโอนมาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่

ของหลายหน่วยงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการพลศึกษา จะต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๘๕๓/๒๕๕๑)

- กรณีไม่สามารถบังคับคดีเอาากับทรัพย์สินหลักประกันจากผู้ประกันในคดีอาญาได้เพราะพนักงานอัยการมิได้ยื่นคำร้องขอออกหมายบังคับคดี เป็นเหตุให้ไม่สามารถบังคับคดีกับผู้ประกันได้ สำนักงานศาลยุติธรรมจึงเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเสียหาย ถือว่าเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน ดังนั้น สำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานอัยการสูงสุดจึงต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๓/๒๕๕๙)

- โครงการก่อสร้างอาคารศาลากลางด้านชายแดนถาวรดำเนินการโดยใช้งบประมาณที่จัดสรรให้กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ ประกอบด้วย จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี อันมีผลประโยชน์ร่วมกัน เมื่อมีการใช้จ่ายงบประมาณไม่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการถือว่าทุกจังหวัดเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายร่วมกัน เมื่อในขณะนั้นมีผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ คือ รองผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ นายอำเภออุทุมพรพิสัย และเสมียนตราอำเภออุทุมพรพิสัยอยู่ในข่ายที่จะต้องรับผิดชอบจึงเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีเป็นหัวหน้ากลุ่มจังหวัดมีหน้าที่กำกับดูแลการใช้จ่ายงบประมาณ ดังนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในฐานะหัวหน้ากลุ่มจังหวัดฯ จึงเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ปลัดกระทรวงมหาดไทยในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่รองผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นผู้ก่อความเสียหายสังกัดอยู่และอธิบดีกรมการปกครองในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่นายอำเภออุทุมพรพิสัยและเสมียนตราอำเภออุทุมพรพิสัยซึ่งเป็นผู้ก่อความเสียหายสังกัดอยู่จึงต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๑๐๓๑/๒๕๕๙)

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตามข้อ ๘ ข้อ ๑๐ หรือข้อ ๑๑ แต่งตั้งคณะกรรมการหรือเห็นว่าไม่มีเหตุที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการ ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจแต่งตั้งนั้นเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการแต่งตั้งหรือไม่แต่งตั้งคณะกรรมการ หากการนั้นไม่ถูกต้องให้สั่งแก้ไขใหม่ให้ถูกต้อง

ถ้าผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตามข้อ ๘ ข้อ ๑๐ หรือข้อ ๑๑ ไม่แก้ไขใหม่ให้ถูกต้องตามคำสั่งในวรรคหนึ่งภายในเวลาอันสมควร ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการหรือเปลี่ยนแปลงกรรมการแทนผู้มีอำนาจแต่งตั้งนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

ตัวอย่าง

- กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บัญญัติให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี เป็นผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดจึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งหรือเปลี่ยนแปลงกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามข้อ ๑๒ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๕๐/๒๕๔๑)

- การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดไม่ควรแต่งตั้งผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบข้อเท็จจริงฯ เป็นกรรมการ แต่จากการสอบข้อเท็จจริงของเทศบาลพบว่า

ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำละเมิดของนาง ศ. โดยลำพัง ดังนั้น แม้ว่าจะมีการแต่งตั้งให้นาง จ. ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของนาง ศ. และอาจต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดครั้งนี้เป็นกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม การสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดของนาง ศ. ที่ได้ดำเนินการโดยเทศบาลย่อมไม่เสียไป แต่อย่างไรก็ดี หากกระทรวงการคลังพิจารณาแล้วเห็นว่ามูลละเมิดครั้งนี้มีกรณีที่นาง จ. จะต้องร่วมรับผิดชอบ อาจแจ้งความเห็นในเรื่องดังกล่าวโดยขอให้เทศบาลเมืองนครนายกพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดเฉพาะในส่วนของนาง จ. ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๐๖/๒๕๔๒)

- เมื่อผู้อำนวยการองค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์เป็นผู้กระทำละเมิด กรณีเช่นนี้สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดซึ่งเป็นพนักงานระดับต่ำกว่าผู้อำนวยการเป็นคณะกรรมการดังกล่าวได้ แต่อาจถูกโต้แย้งเรื่องคุณสมบัติของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด ดังนั้นจึงสมควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมในฐานะผู้กำกับดูแลเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๖/๒๕๔๔)

- กรณีที่ทรัพย์สินของสำนักงานศาลปกครองสูญหายในขณะที่จัดการอบรม ณ โรงแรม ว. กลุ่มงานนิติการต้องดำเนินการฟ้องร้องภายในอายุความ โดยรายงานความเสียหายให้เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองทราบ แต่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานศาลปกครองไม่ดำเนินการฟ้องร้องจนกระทั่งสิทธิเรียกร้องขาดอายุความ จึงถือได้ว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลปกครองแล้ว เมื่อเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองไม่ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดในกรณีนี้ ประธานศาลปกครองสูงสุดซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๗๔/๒๕๔๗)

- การที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด และคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ใดในหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานของรัฐ และหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น พิจารณาแล้วว่าไม่มีเหตุที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐก็มีหน้าที่ต้องรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว เพื่อให้ปลัดกระทรวง ปลัดทบวงหรือรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเหนือผู้กำกับดูแล หรือควบคุมการปฏิบัติงาน พิจารณาว่าสมควรยุติเรื่องหรือไม่ต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๑๔๗๗/๒๕๕๘)

ข้อ ๑๒/๑ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐกระทำให้เกิดความเสียหายหรือมีส่วนกระทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลหรือควบคุมการปฏิบัติงานของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ

ข้อ ๑๓ ในการประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่แทนมติที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการที่ไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุม อาจทำความเห็นแย้งมติที่ประชุมรวมไว้ในความเห็นของคณะกรรมการได้

ข้อ ๑๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำละเมิด โดยตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง รับฟังพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบเอกสาร วัตถุ หรือสถานที่กระทำการคลังอาจกำหนดแนวทางการสอบข้อเท็จจริง การทำบันทึกและการรายงานผล เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเป็นการทั่วไปได้

การตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดสามารถดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ แม้จะมีการฟ้องเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดต่อศาลหรือยื่นข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ โดยไม่ต้องรอให้ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน และแม้จะมีคำพิพากษาของศาลแล้วก็ตาม คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดก็สามารถสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาเจ้าหน้าที่ผู้ร่วมรับผิดชอบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้

ตัวอย่าง

- เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า คู่ความในคดีอาญาของศาลจังหวัดบุรีรัมย์ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลตูมใหญ่โจทก์ และนาย ว. จำเลย เท่านั้น ไม่มีข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่อื่นแต่ประการใด ดังนั้น คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย จึงสามารถสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ และดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นต่อไปได้โดยไม่ต้องรอให้ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน และเมื่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์มีคำพิพากษาในคดีอาญา ให้จำคุกนาย ว. และให้ นาย ว. ชดใช้เงินให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลตูมใหญ่ หากองค์การบริหารส่วนตำบลตูมใหญ่ได้รับการชดใช้เพียงบางส่วนหรือยังไม่ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดก็สามารถสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาเจ้าหน้าที่ผู้ร่วมรับผิดชอบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๗๘๑/๒๕๕๓)

- การสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบในทางละเมิดเป็นการดำเนินการที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างจากการพิจารณาข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดให้การที่มีข้อพิพาทอยู่ในชั้นอนุญาโตตุลาการถือเป็นเหตุที่ไม่ต้องดำเนินการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดหรือเป็นเหตุให้ต้องชะลอหรือยุติการดำเนินการดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงจึงสามารถดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อไปได้ระหว่างการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ (เรื่องเสร็จที่ ๘๓๕/๒๕๕๑)

ข้อ ๑๕ คณะกรรมการต้องให้โอกาสแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือผู้เสียหายได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานของตนอย่างเพียงพอและเป็นธรรม

ในการสอบข้อเท็จจริงทางละเมิด คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดต้องเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่าทำละเมิดหรือผู้เสียหายได้มีโอกาสดังกล่าวชี้แจงข้อเท็จจริงและโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานของตนอย่างเป็นธรรม

ตัวอย่าง

- ในกรณีที่คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชแต่งตั้ง มิได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงและโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน และต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้พิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งที่เรียกให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากกรมอุทยานฯ ประสงค์จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่เกี่ยวข้องก็สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่เพื่อดำเนินการสอบสวนความรับผิดทางละเมิดได้ และดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยรับฟังคำชี้แจงจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและพยานหลักฐานทั้งหมด (เรื่องเสร็จที่ ๘๗๖/๒๕๕๑)

- แม้บันทึกสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดจะมีการระบุในบันทึกถ้อยคำว่าเป็นการชี้แจงข้อเท็จจริงในฐานะพยาน แต่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีหนังสือเชิญผู้ถูกกล่าวหามาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดโดยแนบสำเนาหนังสือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคที่ ๔ ซึ่งชี้มูลกล่าวหาว่าบุคคลดังกล่าวมีการกระทำผิดไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ เป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย โดยให้ไปดำเนินการสอบสวนเจ้าหน้าที่ทั้ง ๑๙ รายตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กรณีจึงถือได้ว่าคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาทั้ง ๑๙ รายได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ตามข้อ ๑๕ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๙๗/๒๕๕๓)

- หน่วยงานรัฐมิได้แจ้งข้อเท็จจริงให้เจ้าหน้าที่ทราบทั้งไม่ส่งหนังสือเรียกให้เจ้าหน้าที่มาให้ถ้อยคำการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงจึงถือว่าไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้เสนอพยานหลักฐานอย่างเป็นธรรม ดังนั้น คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๑๗/๒๕๕๖)

ข้อ ๑๖ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วให้เสนอความเห็นไปยังผู้แต่งตั้ง ถ้าผู้แต่งตั้งขอให้ทบทวนหรือสอบสวนเพิ่มเติม ให้คณะกรรมการรีบดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่ผู้แต่งตั้งกำหนด
ความเห็นของคณะกรรมการต้องมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่แจ้งชัด และต้องมีพยานหลักฐานที่สนับสนุนประกอบด้วย
ความเห็นของคณะกรรมการไม่ผูกมัดผู้แต่งตั้งหรือรัฐที่จะมีความเห็นเป็นอย่างอื่น

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่ผู้แต่งตั้งกำหนด

กรณีที่ต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงฯ การกำหนดเวลาแล้วเสร็จของการพิจารณานั้นจึงต้องกระทำโดยการตกลงกันระหว่างสองหน่วยงาน

ตัวอย่าง

- การกำหนดเวลาแล้วเสร็จของการพิจารณานั้นตามข้อ ๑๖ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้กระทำโดยผู้แต่งตั้ง ดังนั้น กรณีที่ต้องร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด การกำหนดเวลาดังกล่าวจึงต้องกระทำโดยการตกลงกันระหว่างสองหน่วยงาน (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๒/๒๕๔๕)

ข้อ ๑๗ เมื่อผู้แต่งตั้งได้รับผลการพิจารณาของคณะกรรมการแล้ว ให้วินิจฉัยสั่งการว่ามีผู้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ และเป็นจำนวนเท่าใด แต่ยังมีต้องแจ้งการสั่งการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ให้ผู้แต่งตั้งส่งสำนวนภายในเจ็ดวันนับแต่วันวินิจฉัยสั่งการให้กระทรวงการคลังเพื่อตรวจสอบ เว้นแต่เป็นเรื่องที่กระทรวงการคลังประกาศกำหนดว่าไม่ต้องรายงานให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ

ให้กระทรวงการคลังพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้มีอำนาจตรวจสอบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เห็นสมควรจะให้บุคคลใดส่งพยานหลักฐานหรือมาให้ถ้อยคำเพื่อประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม อีกก็ได้

ในระหว่างการศึกษาของกระทรวงการคลัง ให้ผู้แต่งตั้งสั่งการให้เตรียมเรื่องให้พร้อมสำหรับการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระค่าสินไหมทดแทน หรือดำเนินการฟ้องคดีเพื่อมิให้ขาดอายุความสองปีนับจากวันที่ผู้แต่งตั้งวินิจฉัยสั่งการ

ให้กระทรวงการคลังพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดไม่น้อยกว่าหกเดือน ถ้ากระทรวงการคลังไม่แจ้งผลการตรวจสอบให้ทราบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ผู้แต่งตั้งมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรและแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เว้นแต่ในกรณีหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้กระทรวงการคลังพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ถ้ากระทรวงการคลังไม่แจ้งผลการตรวจสอบให้ทราบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ผู้แต่งตั้งมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรและแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

๑. หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายต้องทำการวินิจฉัยสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด

เมื่อคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนแก่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายในฐานะผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวก็ต้องวินิจฉัยจากสำนวนว่า จากข้อเท็จจริงดังกล่าวมีการกระทำละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่และผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเท่าใด

ตัวอย่าง

- แพทย์สังกัดวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล ทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก เมื่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้บัญญัติให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สินของวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาลมาเป็นของมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ดังนั้น หนี้ที่เกิดจากการกระทำละเมิดดังกล่าวของแพทย์ผู้เป็นเจ้าหน้าที่วิทยาลัยแพทยศาสตร์ฯ จึงโอนไปเป็นของมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครด้วย อธิการบดีมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครผู้บังคับบัญชาสูงสุดและรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัยจึงมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดวินิจฉัยข้อเท็จจริงแล้วเสร็จก็ต้องส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงไปให้อธิการบดีมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการและดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๒๓/๒๕๕๔)

๒. หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เสียหายต้องส่งสำนวนการพิจารณาของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ

ภายหลังจากที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายได้รับสำนวนการสอบสวนจากคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและวินิจฉัยสั่งการว่าใครเป็นผู้ต้องรับผิดจากการกระทำละเมิดและจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเท่าใดเรียบร้อยแล้ว หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่เป็นความผิดหรือไม่และต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเท่าใดภายในเวลา ๗ วันนับแต่ที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าววินิจฉัยสั่งการ เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับของประกาศกระทรวงการคลังที่ไม่ต้องรายงานให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ^{๓๐} หัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายก็ไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนการพิจารณาความรับผิดดังกล่าวให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ

ตัวอย่าง

- ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ในสังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐอีกแห่งหนึ่ง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดสังกัดจะต้องร่วมกันพิจารณาและลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดสำหรับแนวปฏิบัติในการเสนอผลการสอบสวนให้ผู้แต่งตั้งร่วมวินิจฉัยและเสนอความเห็นไปยังกระทรวงการคลังนั้น อาจกระทำในรูปแบบของการประชุมร่วมกันหรือกำหนดให้ผู้แต่งตั้งคนใดคนหนึ่งพิจารณาไปแล้วจึงให้ผู้แต่งตั้งอื่นพิจารณาในภายหลังก็ได้ ในการนี้ผู้แต่งตั้งต้องร่วมกันวินิจฉัยสั่งการว่ามีผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือไม่และเป็นจำนวนเท่าใดแต่ยังไม่ต้องแจ้งการสั่งการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบแล้วเสนอความเห็นทั้งหมดไม่ว่าจะเห็นตรงกันหรือไม่ไปให้กระทรวงการคลังตรวจสอบตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๖๙๒/๒๕๔๕)

- การที่นายกเทศมนตรีตำบลสุคริบนำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่และมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด เมื่อผลการตรวจสอบฟังได้ว่านายกเทศมนตรีฯ เป็นผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อเทศบาลตำบลสุคริบน ต่อมาได้มีการส่งสำนวนการสอบสวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลังที่จะต้องพิจารณาว่าการกระทำของนายกเทศมนตรีฯ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือไม่ตามข้อ ๑๗ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๓๖๙/๒๕๔๓)

- เจ้าหน้าที่การรถไฟแห่งประเทศไทยทุจริตค่าระวางสินค้าทำให้การรถไฟได้รับความเสียหาย เมื่อผู้ว่าการรถไฟแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและภายหลังได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนซึ่งเข้าข้อยกเว้นของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องรายงานให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ ดังนั้น การรถไฟฯ จึงไม่ต้องส่งรายงานความรับผิดทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ แต่เมื่อภายหลังมีการอุทธรณ์คำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวและผู้ว่าการรถไฟฯ ได้พิจารณาอุทธรณ์แล้ว เห็นว่า เจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงมีผลให้ผลการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดนี้ไม่เข้าข้อยกเว้นตามประกาศกระทรวงการคลังฯ ดังนั้น

^{๓๐} ประกาศของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดที่ไม่ต้องรายงานให้กระทรวงการคลังตรวจสอบนั้น ถือว่าเป็นอำนาจของกระทรวงการคลังที่จะประกาศกำหนดเรื่องที่ได้รับการยกเว้นดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร โดยอาจกำหนดเรื่องดังกล่าวตามมูลค่าความเสียหาย หรือจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนที่ได้มีการชดใช้แล้วเป็นเกณฑ์ในการกำหนดก็ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๔๐)

ผู้ว่าการรถไฟฯ จึงต้องส่งผลการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้กระทรวงการคลังตรวจสอบตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๕/๒๕๕๐)

- การแจ้งความเสียหายให้กระทรวงการคลังทราบตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการปฏิบัติเมื่อเกิดความเสียหายแก่เงินราชการหรือทรัพย์สินของทางราชการอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นเพียงการแจ้งให้กระทรวงการคลังทราบในเบื้องต้นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยไม่มีวัตถุประสงค์ให้กระทรวงการคลังดำเนินการใด ๆ จึงเป็นขั้นตอนที่กำหนดเพิ่มไปจากขั้นตอนที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมิได้ขัดหรือแย้งกับระเบียบดังกล่าว เพราะระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมิได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายต้องแจ้งให้กระทรวงการคลังทราบถึงความเสียหาย เพียงแต่กำหนดในข้อ ๑๗ ว่า เมื่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดได้ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงแล้ว ให้วินิจฉัยสั่งการเกี่ยวกับผู้ต้องรับผิดและจำนวนค่าสินไหมทดแทนและส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่ต้องส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบตามประกาศกระทรวงการคลัง (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๔/๒๕๕๐)

- นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ได้ตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดกรณีเทศบาลจ่ายขาดเงินสะสมเกินร้อยละ ๔๐ ของงบประมาณรายจ่ายเพื่อการลงทุนของปี ไม่เป็นไปตามข้อ ๘๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงินและการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อผลการสอบสวนของคณะกรรมการฟังได้ว่าเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ได้รับความเสียหายจำนวน ๑,๑๒๙,๐๑๙ บาทจริง และได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลังจะต้องพิจารณาว่าเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ได้รับความเสียหายจริงหรือไม่ ทั้งนี้ ตามข้อ ๑๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๕๔๗/๒๕๕๒)

- การที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีหน่วยงานของรัฐผู้ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดและได้รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อกระทรวงการคลังเรียบร้อยแล้ว เท่ากับว่าเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ครบถ้วนแล้ว แม้ภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดนำคดีฟ้องต่อศาลปกครองเนื่องจากไม่เห็นด้วยกับคำสั่งให้ชดเชยค่าเสียหายของเทศบาลและศาลปกครองสูงสุดพิพากษาให้ลดส่วนความรับผิดลงจากเดิมเหลือร้อยละ ๗๐ ของความเสียหายทั้งหมด คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดจึงผูกพันให้เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีปฏิบัติตามโดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบอีก ส่วนค่าสินไหมทดแทนอีกร้อยละ ๓๐ ที่ศาลปกครองเห็นว่าเป็นสัดส่วนความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่แต่ไม่ได้กำหนดตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิด การที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและรายงานผลการพิจารณาไปยังกระทรวงการคลังสำหรับค่าเสียหายในส่วนนี้นั้น กระทรวงการคลังย่อมมีหน้าที่ต้องตรวจสอบสำนวนต่อไป โดยถือว่าเป็นคนละกรณีกับเรื่องที่กระทรวงการคลังได้เคยวินิจฉัยแล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๙๑/๒๕๕๖)

๒.๑ การพิจารณาของกระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลังมีอำนาจเรียกบุคคลหรือพยานหลักฐานใด ๆ มาวินิจฉัยเพิ่มเติมประกอบ
การพิจารณาได้

ตัวอย่าง

- กรณีที่อัยการสูงสุดได้วินิจฉัยสั่งการเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบในเรื่อง
ที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วยนั้น คำวินิจฉัยดังกล่าวของอัยการสูงสุดยังไม่ถือเป็นเด็ดขาด กระทรวงการคลัง
มีอำนาจหน้าที่ที่จะวินิจฉัยตามที่เห็นว่าถูกต้องได้ ซึ่งกระทรวงการคลังสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้
หากเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนของสำนักงานอัยการสูงสุดไม่เพียงพอหรือหากเห็นว่าเพียงพอแล้ว
ก็วินิจฉัยในเนื้อหาของเรื่องได้โดยสามารถดำเนินการได้เองไม่ต้องย้อนกลับไปเริ่มต้นกระบวนการสอบสวน
ข้อเท็จจริงใหม่อีก (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๒/๒๕๔๓)

๒.๒ ระยะเวลาพิจารณาสำนวนของกระทรวงการคลัง

ในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่นั้น
กระทรวงการคลังต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดไม่น้อยกว่าหกเดือน แต่ในกรณีที่หน่วยงาน
ของรัฐนั้นเป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือ
หน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ กระทรวงการคลังต้องพิจารณา
ให้แล้วเสร็จก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

ถ้ากระทรวงการคลังไม่แจ้งผลการตรวจสอบสำนวนให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้เสียหาย
ทราบภายในกำหนดระยะเวลาข้างต้น หัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้แต่งตั้งมีอำนาจออกคำสั่งตามที่เห็นสมควร
และแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ แต่ถ้าสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบเข้าข่ายยกเว้นไม่ต้องส่งให้
กระทรวงการคลังพิจารณาตามประกาศของกระทรวงการคลังแล้ว หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายสามารถออกคำสั่ง
เรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปในทันทีได้เองโดยไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริง
ให้กระทรวงการคลังตรวจสอบก่อน

ตัวอย่าง

- กระทรวงการคลังยังมิได้แจ้งผลการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิด
ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีทราบแต่ยังคงอยู่ภายในกำหนดเวลาที่กระทรวงการคลังยังสามารถ
พิจารณาได้ ดังนั้น การที่เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทน
ให้แก่เทศบาลจึงเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากยังไม่ถึงขั้นตอนที่นายกเทศมนตรีเมืองสุราษฎร์ธานี
จะออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗)

- เมื่อเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายได้แต่งตั้งคณะกรรมการ
สอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบและทำการส่งสำนวนการสอบสวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ
ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่
พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว หากกระทรวงการคลังยังพิจารณาไม่เสร็จสิ้นก่อนอายุความสองปีสิ้นสุดลงไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
เพื่อมิให้ขาดอายุความ นายกเทศมนตรีเมืองอุดรดิตถ์อาจมีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหม
ทดแทนไปก่อนได้ (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๙/๒๕๔๘)

- เทศบาลเมืองทุ่งสงได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ เมื่อเทศบาล
ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบและได้ส่งสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงให้กระทรวง

การคลังตรวจสอบแล้วแต่กระทรวงการคลังไม่แจ้งผลการพิจารณาความรับผิดชอบทางละเมิดภายในกำหนดหนึ่งปีก่อนครบกำหนดอายุความใช้สิทธิเรียกร้องสองปีของหน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่น เทศบาลจึงสามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยถือว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ภายหลังกระทรวงการคลังพิจารณาสำนวนแล้วเสร็จ เทศบาลเมืองทุ่งสงจึงมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเห็นของกระทรวงการคลังอีกครั้งหนึ่ง คำสั่งในครั้งหลังนี้ก็เป็นคำสั่งต่อเนื่องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนของคำสั่งในครั้งก่อน จึงถือได้ว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่เทศบาลรู้เรื่องและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดแล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๙๔๑/๒๕๕๖)

- กองทัพบกหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายได้มีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อนส่งสำนวนการพิจารณาของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบถือเป็นการข้ามขั้นตอนในสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่งผลให้คำสั่งของกองทัพบกดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ต่อมาภายหลังกองทัพบกจะมีการส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงให้กระทรวงการคลังตรวจสอบและแก้คำสั่งเดิมเฉพาะจำนวนเงินตามความเห็นของกระทรวงการคลังก็ถือได้ว่าเป็นการแก้ไขเพียงบางส่วนของคำสั่งไม่มีผลทำให้คำสั่งเดิมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับมาเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายได้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๕๒/๒๕๕๗)

- อดีตผู้อำนวยการองค์การฟอกหนังทำละเมิดต่อองค์การฟอกหนัง (อ.ฟ.น.) เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า สำนวนการสอบข้อเท็จจริงการทำละเมิดดังกล่าวมีลักษณะตามข้อยกเว้นที่ไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงให้แก่กระทรวงการคลังตรวจสอบตามข้อ ๒.๒ แห่งประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องรายงานให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ อ.ฟ.น. จึงไม่มีหน้าที่ต้องส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงให้กระทรวงการคลัง แต่เป็นกรณีที่ อ.ฟ.น. ต้องมีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ อ.ฟ.น. ต่อไปตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๑/๒๕๔๙)

- ข้อ ๑๗ วรรคสอง แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้อำนาจแก่กระทรวงการคลังในการออกประกาศยกเว้นสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่บางประเภทที่ไม่จำเป็นต้องส่งมาให้กระทรวงการคลังพิจารณา เพื่อเป็นการลดขั้นตอนในการสอบข้อเท็จจริงและทำให้การวินิจฉัยสั่งการของหน่วยงานของรัฐรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้น หากสำนวนการสอบข้อเท็จจริงใดเข้าข้อยกเว้นที่ไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบตามประกาศของกระทรวงการคลัง หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายก็ย่อมสามารถดำเนินการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อไปได้ทันที แต่ทั้งนี้ก็ไม่เป็นการตัดอำนาจของกระทรวงการคลังในการที่จะเรียกสำนวนการสอบข้อเท็จจริงของหน่วยงานของรัฐมาตรวจสอบได้ หากเห็นว่าสำนวนเรื่องใดไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ หรือแนวทางที่กระทรวงการคลังกำหนดไว้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๙/๒๕๕๗)

๒.๓ การดำเนินการพิจารณาสำนวนของกระทรวงการคลังในกรณีที่เหตุแห่งละเมิดเกิดก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลบังคับใช้

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ การดำเนินการในส่วนที่เป็นวิธีบัญญัติก็จำเป็นต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายใหม่อันรวมไปถึงขั้นตอนการพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงของกระทรวงการคลังด้วย โดยต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังที่ปรากฏในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว ไม่ว่าเหตุละเมิดจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นก็ตาม แต่หากเหตุละเมิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายก็สามารถดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลก่อนได้รับผลการพิจารณาจากกระทรวงการคลังได้ โดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาจากกระทรวงการคลังตามข้อ ๑๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย

ตัวอย่าง

- เหตุละเมิดที่เกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ประกาศใช้ หากกระทรวงการคลังไม่สามารถแจ้งผลการพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงให้หน่วยงานของรัฐ ที่ได้รับความเสียหายทราบได้ก่อนคดีขาดอายุความ หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องคดีต่อศาลก่อนคดีขาดอายุความได้ทันทีโดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาของกระทรวงการคลังตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และโดยที่ยังไม่ต้องออกคำสั่งแจ้งให้ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อป้องกันคดีขาดอายุความ แต่ถ้าหากปรากฏว่ากระทรวงการคลังสามารถแจ้งผลการพิจารณาได้ก่อนคดีขาดอายุความ หน่วยงานที่ได้รับความเสียหายย่อมสามารถออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ เนื่องจากการดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่เป็นขั้นตอนในส่วนของวิธีบัญญัติ จึงสามารถดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายปัจจุบันได้ (เรื่องเสร็จที่ ๔๘๔/๒๕๔๔)

ข้อ ๑๔ เมื่อกระทรวงการคลังพิจารณาเสร็จแล้ว ให้ผู้แต่งตั้งมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังและแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้งราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้ผู้แต่งตั้งของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นสั่งการไปตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

เมื่อหน่วยงานของรัฐที่เสียหายตามวรรคหนึ่งสั่งการตามความเห็นของกระทรวงการคลังแล้ว ให้ผู้แต่งตั้งดำเนินการเพื่อออกคำสั่งให้ผู้ต้องรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทนหรือฟ้องคดีต่อศาลอย่าให้ขาดอายุความ

ในกรณีที่ปรากฏตามความเห็นของกระทรวงการคลังว่ามีผู้ใดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพิ่มขึ้นหรือต่างไปจากสำนวนที่ผู้แต่งตั้งส่งให้ตรวจสอบ หากยังไม่เคยมีการสอบผู้นั้นในฐานะผู้ต้องรับผิดชอบมาก่อน ให้ผู้แต่งตั้งส่งเรื่องให้คณะกรรมการทำการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดผู้นั้นเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งการ ถ้าผลของคำวินิจฉัยของผู้แต่งตั้งตรงกับความเห็นของกระทรวงการคลัง ให้ผู้แต่งตั้งสั่งการให้ผู้นั้นรับผิดชอบแล้วรายงานกระทรวงการคลังเพื่อทราบ ถ้าผลของคำวินิจฉัยของผู้แต่งตั้งต่างไปจากความเห็นของกระทรวงการคลัง ให้ผู้แต่งตั้งรายงานกระทรวงการคลังพิจารณาให้ความเห็นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ ๑๗ วรรคสี่และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๑. การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคภายหลังจากที่กระทรวงการคลังพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดแล้วเสร็จ

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายเป็นราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค เมื่อกระทรวงการคลังพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่แล้วเสร็จพร้อมส่งความเห็นและสำนวนคืนมาให้แก่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายแล้ว หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวจะต้องผูกพันและสั่งการตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

ตัวอย่าง

- เมื่อกระทรวงการคลังวินิจฉัยแล้วว่า ความเสียหายที่เกิดกับรถยนต์ของกรมปศุสัตว์จากกรณีที่รถยนต์ของกรมปศุสัตว์ประสบอุบัติเหตุเฉี่ยวชนกับรถจักรยานยนต์ของบุคคลภายนอกเกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของนาย ห. พนักงานขับรถของกรมปศุสัตว์ มิใช่การกระทำซึ่งยังไม่ถึงขั้นจิตใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามที่กรมปศุสัตว์ได้วินิจฉัย ดังนั้น กรมปศุสัตว์ก็ต้องมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังและแจ้งคำสั่งให้นาย ห. ทราบ (เรื่องเสร็จที่ ๕๘๒/๒๕๔๒)

- การที่อัยการสูงสุดได้วินิจฉัยสั่งการเกี่ยวกับการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในกรณีที่สำนักงานอัยการสูงสุดอนุญาตให้เอกชนจัดทำร้านสวัสดิการบนพื้นที่สำนักงานอัยการสูงสุดโดยมิชอบนั้น คำวินิจฉัยดังกล่าวยังไม่ถือเป็นเด็ดขาด กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่ที่จะวินิจฉัยตามที่เห็นว่าถูกต้องได้ และเมื่อกระทรวงการคลังมีความเห็นเช่นใดแล้วก็จะผูกพันอัยการสูงสุดให้ต้องมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๒/๒๕๔๓)

- เหตุละเมิดอันเกิดจากการที่ข้าราชการและอดีตข้าราชการสังกัดกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการเข้าทำสัญญาโครงการจัดหาเรือชุดหัวส่วนกับบริษัท E. แต่ไม่ได้รับการส่งมอบเรือตามที่ตกลงกันในสัญญา เมื่อกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีพิจารณาข้อเท็จจริงและส่งสำนวนความเห็นให้กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่ากระทรวงการคลังมีความเห็นแตกต่าง กรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีก็ย่อมต้องมีคำสั่งใหม่ตามความเห็นของกระทรวงการคลังโดยเพิกถอนคำสั่งเดิมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วแต่กรณี (เรื่องเสร็จที่ ๗๙๔/๒๕๔๗ และเรื่องเสร็จที่ ๔๗๑/๒๕๔๙)

- ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดสิงห์บุรีกับพวก เพียดบังเงินค่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่นโดยทุจริต เมื่อกรมราชทัณฑ์ทำการพิจารณาและส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วปรากฏว่า กระทรวงการคลังมีความเห็นให้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องรับผิดเนื่องจากกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ กรมราชทัณฑ์ต้องดำเนินการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้สินไหมทดแทนตามความเห็นของกระทรวงการคลัง แม้ว่าในภายหลังเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดจะอุทธรณ์คำสั่งให้ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ก็ต้องผูกพันตามความเห็นของกระทรวงการคลัง (เรื่องเสร็จที่ ๘๐๑/๒๕๔๗)

- เจ้าหน้าที่กรมสรรพากรทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ยกยอกเงินภาษีทำให้กรมสรรพากรได้รับความเสียหาย จากการสอบข้อเท็จจริงกรมสรรพากรพิจารณาแล้วเห็นว่า เจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้กรมสรรพากรได้รับความเสียหายจริง กรมสรรพากรจึงได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องชุดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เมื่อต่อมากระทรวงการคลังพิจารณาแล้วมีความเห็นแตกต่างจากกรมสรรพากรในเรื่องจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต้องชดเชย กรมสรรพากรจึงต้องดำเนินการออกคำสั่งใหม่ตามความเห็นของกระทรวงการคลัง ดังนั้น การที่กรมสรรพากรได้ดำเนินการ

เพิกถอนคำสั่งของกรมสรรพากรเดิมที่เรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และมีคำสั่งใหม่ตามความเห็นของกระทรวงการคลังจึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๑๙๓/๒๕๔๙)

- กรณีที่กรมการพัฒนาชุมชนเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่กระทรวงการคลังพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิด กรมการพัฒนาชุมชนก็จำเป็นต้องมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเห็นของกระทรวงการคลัง และถ้าเจ้าหน้าที่ผู้รับคำสั่งได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ก็จำเป็นต้องผูกพันตามความเห็นของกระทรวงการคลังด้วย (เรื่องเสร็จที่ ๓๓๐-๓๓๑/๒๕๔๙)

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับความเสียหายจากการทุจริตจัดซื้อนมผงชนิดละลายทันทีในปีงบประมาณ ๒๕๔๕ ของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดให้กระทรวงการคลังตรวจสอบและได้มีคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเห็นของกระทรวงการคลังตามข้อ ๑๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แล้ว แม้ต่อมามีการอุทธรณ์คำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว นายกรัฐมนตรีผู้ซึ่งมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ก็จำเป็นต้องผูกพันตามความเห็นของกระทรวงการคลังด้วย (เรื่องเสร็จที่ ๖๖๘/๒๕๕๑)

- เมื่อกระทรวงการคลังแจ้งผลการพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่กรณีเจ้าหน้าที่จังหวัดอุดรธานีออกคำสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งโดยมิชอบให้จังหวัดอุดรธานีทราบ จังหวัดอุดรธานีซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคหรือกรมการปกครองซึ่งเป็นราชการส่วนกลางก็จำเป็นต้องผูกพันและสั่งการตามความเห็นของกระทรวงการคลัง (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๐/๒๕๕๓)

- กระทรวงการคลังมีความเห็นจากการพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจ่ายเงินรางวัลล่าช้าไม่ถูกต้องเป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหายโดยแจ้งให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการใช้สิทธิทางศาลฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกเงินคืนจากเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดดังกล่าว แต่สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยกองบัญชาการตำรวจนครบาลกลับออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชดใช้เงิน จึงถือว่าการออกคำสั่งที่ไม่เป็นไปตามความเห็นของกระทรวงการคลังซึ่งไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด (เรื่องเสร็จที่ ๖๔๑/๒๕๕๓)

- กรณีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส. ได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทย (ทำหน้าที่แทนกระทรวงการคลังตามมติคณะรัฐมนตรีที่ให้หน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่นสามารถจัดให้มีระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของหน่วยงานตนเองได้และถ้าหากยังไม่สามารถจัดให้มีระเบียบเช่นนั้นได้ให้หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยให้รัฐมนตรีที่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลหรือผู้ควบคุมหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นทำหน้าที่แทนกระทรวงการคลัง) แล้ว หากมีการอุทธรณ์คำสั่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส. ต้องผูกพันตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทยในการวินิจฉัยอุทธรณ์ ดังนั้น การที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส. มีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่แตกต่างจากความเห็นของกระทรวงมหาดไทยที่เห็นว่าเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดจึงเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส. จึงต้องเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว และมีคำสั่งใหม่ตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทย (เรื่องเสร็จที่ ๑๙๔/๒๕๔๙)

๒. การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐภายหลังจากที่กระทรวงการคลังพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดแล้วเสร็จ

เดิมข้อ ๑๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้ในกรณีหน่วยงานของรัฐที่เสียหายเป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐเช่นว่านี้ไม่จำเป็นต้องผูกพันตามความเห็นของกระทรวงการคลัง หากหน่วยงานของรัฐดังกล่าวมีความเห็นแตกต่างไปจากกระทรวงการคลัง หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นจะต้องเสนอให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลหรือควบคุมหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นวินิจฉัยสั่งการต่อไป เพื่อให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวปฏิบัติตามที่เห็นว่าถูกต้องได้ และผู้วินิจฉัยสั่งการดังกล่าวก็ต้องรับผิดชอบถ้าปรากฏในภายหลังว่าคำสั่งดังกล่าวมิชอบด้วยกฎหมายหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยความเห็นรองรับหลักการในเรื่องดังกล่าวไว้ในหลายเรื่องเสร็จ อาทิเช่น เรื่องเสร็จที่ ๓๓๙/๒๕๔๒ เรื่องเสร็จที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๔๗ เรื่องเสร็จที่ ๑๐๒๓/๒๕๔๗ และเรื่องเสร็จที่ ๙๐๗/๒๕๕๑ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลักการดังกล่าวได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยกำหนดให้กรณีของราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ นั้น ผู้แต่งตั้งของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวจะต้องสั่งการไปตามความเห็นของกระทรวงการคลังเช่นเดียวกับการณ์ของส่วนราชการทั่วไป

ข้อ ๑๙ การแจ้งคำสั่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบตามข้อ ๑๗ และข้อ ๑๘ ให้แจ้งด้วยว่าผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์และฟ้องคดีต่อศาลได้พร้อมกับแจ้งกำหนดอายุความร้องทุกข์และอายุความฟ้องคดีต่อศาลให้ทราบด้วย

เนื่องจากคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๒ ปัจจุบันอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องที่เดิมเคยอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ คือ ศาลปกครอง

ตัวอย่าง

- คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ถูกยกเลิกไปแล้ว และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่ได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการอุทธรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ หน่วยงานของรัฐจึงต้องแจ้งสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้รับคำสั่งก่อน ทั้งนี้ ตามมาตรา ๔๐ ประกอบกับมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๙๗/๒๕๕๗)

ข้อ ๒๐ ในกรณีร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการตามข้อ ๑๐ หรือข้อ ๑๑ ให้ผู้แต่งตั้งร่วมร่วมกันวินิจฉัยสั่งการ และเสนอความเห็นทั้งหมด ไม่ว่าจะเห็นตรงกันหรือไม่ ไปยังกระทรวงการคลัง และเมื่อได้ดำเนินการตามข้อ ๑๗ และข้อ ๑๘ แล้ว ถ้าผลในขั้นที่สุดผู้แต่งตั้งร่วมยังมีความเห็นตามข้อ ๑๘ แตกต่างกันจนหาข้อยุติไม่ได้ ก็ให้เสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๒๑ ในการพิจารณาของกระทรวงการคลัง ให้มี “คณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่ง” เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นต่อกระทรวงการคลัง

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งประกอบด้วยอธิบดีกรมบัญชีกลางเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และผู้แทนกระทรวงการคลังตามจำนวนที่จำเป็น ซึ่งปลัดกระทรวงการคลังแต่งตั้ง เป็นกรรมการ

คณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายได้

ในการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งให้นำความในข้อ ๑๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๑. การพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดโดยคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่ง

สำหรับการพิจารณาสำนวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดของกระทรวงการคลังนั้น กระทรวงการคลังต้องจัดให้มี “คณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่ง” เพื่อทำหน้าที่พิจารณาสำนวนดังกล่าว

ตัวอย่าง

- เหตุละเมิดที่เกิดขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีผลใช้บังคับ เมื่อราชการส่วนท้องถิ่นหรือรัฐวิสาหกิจได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดขึ้นทำการสอบข้อเท็จจริงหรือได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางแพ่งตามระเบียบของหน่วยงานนั้น ๆ และรายงานผลไปให้กระทรวงการคลังพิจารณาแล้ว กระทรวงการคลังโดยคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีอำนาจตรวจพิจารณาเรื่องที่เสนอมาได้ เว้นแต่ระเบียบเดิมของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวกำหนดให้ไม่ต้องส่งเรื่องไปให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ (เรื่องเสร็จที่ ๕๖๐/๒๕๔๒)

๒. คณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่ง เป็นคณะกรรมการที่มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมกรรมการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเบี้ยประชุมกรรมการ

ตัวอย่าง

- พระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ให้คำนิยามคำว่า “คณะกรรมการ” ซึ่งมีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมไว้ โดยให้หมายความรวมถึงคณะกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีด้วย เมื่อคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งเป็นคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแล้ว จึงเป็นคณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งขึ้นโดยคณะรัฐมนตรีและมีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมกรรมการโดยรวมไปถึงกรรมการที่เป็นผู้แทนกระทรวงการคลังซึ่งปลัดกระทรวงการคลังแต่งตั้งด้วย (เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๔๐)

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่ความเสียหายเกิดแก่เงิน ให้ใช้เป็นเงินแต่เพียงอย่างเดียว

หากความเสียหายที่หน่วยงานของรัฐได้รับเป็นความเสียหายที่เป็นจำนวนเงินนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบอาจชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีใช้เงินได้

ตัวอย่าง

- เหตุละเมิดอันเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ทำการจัดซื้อเวชภัณฑ์ที่มีใช้ในราคาสูงกว่าความเป็นจริง เป็นความเสียหายที่เกิดแก่เงินของทางราชการ เนื่องจากทางราชการต้องจ่ายเงินในการซื้อเวชภัณฑ์ดังกล่าวสูงกว่าความเป็นจริง การชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีนี้จึงต้องเป็นเงินเท่านั้น ดังนั้น การนำเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยามาชดเชยความเสียหายจึงไม่เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๘๖/๒๕๕๗)

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่ความเสียหายมิได้เกิดแก่เงิน จะดำเนินการดังต่อไปนี้แทนการชำระเงินก็ได้

(๑) ชดเชยเป็นทรัพย์สินอย่างเดียวกันโดยมีสภาพ คุณภาพ ปริมาณ และลักษณะเดียวกันกับทรัพย์สินที่สูญหายหรือเสียหายและใช้งานแทนได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินที่สูญหายหรือเสียหาย โดยทำสัญญายินยอมชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นทรัพย์สินดังกล่าว

(๒) ซ่อมแซมหรือบูรณะทรัพย์สินที่ชำรุดเสียหายให้คงสภาพเดิม โดยทำสัญญาว่าจะจัดการให้ทรัพย์สินคงสภาพเหมือนเดิมภายในเวลาไม่เกินหกเดือน

(๓) การชดเชยเป็นทรัพย์สินหรือการซ่อมแซมหรือบูรณะทรัพย์สินที่แตกต่างไปจาก (๑) หรือ (๒) ต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน

การชดเชยค่าเสียหายเป็นทรัพย์สินหรือการซ่อมแซมหรือบูรณะทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้มีการตรวจรับตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุของทางราชการหรือของหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ

การทำสัญญาตามวรรคหนึ่งต้องจัดให้มีผู้ค้ำประกัน และในกรณีที่เห็นสมควรจะให้วางหลักประกันด้วยก็ได้

ข้อ ๒๔ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตาย ให้รับดำเนินการตามระเบียบนี้โดยอนุโลมเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็วและระมัดระวังอย่าให้ขาดอายุความมรดก ในกรณีที่ผู้แต่งตั้งเห็นว่าเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐ ให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้องผู้จัดการมรดกหรือทายาทต่อไป ในกรณีของผู้แต่งตั้งร่วมถ้ามีความเห็นแตกต่างกันให้ดำเนินการไปพลางก่อนตามความเห็นของผู้แต่งตั้งสำหรับหน่วยงานของรัฐที่เสียหาย และถ้าต่อมามีข้อยุติเป็นประการใดให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงการดำเนินการไปตามนั้น

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตายและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดชอบละเมิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐ ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องผู้จัดการมรดกหรือทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ตายให้รับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนภายในอายุความ

ตัวอย่าง

- การฟ้องคดีผู้จัดการมรดกหรือทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาตามข้อ ๒๔ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐวิสาหกิจดังกล่าวจะต้องส่งเรื่องให้แก่พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดี (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๔/๒๕๔๑)

ข้อ ๒๕ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบและขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในขั้นตอนใด ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายกำหนดจำนวนเงินที่ขอผ่อนชำระนั้นตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงรายได้ ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพตามฐานานุรูปของเจ้าหน้าที่ ความรับผิดชอบที่บุคคลนั้นมีอยู่ตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี และพฤติการณ์แห่งกรณีประกอบด้วย

ในการให้ผ่อนชำระ ต้องจัดให้มีผู้ค้ำประกัน และในกรณีที่เห็นสมควรจะให้วางหลักประกันด้วยก็ได้

๑. การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ

เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดของตนสามารถยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่เสียหายเพื่อขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวได้ โดยหน่วยงานของรัฐที่เสียหายดังกล่าวมีอำนาจกำหนดจำนวนเงินผ่อนชำระได้ตามความเหมาะสมโดยคำนึงจากสถานภาพทางการเงินของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ

๒. ระยะเวลาในการยื่นคำขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน

ช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบจะสามารถยื่นคำขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนได้นั้น จะต้องเป็นช่วงเวลาหลังจากที่หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายได้รับทราบความเห็นของกระทรวงการคลังและแจ้งคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเห็นของกระทรวงการคลังแล้ว

ตัวอย่าง

- การผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่จะกระทำได้อีกต่อเมื่อทราบจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องชำระและทราบตัวเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเป็นที่แน่นอนแล้ว กล่าวคือ ภายหลังจากที่กระทรวงการคลังได้พิจารณาสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดและแจ้งความเห็นของกระทรวงการคลังให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายทราบ เพราะฉะนั้น การผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนจะสามารถกระทำได้อีกต่อเมื่อหน่วยงานของรัฐที่เสียหายแจ้งคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดทราบแล้ว ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนก่อนที่หน่วยงานของรัฐที่เสียหายจะแจ้งคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นทราบจึงไม่อาจกระทำได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔๕/๒๕๔๒)

๓. การตกลงยินยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน

การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนของเจ้าหน้าที่ถือได้ว่าเป็นการประนีประนอมยอมความระหว่างหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ต้องรับผิดชอบอย่างหนึ่งตามข้อ ๒๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กล่าวคือ เป็นการประนีประนอมโดยการขยายเวลาชำระหนี้ ดังนั้น การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐที่เสียหายจึงจำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อนเสมอ เว้นแต่กระทรวงการคลังจะประกาศกำหนดข้อยกเว้นที่อนุญาตให้หน่วยงานของรัฐสามารถตกลงยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนได้โดยไม่ต้องขอความเห็นจากกระทรวงการคลัง

ตัวอย่าง

- การประนีประนอมยอมความเมื่อพิจารณาตามมาตรา ๘๕๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อาจกระทำได้ ๒ ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะที่ ๑ ประนีประนอมโดยลดจำนวนหนี้ลง หรือ ลักษณะที่ ๒

ประนีประนอมโดยการขยายระยะเวลาชำระหนี้ การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนของเจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบทางละเมิดตามข้อ ๒๕ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ถือเป็นการขยายระยะเวลาชำระหนี้หนึ่ง จึงเข้าลักษณะเป็นการประนีประนอมยอมความ ดังนั้น การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทน หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายจึงจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อนตามนัยข้อ ๒๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๘๔๔/๒๕๔๒ และเรื่องเสร็จที่ ๖๙๘/๒๕๔๘)

- การรับสภาพหนี้และการขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนจะกระทำได้อเมื่อทราบจำนวนค่าสินไหมทดแทนและตัวเจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบเป็นที่แน่นอนแล้ว ดังนั้น เจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบจึงสามารถขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนต่อองค์การสะพานปลาหน่วยงานของรัฐผู้เสียหายได้ก็ต่อเมื่อองค์การสะพานปลาได้แจ้งคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลังให้เจ้าหนี้ที่ผู้นั้นทราบแล้ว และการขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการประนีประนอมยอมความโดยการขยายระยะเวลาชำระหนี้หนึ่งตามข้อ ๒๘ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น องค์การสะพานปลาจึงต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน (เรื่องเสร็จที่ ๖๑๘/๒๕๔๓)

ข้อ ๒๖ กระทรวงการคลังอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการค้ำประกัน การวางหลักประกัน หนังสือผ่อนชำระ และสัญญาค้ำประกันก็ได้

ข้อ ๒๗ ในกรณีที่เจ้าหนี้ที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ปรากฏว่าเจ้าหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ให้งานของรัฐบาลที่เสียหายพิจารณาผ่อนผันตามความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนดและต้องไม่ดำเนินคดีล้มละลายแก่ผู้นั้น แต่ถ้าการที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้นั้นเกิดจากการประพฤติด้อย่างร้ายแรงของเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ที่กระทำการใด ๆ อันเป็นการประพฤติด้อย่างร้ายแรงเพื่อให้หน่วยงานของรัฐบาลไม่ได้รับชำระหนี้ครบถ้วน ให้งานของรัฐบาลที่เสียหายส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีล้มละลาย

โดยหลักหากเจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐที่เสียหายไม่สามารถชำระหนี้เงินดังกล่าวได้ หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจพิจารณาผ่อนผันการชำระค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวให้แก่เจ้าหนี้ที่ผู้นั้นได้ตามความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนดและห้ามดำเนินคดีล้มละลายแก่เจ้าหนี้ที่ผู้นั้น แต่ถ้าหากว่าการไม่สามารถชำระหนี้เงินดังกล่าวได้เกิดจากการประพฤติด้อย่างร้ายแรงของเจ้าหนี้ที่ผู้นั้นเองหรือเจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบชดใช้การใด ๆ อันเป็นการประพฤติด้อย่างร้ายแรงเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายไม่ได้รับชำระหนี้ดังกล่าวครบถ้วน กรณีเช่นนี้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีล้มละลายแก่เจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบชดใช้โดยส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีล้มละลายแก่เจ้าหนี้ที่ผู้นั้นแทนให้

ส่วนกรณีใดบ้างที่จะถือว่าเป็น “การประพฤติด้อย่างร้ายแรง” หรือ “การประพฤติด้อย่างร้ายแรงเพื่อให้หน่วยงานของรัฐไม่ได้รับชำระหนี้ครบถ้วน” นั้น ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป

สำหรับการดำเนินคดีล้มละลายกับเจ้าหนี้ที่ต้องรับผิดชอบตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหนี้ที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ จะต้องเป็นการดำเนินการกับ

เจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น หากเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบกล่าวพ้นจากสภาพการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว การดำเนินคดีล้มละลายแก่บุคคลดังกล่าวจะไม่อยู่ในบังคับตามข้อ ๒๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

ตัวอย่าง

- กองทัพบกได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่จนเป็นเหตุให้ทรัพย์สินในคลังสิ่งอุปกรณ์ของกองบัญชาการช่วยรบที่ ๓ สูญหายไป แม้ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่กองทัพบกได้ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ดังกล่าวยังคงรับราชการอยู่และไม่ปรากฏเหตุว่าการไม่สามารถชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่เกิดจากการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือเกิดจากการกระทำใด ๆ อันเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงเพื่อให้กองทัพบกไม่ได้รับชำระหนี้ครบถ้วน กองทัพบกก็ไม่อาจที่จะดำเนินคดีล้มละลายกับเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ สำหรับกรณีใดบ้างที่จะถือว่าเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงนั้นต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป เช่น การไม่สามารถชำระหนี้ได้นั้นเกิดจากการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง อาจปรับได้กับกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นหมกมุ่นในอบายมุขจนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ ส่วนกรณีที่จะถือว่าการกระทำใดเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงเพื่อให้หน่วยงานของรัฐไม่ได้รับชำระหนี้ครบถ้วนนั้น ก็ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไปเช่นเดียวกัน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ย้ายไปเสียซ่อนเร้น หรือโอนทรัพย์สินไปให้แก่ผู้อื่น หรือแกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นจำนวนจริง (เรื่องเสร็จที่ ๘๒/๒๕๔๒)

- กองทัพบกได้รับความเสียหายจากการที่เจ้าหน้าที่ทหารในสังกัดกระทำการทุจริตยักยอกเงินของทางราชการไป เมื่อปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบไม่มีทรัพย์สินใด ๆ เพียงพอที่จะชำระหนี้ในมูลละเมิดให้แก่กองทัพบกได้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบได้พ้นจากการรับราชการทหารแล้ว การดำเนินการฟ้องคดีล้มละลายแก่ผู้ต้องรับผิดชอบในกรณีนี้จึงไม่อยู่ในข่ายบังคับของข้อ ๒๗ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมุ่งหมายที่จะใช้บังคับแก่กรณีที่เกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะไม่อาจนำมาใช้กับบุคคลอื่นที่มีใจเจ้าหน้าที่ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๘๓๒/๒๕๔๑)

ข้อ ๒๘ การประนีประนอมยอมความไม่ว่าจะเกิดขึ้นในขั้นตอนใดต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน เว้นแต่กระทรวงการคลังจะประกาศกำหนดเป็นอย่างอื่น

การประนีประนอมยอมความกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น หน่วยงานของรัฐผู้เสียหายจำต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อนเสมอ เว้นแต่กระทรวงการคลังจะประกาศกำหนดเรื่องที่หน่วยงานของรัฐสามารถทำการประนีประนอมยอมความกับเจ้าหน้าที่ได้เองโดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

อนึ่ง การขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนของเจ้าหน้าที่ตามข้อ ๒๕ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ถือได้ว่าเป็นการประนีประนอมยอมความอย่างหนึ่ง ดังนั้น หากมีการขอผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบ หน่วยงานของรัฐก็จำต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังด้วย

ข้อ ๒๙ ในกรณีตามข้อ ๒๖ ข้อ ๒๗ หรือข้อ ๒๘ ถ้าเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ การดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบสำหรับหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

หน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ สามารถกำหนดระเบียบการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขเยียวยากรณีเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบไม่สามารถชำระค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานตนเองได้ แต่ถ้ายังมีได้จัดให้มีระเบียบการดำเนินการของตนเองขึ้น หน่วยงานของรัฐดังกล่าวก็สามารถนำแนวทางปฏิบัติที่ปรากฏในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้ไปพลางก่อนได้

ตัวอย่าง

- การดำเนินการเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เกี่ยวกับการค้าประกัน วงหลักประกัน การผ่อนชำระ การดำเนินคดีล้มละลาย และการประนีประนอมยอมความ หน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวขึ้นปฏิบัติเป็นการเฉพาะตามความจำเป็นและความเหมาะสมของหน่วยงานได้โดยต้องสอดคล้องกับการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่ถ้ายังไม่สามารถจัดให้มีระเบียบการปฏิบัติของหน่วยงานตนเองได้ให้หน่วยงานของรัฐเช่นว่านั้นปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๔/๒๕๔๑)

หมวด ๒

กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

ข้อ ๓๐ ในหมวดนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม และราชการส่วนภูมิภาค แต่ไม่รวมถึงราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

“หน่วยงานของรัฐ” ในกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกตามหมวด ๒ ข้อ ๓๐ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ นี้ มีความหมายทำนองเดียวกับนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามหมวด ๑ ข้อ ๖ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ให้ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐออกระเบียบหรือข้อบังคับของตนเองเพื่อความเหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานแห่งนั้น แต่ในกรณีที่ยังไม่สามารถจัดให้มีระเบียบหรือข้อบังคับดังกล่าวได้ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐสามารถนำข้อกำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ไปใช้บังคับโดยอนุโลมก่อนได้

ตัวอย่าง

- องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจมีการกำหนดข้อบังคับขององค์การโทรศัพท์ว่าด้วยความรับผิดทางแพ่ง แต่กำหนดไว้ในข้อบังคับว่ากรณีใดที่ข้อบังคับดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยอนุโลม การกำหนดไว้เช่นนี้ย่อมมีผลทำให้องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยสามารถนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้บังคับกับส่วนที่ไม่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยได้เสมือนเป็นระเบียบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเอง (เรื่องเสร็จที่ ๓๖๙/๒๕๔๔)

- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นรัฐวิสาหกิจ เมื่อเจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของหมวด ๒ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ แต่เมื่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังไม่มีกำหนดระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่กรณีเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงต้องปฏิบัติตามหมวด ๒ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๔๗๙/๒๕๔๔)

ข้อ ๓๑ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเห็นว่าความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องในการที่ตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นแจ้งต่อผู้บังคับบัญชาโดยไม่ชักช้า และให้มีการรายงานตามลำดับชั้นถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น แต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นรัฐมนตรีหรือกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือผู้ซึ่งไม่สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดหรือผู้ซึ่งไม่มีผู้บังคับบัญชา ให้ดำเนินการตามข้อ ๙ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) และให้นำข้อ ๘ ถึงข้อ ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ในทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นแจ้งการกระทำที่เป็นเหตุละเมิดดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาของตนโดยไม่ชักช้าและให้รายงานการกระทำดังกล่าวตามลำดับชั้นจนถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ตนสังกัดอยู่

แต่ถ้าหากเจ้าหน้าที่ที่ทำการละเมิดเป็นรัฐมนตรีหรือกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งไม่สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดหรือไม่มีผู้บังคับบัญชา ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายดังกล่าวดำเนินการแจ้งให้นายกรัฐมนตรี หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นปฏิบัติงานอยู่ กระทรวงการคลัง หรือผู้มีอำนาจกำกับดูแลทราบตาม ข้อ ๙ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และดำเนินการสอบข้อเท็จจริงในการกระทำนั้นต่อไปโดยนำข้อ ๘ ถึงข้อ ๒๐ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตัวอย่าง

- กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก หากการกระทำนั้นเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน คือ หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่สังกัดอยู่ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบเพื่อที่จะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๒๐/๒๕๔๘)

เมื่อข้อ ๓๑ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้นำข้อ ๘ ถึงข้อ ๒๐ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วยแล้ว กรณีจึงย่อมรวมถึงการส่งสำนวนไปให้กระทรวงการคลังตรวจสอบด้วย อย่างไรก็ตามการส่งสำนวนดังกล่าวจะทำเฉพาะกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นสมควรให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำขอเท่านั้น

ตัวอย่าง

- ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้รับคำขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของบุคคลภายนอก หน่วยงานของรัฐนั้นจะมีหน้าที่ส่งสำนวนการพิจารณาคำขอดังกล่าวให้กระทรวงการคลังตรวจสอบก็ต่อเมื่อหน่วยงานของรัฐเห็นสมควรให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำขอเท่านั้น หากกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่ได้รับคำขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีคำสั่งให้ไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำขอของบุคคลภายนอกแล้ว หน่วยงานของรัฐที่ได้รับคำขอดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนให้กระทรวงการคลังพิจารณา (เรื่องเสร็จที่ ๓๗๐/๒๕๔๔)

ข้อ ๓๒ ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัด หรือกระทรวงการคลัง ในกรณีที่เจ้าหน้าที่มิได้สังกัดหน่วยงานใด หรือหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่ง ในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผลการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน รับคำขอนั้นและดำเนินการตามระเบียบนี้โดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำขอผิดหน่วยงาน ให้หน่วยงานผู้รับคำขอรับส่งเรื่องไปยังหน่วยงานของรัฐ ที่เห็นว่าเป็นหน่วยงานของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบพิจารณาต่อไปและให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบ กรณีดังกล่าวนี้ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐได้รับคำขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนับแต่วันที่ได้รับคำขอ ที่ส่งมานั้น

เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกทำให้เกิดความเสียหาย ผู้เสียหายสามารถยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่หรือกระทรวงการคลังในกรณีที่เจ้าหน้าที่มิได้สังกัดหน่วยงานใด แล้วแต่กรณี เพื่อขอรับชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายนั้น และถ้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้รับคำขอแล้วก็ให้ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงหาตัวเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ต่อไปโดยไม่ชักช้า

ถ้าผู้เสียหายยื่นคำขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนผิดหน่วยงาน ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอส่งเรื่อง ไปให้หน่วยงานของรัฐที่ถูกต้องโดยเร็วพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายทราบและให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบ ได้รับคำขอตั้งแต่วันที่คำขอเช่นนั้นส่งมาถึงหน่วยงานของตน

ตัวอย่าง

- กรณีที่พนักงานขับรถยนต์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี ได้กระทำละเมิดโดยขับรถชนคนเดินรถของบุคคลภายนอกในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ต่อมาบริษัทเอราวัณประกันภัย จำกัด ในฐานะผู้รับประกันภัยรถยนต์ของบุคคลภายนอกและเป็นผู้รับช่วงสิทธิได้มีหนังสือถึงปลัดกระทรวงศึกษาธิการแจ้งให้ชดใช้ค่าเสียหายแต่ก็มีได้ดำเนินการใดต่อไปอีก หนังสือดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการจึงยังไม่จำเป็นต้องดำเนินการใด ๆ เว้นแต่จะมีการยื่นคำขอ หรือการฟ้องคดี ซึ่งในกรณีดังกล่าวปลัดกระทรวงศึกษาธิการจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความรับผิดทางละเมิดต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๗๘๒/๒๕๔๑)

ข้อ ๓๓ เมื่อได้รับคำขอตามข้อ ๓๒ และหน่วยงานของรัฐที่ได้รับคำขอไว้เห็นว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตน ให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการต่อไปโดยไม่ชักช้า

เมื่อหน่วยงานของรัฐได้รับคำขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าเป็นหน่วยงานของตนที่จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๓๔ ในกรณีที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ยื่นคำขอ ให้หน่วยงานของรัฐที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนปฏิบัติตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

ให้คิดดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันกระทำละเมิดในจำนวนเงินที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ยื่นคำขอจนถึงวันชำระค่าสินไหมทดแทน

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้พิจารณาคำขอของผู้เสียหายแล้ว เห็นว่าจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามระเบียบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งปัจจุบัน คือ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก ลงวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

สำหรับในเรื่องของดอกเบี้ยนั้น ให้หน่วยงานของรัฐผู้ต้องรับผิดชอบชดใช้ดอกเบี้ยในเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยคิดดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยที่ผิดนัดนับแต่วันที่ทำละเมิดจนถึงวันชำระค่าสินไหมทดแทน

ข้อ ๓๕ ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการโดยไม่ชักช้า เว้นแต่จะได้มีการตั้งคณะกรรมการดังกล่าวไว้แล้ว และให้ประสานงานกับสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อเตรียมการต่อสู้คดีต่อไป พร้อมทั้งรายงานให้กระทรวงการคลังทราบและปฏิบัติตามที่ได้รับคำแนะนำจากกระทรวงการคลัง

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกและผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอกนั้นได้ฟ้องคดีต่อศาล ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดโดยเร็วเพื่อสอบสวนเท็จจริงสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว เว้นแต่จะได้มีการตั้งคณะกรรมการดังกล่าวไว้แล้ว และให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวประสานงานกับสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อต่อสู้คดีพร้อมรายงานให้กระทรวงการคลังทราบ ทั้งนี้ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงการคลัง

ตัวอย่าง

- ห้างหุ้นส่วนจำกัด อ. ได้ฟ้ององค์การสะพานปลาและเจ้าหน้าที่ต่อศาลจังหวัดปากพนังและผู้อำนวยการองค์การสะพานปลาได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดแล้ว ผู้อำนวยการสะพานปลาเห็นว่าต้องพิจารณาว่าความเสียหายตามที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด อ. กล่าวอ้างนั้น เกิดจากเจ้าหน้าที่ได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ ในกรณีที่เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ให้ดำเนินการตามข้อ ๓๖ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นเข้ามาเป็นคู่ความในคดี (เรื่องเสร็จที่ ๖๑๘/๒๕๕๓)

- เมื่อบุคคลภายนอกได้ยื่นฟ้องหน่วยงานของรัฐเป็นคดีต่อศาลว่าเจ้าหน้าที่กรมขนส่งทางบกทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดสอบสวนเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่และต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนเท่าใด (เรื่องเสร็จที่ ๕๒๑/๒๕๕๔)

- เมื่อบุคคลภายนอกฟ้องหน่วยงานของรัฐเป็นคดีต่อศาลว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดต่อบุคคลภายนอก ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดโดยไม่ชักช้า เว้นแต่จะได้มีการตั้งคณะกรรมการดังกล่าวไว้แล้ว การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิดเพื่อทำหน้าที่สอบสวนเท็จจริงคดีของศาลว่าความเสียหายตามที่บุคคลภายนอกกล่าวอ้างในคำฟ้องนั้นเกิดจากเจ้าหน้าที่ได้กระทำการในทางปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ โดยผู้มีอำนาจยังต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิด ไม่จำต้องรอให้คดีเป็นที่ยุติเสียก่อนว่าหน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลภายนอกหรือไม่ (เรื่องเสร็จที่ ๖๔๖/๒๕๕๑)

- กรมที่ดินและกรมบังคับคดีผู้ซึ่งถูกบุคคลภายนอกฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ในสังกัดทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเท็จจริงความรับผิดชอบละเมิด โดยไม่ต้องรอให้คดีเป็นที่ยุติเสียก่อน

ซึ่งหน่วยงานทั้งสองต้องร่วมกันพิจารณาและลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยทั้งสองหน่วยงานอาจตกลงกันให้หน่วยงานแห่งหนึ่งออกคำสั่งแต่งตั้งและให้หัวหน้าส่วนราชการอีกแห่งหนึ่งร่วมลงนามในคำสั่งแต่งตั้งดังกล่าว (เรื่องเสรีที่ ๖๘๔/๒๕๕๑)

- แม้การรถไฟแห่งประเทศไทยและกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะได้ร่วมกันอาศัยอำนาจออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดแล้วก็ตาม แต่โดยคำสั่งดังกล่าวเป็นการกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐเท่านั้น มิได้เป็นการแต่งตั้งให้คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม และศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วแตกต่างไปจากความเห็นของกระทรวงการคลัง ดังนั้น การรถไฟแห่งประเทศไทยจึงต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดขึ้นใหม่ (เรื่องเสรีที่ ๑๔๗๕/๒๕๕๘)

- ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด ยังคงมีหน้าที่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด แม้ว่าจะมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลางและได้มีคำพิพากษาแล้ว และคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุดก็ตาม (เรื่องเสรีที่ ๔๒/๒๕๕๙)

ข้อ ๓๖ ถ้าผู้แต่งตั้งเห็นว่าความเสียหายเกิดจากเจ้าหน้าที่มิได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ หรือเมื่อได้ฟังความเห็นของคณะกรรมการหรือได้รับทราบผลการพิจารณาของกระทรวงการคลังแล้ว เห็นว่าความเสียหายเกิดจากเจ้าหน้าที่มิได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เรียกเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลภายนอกและบุคคลดังกล่าวได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาล ถ้าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่เห็นว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับไม่ได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงหรือกระทรวงการคลังพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นมิได้เกิดจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ถูกฟ้องคดีดังกล่าวเรียกเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย

ข้อ ๓๗ ถ้าผลการพิจารณาของผู้แต่งตั้งยุติเป็นที่สุดว่า ความเสียหายเกิดจากเจ้าหน้าที่ได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ จะต้องไม่มีการเรียกเจ้าหน้าที่เข้ามาเป็นคู่ความในคดี แต่ถ้าผู้เสียหายได้ฟ้องเจ้าหน้าที่ต่อศาลก่อนแล้วหรือมีการเรียกเจ้าหน้าที่เข้ามาเป็นคู่ความในคดีก่อนแล้ว ให้ผู้แต่งตั้งแจ้งผลการพิจารณาให้พนักงานอัยการเพื่อแถลงต่อศาล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีโอกาสพ้นจากการเป็นคู่ความในคดี และขอให้พนักงานอัยการช่วยเหลือทางคดีแก่เจ้าหน้าที่ในระหว่างนั้นด้วย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลภายนอกและบุคคลดังกล่าวได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาล แต่ผลการพิจารณาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดหรือกระทรวงการคลังพิจารณาเป็นที่ยุติแล้วว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กรณีเช่นนี้ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐผู้ถูกฟ้องคดีเรียกเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดเข้ามาเป็นคู่ความในคดี แต่ถ้าผู้เสียหายได้ฟ้องตัวเจ้าหน้าที่ผู้นั้นต่อศาลอยู่ก่อนแล้ว ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวแจ้งผลการพิจารณาข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นพ้นจากการเป็นคู่ความในคดีต่อไป

ข้อ ๓๘ ในกรณีหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้น ความรับผิดของเจ้าหน้าที่จะมีหรือไม่ และเพียงใด เป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะพิจารณาไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่ในภายหลัง ซึ่งคณะกรรมการ ผู้แต่งตั้ง และกระทรวงการคลังแล้วแต่กรณี ต้องพิจารณาด้วยว่าจะมีการไล่เบี้ยหรือไม่ หรือจะไล่เบี้ยให้ชัดใช้เพียงใด และให้นำข้อ ๒๒ ถึงข้อ ๒๙ มาใช้บังคับกับการชัดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหาย โดยอนุโลม

เมื่อหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบชัดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเรียบร้อยแล้ว หน่วยงานของรัฐดังกล่าวจะสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้หรือไม่ เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผลการสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ความเห็นของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผู้แต่งตั้งกรรมการ และความเห็นของกระทรวงการคลังแล้วแต่กรณีว่ามีเหตุสมควรที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องรับผิดชอบหรือไม่ ซึ่งหากผลการพิจารณาได้ความว่า เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบ หน่วยงานของรัฐซึ่งได้ชัดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปก่อนนั้นก็จะสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ โดยนำหลักเกณฑ์การไล่เบี้ยตามข้อ ๒๒ ถึงข้อ ๒๙ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้โดยอนุโลม

ตัวอย่าง

- เมื่อหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ความรับผิดของเจ้าหน้าที่จะมีหรือไม่เพียงใดนั้น หากคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงได้ทำการสอบสวนในประเด็นต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว กรรมการขนส่งทางบกหน่วยงานของรัฐสามารถนำสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดมาพิจารณาว่าจะมีการไล่เบี้ยหรือไม่ เพียงใด โดยไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดขึ้นใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๕๒๑/๒๕๔๙)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑ ถนนพระอาทิตย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๒๒-๐๒๐๖-๙, ๐-๒๒๒๑-๕๓๐๖, ๐-๒๒๒๑-๕๓๑๓, ๐-๒๒๒๑-๕๓๔๔, ๐-๒๒๒๑-๕๓๗๖, ๐-๒๒๒๑-๕๓๙๕

โทรสาร ๐-๒๒๒๖-๖๒๐๑, ๐-๒๒๒๖-๓๖๑๒